

Szerb Köztársaság
OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYÜGYI MINISZTERIUM
OKTATÁSI ÉS NEVELÉSI
MINŐSÉGELLENŐRZŐ INTÉZET
VAJDASÁGI PEDAGÓGIAI INTÉZET

FELADATGYŰJTEMÉNY

MAGYAR NYELVBŐL

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS
2011/2012-ES TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA

2011

Szerb Köztársaság

OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYÜGYI MINISZTERIUM

OKTATÁSI ÉS NEVELÉSI
MINŐSÉGELLENŐRZŐ INTÉZET

VAJDASÁGI PEDAGÓGIAI INTÉZET

FELADATGYŰJTEMÉNY

MAGYAR NYELVBŐL

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS
2011/2012-ES TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA

Szerzők

Dr. Horváth Futó Hargita, Újvidéki Egyetem,
BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék
Dr. Hózsa Éva, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka és BTK,
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék
Kuktin Erzsébet, Miroslav Antić Általános Iskola, Palics
Molnár Márta, Ady Endre Kísérleti Általános Iskola, Kishegyes
Rokvić Erzsébet, Petőfi Sándor Általános Iskola, Újvidék
Sziveri Móra Regina, mesterfokozat, Politechnikai Középiskola, Szabadka,
Dr. Toldi Éva, Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

Belgrád, 2011

**FELADATGYŰJTEMÉNY MAGYAR NYELVBŐL
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS ÉS NEVELÉS
2011/2012-ES TANÉVÉNEK ZÁRÓVIZSGÁJÁRA**

Kiadó

A Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet
Vajdasági Pedagógiai Intézet

A kiadásért felel

Dr. Žarko Obradović oktatási és tudományügyi miniszter
Dragan Banićević magiszter, az Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet igazgatója
Erdély Lenke, a Vajdasági Pedagógiai Intézet igazgatója

Szerkesztő

Dr. Hózsá Éva egyetemi tanár

Lektor és korrektor

Csernik Előd

A feladatgyűjtemény kidolgozását a Szerb Köztársaság költségvetése a nemzeti szintű általános és középiskolai záróvizsga színvonalának biztosítására elnyert 2601-08. sz. IPA 2008 projektum keretében támogatta.

Kedves Tanulók!

A magyar nyelvi feladatgyűjteményt tartjátok kezetekben. A feladattár célja, hogy segítse a záróvizsgára való felkészülést. Gyűjteményünkben a feladatokat a megadott követelmények alapján soroltuk be. Ezek a következők: alapszint, középszint, haladó szint. A szinteken belül ugyancsak felosztottuk a feladatokat. A felosztás a következő: Olvasási készség és szövegértés; Szövegalkotás; Nyelvi szintek grammatikája, jelentés, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története; Irodalom.

A gyűjteményben található az a feladat is, amely majd a záróvizsgán megjelenik, ezek teljesen megegyeznek a gyűjteményben lévőkkel, vagy hozzájuk hasonlóak. A feladatgyűjtemény utolsó részében a megoldásokat, valamint az oktatási tudásszintek áttekintését találjátok.

A vizsgán viszont olyan feladatokat is meg kell oldanotok, melyek nem szerepelnek a közzétett gyűjteményben. A záróvizsgán szereplő feladatok az oktatási tudásszinteket, tehát az alap-, a közép- és a haladó szintnek megfelelő tudást ellenőrzik. Minden jól kidolgozott feladat maximum egy pontot ér.

Sikeres munkát kívánunk!

A szerzők

Tartalom

ALAPSZINT	7
Olvasási készség és szövegértés	7
Szövegalkotás	26
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	29
Irodalom	38
 KÖZÉPSZINT	 48
Olvasási készség és szövegértés	48
Szövegalkotás	64
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	67
Irodalom	78
 HALADÓ SZINT	 93
Olvasási készség és szövegértés	93
Szövegalkotás	104
Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története	105
Irodalom	122
 Megoldások	 128
A záróvizsgán mért tudásszintek	152
Források	158

ALAPSZINT

Olvasási készség és szövegértés

1. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd felelj a kérdésre!

Múltkor, ahogy az utcán mentem, magam sem tudom, miért, váratlanul a következő mondatot intéztem magamhoz: „Nem könnyű felnőttnek lenni, de egy jó biztos van benne: nem kell iskolába járni.” Lehet, hogy gyermekes voltam, de őszinte.

Mert túl a tréfán: nehéz, nagyon nehéz fiatalnak lenni, talán a legnehezebb dolog a világon. Persze a fiatalság szépséget, rugalmasságot, frissességet, tetterőt jelent elsősorban – de nem ingyen. A vágyak hevessege, a fűtőanyag túlsága belül, a fiatal szívben gyakran fonákjára fordul, s éppen az ellenkezőjét jelenti... Ha a drámairodalmat nézzük, a legtöbb hős fiatalember. Fiatalnak lenni egy kissé annyit tesz, mint drámai hőssé válni. Elbúcsúzni a szülőktől, a kisebb testvérektől – és előrejönni a színpad közepére. Egy biztos: a fiatalok – épp „drámai helyzetük és vérmérsékletük” miatt – rengeteg segítséget kaptak és kapnak a művészetekből.

(Pilinszky János nyomán)

Kitől vagy mitől kaptak és kapnak Pilinszky János véleménye szerint rengeteg segítséget a fiatalok? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) az öregektől
- b) a művészetekből
- c) a fiatal szívből
- d) a felnőttektől

2. Olvasd el a lenti szövegrészletet, majd felelj a kérdésre!

Aztán a helyi lapban egy névtelenségbe burkolódzó olvasó megpendítette Tinódi Lantos Sebestyén nevét, s egy füst alatt azt is közölte, ha eljön az ideje, kész esküvel is megerősíteni, hogy a híres poéta többször is megfordult New Hontban, mi több, annyira megkedvelte a várost és a várost övező kies tájat, hogy elhatározta, letelepedik itt. A balsors azonban, mint annyiszor, ezúttal is közbeszólt. A híres dalnok éppen hazafelé tartott, amikor a közeli Csábrág váránál a lova megriadt valamitől, s úgy levetette a poétát, mint egy krumplis zsákot. Sebestyénnek nem esett nagyobb baja, csak az egyik bokáját ficamította ki. Csábrág várába vitték (az volt közelebb), és ott gyógykezelték. Ezért a már akkor is híres költő, hálából, Csábrág várának dicsőségét énekelte meg New Hont vára helyett...

(Grendel Lajos: *Nálunk, New Hontban*)

Ki örökítette meg Csábrág várának dicsőségét?

- a) A helyi lap névtelenségbe burkolódzó olvasója
- b) Tinódi Lantos Sebestyén
- c) Grendel Lajos
- d) Egy ismeretlen híres költő

3. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd válaszolj a kérdésre!

Kábelek, riporterek, képtávírók, telsztárok, szerkesztőségek, nyomdák ontják az érdekesnél érdekesebb híreket. (...) A minap rájöttem, hogy erre semmi szükség.

Hogyan született meg bennem ez a felismerés?

Egy hónapot töltöttem külföldön. Hamarosan hiányozni kezdett a reggeli újságolvasás. A második hét végén kezembe akadt egy régi pesti újság, melybe a villanyplatnit csomagoltuk. Kicsomagoltam, elolvastam. Olvasás közben azon kaptam magam, hogy a régi hírek ugyanolyan érdekesek, mint a frissek.

(Örkény István: *Hírek és álhírek*)

Mit állít a fenti idézet? Miért nincs szükség friss újságra?

- a) Mert kábelek, riporterek, szerkesztőségek, nyomdák ontják az érdekesnél érdekesebb híreket.
- b) Mert a régi hírek ugyanolyan érdekesek lehetnek, mint a frissek.
- c) Mert külföldön nem lehet megszerezni a legfrissebb újságokat.
- d) Mert csak akkor kezdenek hiányozni a hazai hírek, ha legalább egy hónapot töltünk külföldön.

4. Írd le vonalra a zeneszerző nevét és a zongoradarab címét, amelyet a gyerek játszik!

Az asszony a karosszékből ült, figyelte a lány gyakorlatát. Úgy tett, mintha olvasna, de teljes figyelmével a zongorajátékot követte, időnként bólogatott vagy megrázta a fejét, ha téves hangot hallott. A gyerek Kabalevskij Táncát gyakorolta, már negyedszer futott végig rajta. Nem nézett hátra, a kottát bámulta, de szemén látszott, hogy mereven előretekint, a hangjegyek már ismerősek voltak, nem követte őket.

(Gobby Fehér Gyula: *Az ujjak mozgása*)

a) A zeneszerző neve: _____

b) A zongoradarab címe: _____

5. Olvasd el az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

Jókai Mór

Az irodalom iránti érdeklődés, az alkotómunkával való kísérletezés korábban sem volt ismeretlen a Jókai családban. Eszter nővére visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy édesapjuk szép könyvtárat gyűjtött össze, benne kéziratos kötetekkel, melyeket a kor nyomtatásban nehezen vagy egyáltalán nem hozzáférhető szerzőitől saját maga másolt és gyűjtött össze.

Jókai legendásan sokat olvasott, búvárolt természettudományos könyveket, útleírásokat, cikkeket éppen úgy, mint történeti műveket; erre azért volt szükség, hogy tápot adjon fantáziájának, hogy ő maga megpillanthassa azt, amit olvasói számára szavaival láthatóvá tett. Első erdélyi tárgyú regényeinek nagyszabású tájleírásai akkor készültek, amikor még nem járt Erdélyben, csak olvasott róla. Az érett Jókai-szövegek által megtermékenyített, majd szövegekbe foglalt képi fantáziája működésének tipikus példája a Vaskapu leírása *Az arany ember* (1872) elején. A mű születése idején Jókai nem járt még, de olvasmányai nyomán a személyes élmény hatását keltő, a táj monumentalitását és fenségességét kiválóan érzékeltető leírást adott róla. A Vaskapu ábrázolásával kapcsolatos az a nagyon jellemző anekdota, amelyet Hegedűs Lóránt tett közzé 1925-ben a Pester Lloyd hasábjain. Eszerint néhány évvel később Jókai valóban végighajózott az Al-Dunán, de amikor arra kérték, írnia most le, milyen az valójában, így válaszolt: „Nem tudom leírni, mert már láttam.”

(Szajbély Mihály nyomán)

6. Olvasd el a szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

– Los Angeles, 1982. Oscar-díj átadás. Elhangzott a győztes neve: Szabó István, *Mephisto*. Körülbelül 30–40 másodpercig tarthatott, amíg a nézőtérről felmentél a színpadra átvenni a szobrot. Mi játszódott le benned ez alatt a harminc másodperc alatt?

– Nem tudom már pontosan megmondani, elég régen volt. Az öröm mellett nagyon megmaradt bennem, hogy ez a csodálatos elismerés nem egyedül az én érdemem, hanem azoké, akik a filmet velem együtt csinálták. És miután ott ült a nézőtéren a film főszereplője, Brandauer is, ezért arra kértem a közönséget, engedjék meg nekem, hogy ezt a díjat ne egyedül vegyem át, hanem feljöhessen ő is a színpadra.

(Tihanyi Péter: *Igen, én viselkedem*)

Ki kapta 1982-ben az Oscar-díjat?

- a) Mephisto
- b) Brandauer
- c) Oscar
- d) Szabó István

7. A részlet elolvasása után karikázd be azokat az állításokat, amelyek szerinted igazak!

– Az a hülye postás már megint állva alszik a kerítés mellett – mondta egy napon gonoszul vigyorogva a kis Burai J. – Most alágyújthatnánk egy csomó szalmával. (...)

– Gyerünk, szerezzünk szalmát és gyufát. Régóta vártam már erre, hónapokig terveztük Burai J.-vel, hogy egyszer alágyújtunk a postásnak. Nem szerettük a postást, az utcában tulajdonképpen senki sem szerette. Amikor még dolgozott, nem volt vele semmi baj, olyan volt, mint minden más ember, alig vettük észre: reggel elment széthordani a leveleket, délután hazajött, és a kertben dolgozott, vagy bent a házában, néha leállt beszélgetni az utcabeliekkel, szóval pontosan úgy viselkedett, mint akárki más. Azután változott meg, hogy nyugdíjazták. Inni kezdett, talán mert unatkozott, reggelenként eljárt a kocsmába, dél körül jött haza tökrészezen, az arca kivörösödött, rosszkedvűen dűnnyögött, bement az udvarába, rákönyökölt az alacsony deszkakerítésre, fejét kilógatta az utcára, egy ideig dühösen meredt maga elé, aztán úgy állva elaludt. A délutánokat rendszeresen átaludta a kerítésre támaszkodva. Esténként néha-néha elment a sarokra beszélgetni az emberekkel, de ott is csakhamar elaludt, a hátát valamelyik eperfának vetette, és állva aludt, az emberek meg ilyenkor kellemetlenül érezték magukat. Azt mondták, hogy a postásnak a sok italtól tönkrement a mája, a gyomra és a szíve...

(Gion Nándor: *A postás, aki egy ujjal tudott fütyülni*)

- a) A postás azért aludt állva, mert megviselte a napi munka.
- b) A postás azért aludt állva, mert részeg volt.
- c) A postást mindenki szerette.
- d) A postás beteg volt.

8. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegeket, majd írd a vonalra, melyik a szépirodalmi és melyik a nem szépirodalmi szöveg!

Kosztolányi Dezső regénycímei közül az <i>Aranysárkányt</i> méltán tartjuk a legnehezebben megfejthetőnek, hiszen ez a cím jelképpé válik a szövegben, s talán még többszöri olvasás sem egyértelműsítheti cím és szöveg viszonyát. A cím megfejtésével foglalkozók szinte kivétel nélkül a jelentett vizsgálatára szorítkoztak, vagyis azt kísérelték meg feltárni, hogy a műben az aranysárkány mit jelenthet, jelképezhet.	Egyszerre ő is megállt. – Nini – mondta meglepődve, míg dióbarna szemével az égre tekintett –, sárkány. Botjával egy pontra mutatott. – Aranysárkány – tette hozzá. Két kollégája odanézett, ahová botja mutatott. Főris ráncolta homlokát. – Papírsárkány – állapította meg, fitymálva. Messze, valahol a városerdő táján lengett egy jókora, remek sárkány, melyet a még nem látható diákok hosszú madzagon vontak maguk után, a fák fölött, lassan.
--	--

a) _____ b) _____

9. Olvasd el az alábbi két szöveget, majd karikázd be a szépirodalmi szöveg előtti betűt!

a) Egyszer csak apja letette az újságot, és az asztalon hagyott bizonyítványért nyúlt. Misi szíve nagyot dobbant. Apja nagyon sokáig, talán egy óra hosszáig is forgatta a bizonyítványt, és Misi látta – mert egy pillanatra sem tudta levenni fájdalmas tekintetét apjáról –, hogy barna, sovány arcán egy izom furcsán megrándult. Ekkor hirtelen eszébe jutott egy régi kép. Kinn a szántóföldön voltak apjával...

b) Az értékeléssel nyert információkról nemcsak az értékelőknek és az értékelteknek kell tudomást szereznük, hanem az összes érdekeltnek is. Kik érdekeltek az értékelésben? Ez alapvetően függ az értékelés szintjétől, tárgyától. Például egy tantárgyi vizsga esetén érdekelt lehet a vizsgázó, a tárgyat tanító tanár, a szülő, az iskola igazgatója, az iskolafenntartó, a tantárgyi vizsga összeállítója stb., de mindenki más szempontból.

10. Olvasd el a szövegeket, és keretezd be a helyes válasz előtti betűt!

1. A bogár a földön mászik. De akár mászik, akár nem, mindenesetre három főrészből áll, úgymint: a fej, a tor és a potroh. Szervezetileg tehát sokkal fejlettebb, mint az ember, amelynek csak egy főrésze van, úgymint: a has. Némely embernek a hasa helyett szintén potroha van, az ilyen méltán nevezik aztán csúnyabogárnak.

2. **bogarak, fedelesszárnyúak** (Colloptera): a rovarok (Insecta) osztályának egyik rendje. Szárazföldi, kisebb részben víziállatok. Testük élesen tagolódik fejre, torra és potrohra. Szájszerveik szilárd táplálék feldarabolására alkalmas, ún. rágók. Elülső szárnypárjuk kemény szárnyfedő, a hátulsó hártyás, sokszor csenevész v. hiányzik.

Az 1. számú szöveg

- a) szépirodalmi,
- b) nem szépirodalmi.

A 2. számú szöveg

- a) szépirodalmi,
- b) nem szépirodalmi.

11. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegeket, majd írd a vonalra, melyik a szépirodalmi és melyik a nem szépirodalmi szöveg!

Jól rendelték azt az istenek, hogy a szegény ember is tudjon kacagni. Nemcsak sírás-rívás hallik a putriban, hanem szívből jövő kacagás is elég. Sőt az is igaz, hogy a szegény ember sokszor nevet, mikor inkább volna oka sírni.

Jól ismerem ezt a világot. A Soósoknak az a generációja, amelyből az apám való, megpróbálta az ínségnek legsúlyosabb állapotát is. Abban az időben napszámos volt az apám egy gépműhelyben. Ő sem dicsekedik ezzel az idővel, más sem. Pedig igaz. És az is igaz, hogy soha már én a jövőendő életemben nem kacagok annyit, mint gyermekségem e pár esztendejében. Hogy is kacagnék, mikor nincsen már piros arcú, vidám anyám, aki olyan édesdeden tudott nevetni, hogy a könny csorgott a végén a szeméből, s köhögés fogta el, hogy majdnem megfojtotta...

ÓDIVATÚ RAGOK

Előfordul, hogy hatvan-hetven évvel korábbi ruhadivatok visszatérnek. Most viszont – némi meghökkenésemre – három darab – több mint hat évtizede elfeledett – téves rag látszik visszaszüremkedni a téves hírszerkesztők nyelvezetébe. Három magyar nyelvű csatornán (MTV, RTL, TV2) hallom vissza-visszatérően: „férfinek”, „férfivel”, „férfitől” – férfinak, férfival, férfitől helyett. Ez a főnevünk ugyanis összetétel (férjfiú) lévén, rá nem vonatkozik a ragok első szótagjához illesztendő hangrendjének szabálya. Ha így megy tovább, még megérjük, hogy a hímnemű egyedek számára fönntartott mosdókban ez a fölirat áll majd: FÉRFIEK.

t. gy.

- a) _____ b) _____

12. Olvasd el a tankönyvedben található szómagyarázatokat, és felelj a kérdésekre!

székely – a magyar nemzethez tartozó, zömmel Erdély délkeleti vidékén élő népcsoport; a 19. század második felében Dél-Bánátba is érkeztek székely telepesek, ők alapították Székelykevét (Skorenovac), Hertelendyfalvát (Vojlovica) és Sándoregyházát (Ivanovo)
folklorista – a népköltészeti alkotások gyűjtője, tanulmányozója; néprajzkutató

1. Vajdaság mely részén élnek székelyek?

2. Mivel foglalkozik a folklorista?

13. A nyolcadik osztályos olvasókönyvből válogattunk szómagyarázatokat. Kösd össze a fogalmakat a megfelelő jelentéssel!

eklektikus

egocentrikus

egy szerzetesrend tagja

szélsőségesen önző

az egyik katolikus tanítórend

főisten a görög mitológiában

örökölni hagy

különböző stílusokat keverő

14. 1. Az alábbi szómagyarázatok alapján dönts el, hogy a kiemelt kifejezések közül melyik illik a mondatba!

manzárd – padlásszoba

ideál – eszménykép

Húzd alá a helyes kifejezést!

a) A manzárd olyan helyiség, amely **a pincéhez – tetőhöz** van a legközelebb.

b) Az ideálom cselekedeteit **követendőnek – elvetendőnek** tartom.

2. Olvasd el a tankönyvedben található szómagyarázatokat, és felelj a kérdésekre!

Szómagyarázat:

rokka – lábbal hajtott, fonásra szolgáló eszköz

ötáraszos – itt: kicsi, az arasz régi mértékegység:
az oldalra kinyújtott hüvelykujj és a kisujj közti
távolság

obsitlevél – kiszolgált katonának leszerelő levele

talentum – tehetség

esőcsináló intézet – tréfásan: meteorológiai intézet

stratégia – haditerv

örvivel – ürügén, látszatával

a) Mi az arasz? _____

b) Mi a meteorológiai intézet tréfás neve? _____

15. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Kedves Laci!

Leveledet megkaptam, örülünk, hogy válaszoltál
kérdéseimre. A nyári szünetet a nagyszüleimnél
töltöm, tehát egész nyáron együtt lóghatunk.
Tervezheted, mit fogunk csinálni. Június végén
érkezem. Magammal hozzam a horgászfelszerelést
és a gitárt is?

Válaszolj minél hamarabb!

Zoli

2010. június 11.

- a) társalgási stílus
- b) tudományos stílus
- c) publicisztikai stílus

16. Határozd meg a következő szöveg műfaját! Olvasd el figyelmesen Varró Dániel művének első versszakát, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

December

Hideg van, szél fúj, jégeső ver,

Az ég egy párás, téli ablak,

December apó vállán fenyővel

Az utcákon szuszogva caplat.

- a) karcolat
- b) naptárvers
- c) műballada

17. Állapítsd meg a szöveg műfaját! Keretezd be a helyes választ!

1944. április 4., kedd

Már hosszabb ideje nem láttam értelmét a tanulásnak. A háború vége olyan távoli, valószínűtlen és mesészerű. Ha szeptemberig nem kötnek békét, többé nem iratkozom be az iskolába. Nem akarok két évet veszíteni. Napjaimat csak Péter tölti be, Péter és semmi egyéb. Addig foglalkoztam vele álmaimban és gondolataimban, míg szombaton este összezsugorodtam. Szörnyű volt. Előbb Péternél ültem, és küzdöttem a könnyeimmel, utána a citrompuncs elfogyasztásakor Van Daannel nevetgéltem, élénk és látszólag vidám hangulatban, s csak én tudtam, hogy ki kell sírnom magam. Csak úgy hálóingben lerogytam a csupasz földre...

- a) elégia
- b) regény
- c) műballada
- d) napló

18. Írd be a buborékokba, hogyan nevezzük a szöveg szerkezeti egységeit!

A szirén mint jelkép
Apokaliptikus szimbólumrendszer elemei
a református ábrázolásokon

Szacsuvay Éva

Egy korábbi előadásomban a protestáns ördöggépzeteket tekintettem át¹ azzal a céllal, hogy egy 1760-ból származó debreceni matrikula címlapján ábrázolt patás angyal jelentését feltárjam. Az áttekintésben olyan képeket mutattam be, amelyek az ördög vagy sátán megjelenítésére törekedtek anélkül, hogy egy uniformizált ördögöt ábrázoltak volna. A hangsúly ezeknél az ábrázolásoknál a rejtezésen volt, azaz a különféle álcák mögött rejtő ördögalakok bemutatásán. A különböző ember- és állatalakok között meglepően nagy számban fordultak elő azok, amelyek kapcsolatba hozhatók voltak az Apokalipszis bibliai szövegével. A sátánt vagy annak cselekedeteit felidéző legkedveltebb figura a kígyó vagy sárkány volt, és kapcsolatát a bibliai szöveggel nem csak a hétfejű, koronás sárkány alak dűrieri előképe adta, hanem pl. a csengersimai templom mennyezetén 1761-ből származó feliratos ábrázolás közvetlen utalása is: „Az asszonyállatnak magva megrontja az kígyónak fejét.” Ez az apokaliptikus félelmek és a kísértő ördög legyőzésére alkalmazott ige pl. az apokaliptikus, kígyón taposó Mária-ábrázolások értelmező idézete egyszersmind. Ezen a festett képen a protestáns szokásoknak megfelelően egy ige van a középpontban, amelynek a kígyó emblematisztikus keretezést ad: az ördög távoltartásának legfontosabb módja protestáns hagyomány szerint is a gyakori imádkozás, az imaszövegek kézközelben tartása, falakra, mennyezetre való felírása. Bornemisza Péter *Ördögi kísértetek* című munkájában megemlékezik erről. „Ennek házába, mikor bementem volna, látték az falon nagy sok szép szent és bölcs írásokat, ... és kértem mi dolog volna, ... végre jelentette nagy csudálatos kísértetűt amiatt az fertelmes lélektől, de ő ellene azokkal az írásokkal harcolt volna, kiket azért írt a falra, hogy mindenkor szeme előtt forognának.”²

A templommennyezet készítésének időszakából egy halotti prédikáció-gyűjtemény megerősíti a Genézisből vett ige erejébe mint az ördög kísértései elleni hathatós segítségbe vetett hitet; a végredelet készítésére szorító ördög előzésére egy iskolamester is ezt az igét idézi: „Az asszonyállatnak magva megrontja a kígyónak fejét, mire az ördög durrogni, dörömbölni kezd, és nagy zörgéssel és durrogással elméne onnan, rút szagot hagyván maga után.”³

A református ábrázolások között jól elkülöníthető egy csoport, amely az apokaliptikus félelmekkel kapcsolatosan keletkezett jelképes ábrázolásokat foglalja egybe, és a János Jelenése megfelelő idézeteivel van összefüggésben.

1 „Protestáns ördöggépzetek” (1996, előadás a „Lélek-halál-túlvilág” c. konferencián), in print.
2 Bornemisza 1578 (1980):989.
3 Verestői 1783:148.

200

19. 1. Mit jelöl a római szám a cím alatt? Húzd alá a helyes választ!

Molnár Ferenc

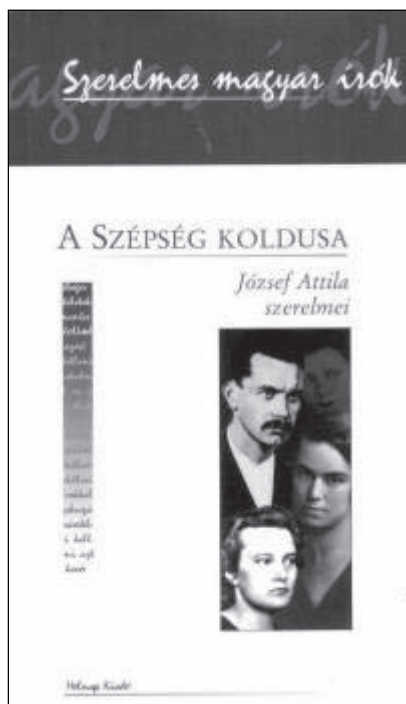
A Pál utcai fiúk

I.

Háromnegyed egykor, épp abban a pillanatban, mikor a természetrajzi terem katedraasztalán hosszú és sikertelen kísérletek után végre-valahára, nagy nehezen, izgatott várakozás jutalmául a Bunsen-lámpa színtelen lángjában fellobbant egy gyönyörű, smaragdzöld csík, annak jeléül, hogy az a vegyület, melyről a tanár úr be akarta bizonyítani, hogy zöldre festi a lángot, a lángot csakugyan zöldre festette, mondom: pont háromnegyed egykor, épp abban a diadalmas minutumban megpendült a szomszéd ház udvarán egy zongora-verkli, s ezzel minden komolyságnak vége szakadt.

- a) szerzőt
- b) címet
- c) fejezetet
- d) alcímet

2. Figyelmesen nézd meg az alábbi könyvborítót, majd válaszolj a kérdésekre!

Mi a könyv címe? _____

Mi a könyv alcíme? _____

20. Tanulmányozd a tartalomjegyzéket, és válaszolj a kérdésekre!

KÖZTES TARTOMÁNYOK	37
FEHÉR Ferenc: Daru-ballada	37
A KÖLTŐI NYELV TÖBBÉRTELMŰSÉGE	39
metafizika – szóképek – szóképekhez kapcsolódó stílusesszközök – metafora – refrén – ballada	
NÉMETH István: Az utolsó nomád pulijai	41
A RIPOORT	43
riport – riporter – riportalany – beszélgetés – irodalmi riport	
TÁRSTALANSÁG ÉS MAGÁNY	45
JUHÁSZ Gyula: Milyen volt...	45
A SZERELEM NYELVE	45
versciklus – múzsa – betűrim – elégia	
JÓZSEF Attila: Mikor az uccán átment a kedves	47
ÉLETKÉPEK, MOZZANATOK	47
életkép – jelkép – jelentésátvitel – idill – életkép	
József Attila: Tél	49
Tóth Árpád: Lélektől lélekig	50
AZ ÜNNEPÉLYESSÉG VERSNYELVE	51
RADNÓTI Miklós: Tétova óda	51
AZ ÓDA	52
óda – költői hitvallás – keresztrím – az időmértékes verselés	
RADNÓTI Miklós: Himnusz a békéről	54
A HIMNUSZ	55
himnusz – látomás – Kölcsey Ferenc	
AZ ALLEGORIKUS BESZÉDMÓD	57
PETŐFI Sándor: Föltámadott a tenger	57
KÉP ÉS SZÖVEG	58
toposz – fokozás – ismétlés – szó- és gondolatalakzatok – ironia – allegória	
ADY Endre: Magyar jakobinus dala	60
A SZIMBÓLUM ÉS A SZIMBOLIZMUS	62
EPOSZ ÉS REGÉNY	63
JÓKAI Mór: A kőszívű ember fiai (részlet)	63
AZ EPOSI HANG	66
történelmi regény – családregény – eposz	
A KÜLSŐ ÉS A BELSŐ TÉR	68
DÉRY Tibor: Szerelem (részlet)	68
KÉPEK ÉS JELENETEK	71
epikai közlésformák: párbeszéd, elbeszélés, leírás – szituációk – párbeszéd – filmnyelv – Makk Károly <i>Szerelem</i> című filmje	
A MOZGÓFÉNYKÉP	73
MÁNDY Iván: A kavics	76
BELSŐ TÖRTÉNESEK	80
a kép – vágás – snitt – áttűnések	
Babits Mihály: Mozgófénykép (részlet)	80

a) A hetedikes olvasókönyv melyik oldalán találsz információkat az allegóriáról?

Megoldás: _____

b) Mely oldalon/oldalakon dolgozza fel a szerző az Eposz és a regény című fejezetet?

Megoldás: _____

21. Hogyan nevezzük a lap alján található jegyzetet? Írd a vonalra!

HAGYOMÁNYOS, VAGY DIGITÁLIS DOKUMENTUMOK?

Állománygyarapítási gondok Vajdaságban

„A könyv, amely századok során volt márvány, érc, papirusz, hártya, kéreg, viasz, fatábla, bőr és rongy, de változtatva anyagát mindig megtartotta belső, rejtélyes mivoltát. A könyv, ez a tekercs, ez a göngy, ez a gyöngy . . . A könyv, amely által megismerjük elődeinket, hírt kapunk a múltból . . . A könyv, amelynek segítségével utódainkkal érintkezünk, és üzenünk a jövődőknek . . . A könyv, amely nemcsak a teret hódította meg, hanem béklyóba verte a térről is nagyobb ellenségünket, megállította az időt.”

(Kosztolányi Dezső)¹

Lehet, hogy a 21. század küszöbén nem időszerű Kosztolányi Dezső gondolataival kezdeni töprengésünket a könyvtár állományának összetételéről, gyarapítási lehetőségeiről. Mégis az ő gondolatörredékeivel szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a közlés forradalmi, az információtárolás formái változásai alapvetően rányomták ugyan a bélyegüket a dokumentumok küllemére, alapvető funkciójukat, az ismeretek őrzését, visszakeresését azonban megtartották. Most, az információs társadalom kialakulása idején nem ok nélkül tesszük fel a kérdést: vajon az új technológiák átalakítják-e alapvetően az életünket? Nap mint nap szembesülünk újításokkal. Látjuk, hogy ezek a technológiák forradalmasítják a társadalmat, és paradigmaváltásokat erőszakolnak ki. Kihatnak a megismerés folyamatára, megváltoztatják a világról alkotott képünket. Ezek a változások a következőkben nyilvánulnak meg:

- az információ elszemélytelenedik,
- a leegyszerűsített információk hitelessége megkérdőjelezhető lesz.

Azt mondják, a globális világ tudástársadalmat eredményez. A tudás helye, az információhoz való hozzáférés színtere a könyvtár, amelynek a feladata a tudás szétsugárzása, terjesztése. A szolgál-

¹ Kosztolányi Dezső: *Levél a könyvről = Nyelv és lélek*. – Budapest : Szépirodalmi Könyvkiadó ; Újvidék : Forum Könyvkiadó, 1990. 410.

(Csáky S. Piroska: *Könyvek világában*)

Megoldás: _____

22. a) Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzd alá az idézetet!

Örkény a novella műfajáról eleinte teljesen hagyományos értelemben gondolkodik. Amikor 1952-ben, a *Csillagban* közölt *Lila tinta* című elbeszélését súlyos támadások érik, a következőket írja: „A novella félelmetes műfaj. A novella majdnem olyan kényes, mint a vers. Egy jó regénynek meg sem kottyan néhány elhibázott részlet, akár egy vagy két rosszul sikerült fejezet. A novella más. A novella sűrít, nem jelképesen, hanem valóságosan sűríti néhány száz sorba az egész világot; érthető, hogy (...) egy hamis párbeszéd, egy homályos jellemzés, a cselekménynek egy hazug fordulata a robbanás veszélyével fenyeget. Egy hiba elég, hogy agyonverje azt is, ami nem hibás...”

Az író azonban nem horgonyzott le a hagyományos irodalomfölfogásnál, műfajértelmezésnél. Azzal a változással párhuzamosan, amely a hatvanas és a hetvenes években a magyar társadalomban és a magyar irodalomban lezajlott, a novella műfaja Örkény írásművészetében átalakult.

b) Kinek a szavait idézi a szerző? _____

23. Olvasd el az alábbi szöveget, és felelj a kérdésekre!

KIÁLTVÁNY!!!
MOST MINDENKINEK TALPON KELL LENNI!
BIRODALMUNKAT NAGY VESZEDELEM FENYEGETI,
ÉS HA NEM LESZÜNK BÁTRAK,
AZ EGÉSZ TERÜLETET ELVESZIK TÓLÜNK!
VESZÉLYBEN A GRUND!
A VÖRÖSINGESEK MEG AKARNAK BENNÜNKET
TÁMADNI!
DE MI OTT LESZÜNK, ÉS HA KELL,
ÉLETÜNKKEL IS MEGVÉDELMEZZÜK BIRODALMUNKAT!
MINDENKI TELJESÍTSE KÖTELESSÉGÉT!
AZ ELNÖK

a) Melyik regényből idéztük a fenti kiáltványt? Írd a vonalra a címét!

b) Ki a mű írója? _____

24. Karikázd be a helyes állítást!

- a) Az idézetet zárójelbe tesszük.
- b) Az idézetet idézőjelek közé tesszük.
- c) Az idézetet felkiáltójel jelzi.
- d) Az idézetet gondolatjelek közé tesszük.

25. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, majd karikázd be az igaz állítás betűjelét!

A barlangászok nem átlagemberek. „Nekem például cseppnyi bezártságérzetem sincs. Még akkor is jól érzem magam, ha alig 15 centire van az arcomtól a fal” – állítja Kristen Bobo.

Az odalent viselt sisak, kesztyű, könyök-, lábszár- és térdvédő meg erős nejlonovertúra dacára Bobo számtalan karcolást és zúzódást szerzett a Juguár-barlangba tett túráján során. „Ez már csak így megy! – legyint egyet. – A barlangászok túl megszállottak ahhoz, hogy effajta apró-cseprőségekkel törődjenek. Amint kijutottak a mélyből, már mennének is vissza. Nos, ezt nevezzük mi barlangi láznak. Láthatja is a szemünkben azt az árulkodó csillogást.”

(National Geographic)

A szövegből megtudjuk, hogy a barlangászok felszereléséhez tartozik:

- a) a jégcsákány
- b) a lábszárvédő
- c) a sisak
- d) az oxigénpalack
- e) a vastag zokni
- f) a kesztyű
- h) a lázcsillapító
- i) a térdvédő

26. Olvasd el az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésre!

A lepkék (Lepidoptera) rendjébe, közelebbről a pávaszemes lepkék (Attacidae) családjába tartozó faj külleme elárulja, hogy rejtőzködő életmódú. Hamvas barnásszürke alapszínű szárnyát sötétebb barna rajzolatok és feltűnő, színes szemfoltok – pávaszemek – díszítik. Teste zömök, gyapjas szőrű, a szárnyai szélesek és nagyok.

(Természetbúvár)

Hogyan nevezzük a pávaszemes lepkék szárnyán lévő színes szemfoltokat?

27. Olvasd el a szöveget, majd felelj a kérdésre!

A tollaslabdát strandon játsszák, illetve játszották a hetvenes években, míg halálos csapást nem mért rá a frizbi. A tollasütő emlékeztet a teniszütőre, a labda viszont merészen elvonatkoztat tőle, nem is labda, hanem egy stilizált madár. A tollasozás lelkiismeret-furdalással párosul, hisz nehezen feledhető, hogy a tollas nem tudott kitörni a frizbi és a tenisz árnyékából, és félt, hogy már nem is fog soha.

Akkor ér véget egy menet, ha leesik a pinta a földre, ilyenkor jön egy rövid, heves replika arról, ki volt a hibás. Pálya és bíró híján a felek vitás kérdéseiket hangerő és sértődés segítségével oldják meg.

A tollasozásnak egyetlenegy pozitívuma van a sok hátrány mellett (...), egyetlen kedvező tulajdonsága, ami miatt nem tűnt el végleg a privát sporttörténelem sülyesztőjében – az egyetlen előnye ennek a parasportnak az, hogy tollasozni jó.

Nagyon jó tollasozni.

(Garaczi László nyomán)

Miért párosul az elbeszélő szerint lelkiismeret-furdalással a tollasozás? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Mert a labda nem is igazán labda, hanem egy stilizált madár, vagyis egy pinty.
- b) Mert nehezen feledhető, hogy nem tudott kitörni a frizbi és a tenisz árnyékából.
- c) Mert strandon játsszák, és a labda (mint stilizált pinty) gyakran lerepül a földre.
- d) Mert nehezen feledhető, hogy a tollasozás így ki tudott törni a frizbi árnyékából.

28. Húzd alá a szövegrészben azt a mondatot, amely nem a magyar konyhára vonatkozik!

Választékos a magyar konyha kínálata, sok laktató egytálétel (pl. bablevés) található közöttük, mely a főfogás szerepét is betöltheti. Salátáinkat sós, ecetes lével készítjük, és általában húskélekhez savanyúságként fogyasztjuk. Sok más nemzet konyháján cukor nélkül, olajjal készítik a salátaöntetet, és gyakran önálló fogásként fogyasztják. A nagy választékban készült tésztafélék gasztronómiánk büszkeségei.

29. Olvasd el Ady Endre *Önéletrajzának* részletét! Állapítsd meg, mikor, valamint hol (melyik helységben) született Ady Endre, és írd a vonalra! Ügyelj arra, hogy megállapításod ne tartalmazzon felesleges, a szokásostól eltérő adatot!

Arra gondoltam először, hogy úgynevezett életrajzomat szigorú logikával kezdem ennek az írásnak a napján, s végzem megszületésemnek, ez igazán nem fontos eseménynek dátumával. De az én életkoromban már meggyávul egy kicsit az ember, s nem mer már könnyen az öreg szabályok ellen lázadni, tehát kezdjük csak avval, hogy születtem. Születtem pedig, hajh, 1877. november hó 2. napján, Szilágy megye Érmindszent községében, a régi Közép-Szolnok vármegyének Szatmárral határos érmelléki kis falujában.

- a) Ady Endre születésének helye: _____
- b) Ady Endre születésének pontos dátuma: _____

30. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd oldd meg a feladatot!

Harmadikos volt talán, akkor kezdte hozni a gyengébb bizonyítványokat. Anya elképedve forgatta a kiskönyvet, majdnem sírt, ő meg kisomfordált a szobából szégyenében. Mikor este lefeküdt, anya bejött hozzá, s faggatni kezdte, mi az oka ennek a siralmas bizonyítványnak. Nem tudott válaszolni, mert az egész az annyira egyszerűnek és természetesnek érezte, hogy nem is szorult magyarázatra. A világ olyan érdekes volt, olyan napról napra táguló, hogy nem is jutott hely benne az iskolának.

(Szabó Magda: *Mondják meg Zsófikának*)

Karikázd be annak a mondatnak a betűjelét, amely a szövegrészlet lényegét foglalja össze!

- a) Az anyai faggatózásra a kislány mentegetőzni kezd.
- b) Az érdekes világban nem jut hely az iskolának.
- c) A kislányt nem érdekelte semmi.

31. 1. Figyelmesen nézd meg az alábbi időjárás-jelentést!

Szerda reggel	Szerda délután	Csütörtök reggel	Csütörtök délután	Péntek reggel	Újvidék Sok napsütés, kevés felhő várható, mérsékelt lesz a délkeleti szél.
					
gyengén felhős	gyengén felhős	gyengén felhős	közepesen felhős	zivatar	
16 °C	33 °C	19 °C	35 °C	20 °C	

A fenti táblázatban mely napokra nincs időjárás-előrejelzés? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) keddre és szerdára
- b) csütörtökre és péntekre
- c) szombatra és vasárnapra

2. Melyik közmondást lehet összeállítani a következő szótagokból?

NAK LE GA ÁS MÁS MET E A KI BE SIK VER MA

32. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Réges-régen a munkácsi vár udvarát Zrínyi Ilonának, a vár úrnőjének messze vidéken híres virágai díszítették. A gyönyörű virágok között a legszebbek a tulipánok voltak. A hullámos szélű, zöld levélszárak közül kiemelkedő csodás virágok tekingettek körül a várudvarban. A tulipánokat a vár úrnője kisfiával, Rákóczi Ferencsel együtt gondozta, locsolgatta.

Egy hideg, viharos éjszakán a kis Rákóczi habfehér ágyában azt álmodta, hogy édesanyjának tulipánjai megfáztak, és nagy veszedelemben forognak. Kilopakodott a kertbe, és sorra betakargatta a szenvedő tulipánokat. Jó cselekedete közben megjelent előtte egy angyal, és jutalmul átadott neki egy védelmező aranytrombitát. A tulipánok megmenekültek a pusztulástól. A kis Rákóczi pedig boldogan helyezte el ágya mellé angyali kincsét.

(Részlet *Rákóczi virágai* c. mondából)

Miért ajándékozta meg az angyal a kis Rákóczit egy aranytrombitával? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Azért, mert betakargatta a tulipánokat, nehogy megfázzanak.
- b) Azért, mert szorgalmasan gondozta, locsolgatta a tulipánokat.
- c) Azért, mert a tulipánok szépen nőnek a trombitaszótól.
- d) Azért, mert álmodott a tulipánokról.

33. Olvasd el figyelmesen az alábbi két szöveget, és oldd meg a feladatot!

A pacsirtafélék kis termetű, a talajon tartózkodó madarak. A tudomány 75 fajukat ismeri. Szürkésbarnás tollazatuk jól beleolvad a környezetükbe. A hímek és a tojók színe azonos. Testük alja általában világosabb, akár fehér is lehet. Az északabbra élő fajok sötétebb színűek, a sivatagi területen élők világosabbak. Testük zömök, erős csőrük egyenes. Hátsó lábujjukon feltűnően hosszú karmot viselnek. A földön fészkelnek, és táplálékukat is a talaj felszínén keresgélik. Több fajuk kitűnően énekel, röptükben is dalolnak.

A mezei pacsirta az egyik legkorábban érkező vándorunk. Kisebb csapatai enyhébb teleken át itt telelnek nálunk. Igen korán, gyakran már február első felében megjelennek. Ilyenkor gyakran a havas mezők földfoltjain keresgélnek táplálékot. A tojó április első felében kezd a költéshez. A hím segít neki a fészkegödör kialakításában. Általában valamilyen természetes mélyedésben alakítja ki a fészket, és abba rakja apró tojásait.

(Élet és Tudomány)

Ismeritek-e a kis pacsirtát? Noná, nem ismeritek. A költők annyit áradoznak róla, hogy muszáj az embernek ismerni. Még az olyan becsületes városi ember is ismeri, aki különben azt hiszi, hogy a búzát kapálják, a szarka pedig négylábú állat, mely a víz felszínén csúszkál.

A pacsirta éneklő madár, ami alatt azt értjük, hogy örült csiripelést végez, amikor a magasba száll. Valamivel nagyobb a verébnél, de jóval kisebb a verébnél, s tolla olyan szürke, mint a veréb tolla, de szurokba mártva a pacsirta is fekete.

Ha tavasszal járkalunk a mezőn, pacsirtát mindig láthatunk, amennyiben pedig nem látnánk, vagy vakok vagyunk, vagy pechünk van. A pacsirta jókor ébred, s mire a munkások a mezőre érnek, s dühös morgás közt megkezdik napi munkájukat, a pacsirta már éktelen vígsággal csiripel, azaz zenél, sőt danál, vagy másképp, csicsergi reggeli énekét. Néha olyan magasra repül, hogy csak akkorának látszik, mint egy darázs – ebben hasonlít a repülőgéphez.

Ez a kis zenész nem lakik fényes palotában, hanem rejtekhelyen levő fészekben, melyet a földre épít, melyre a parasztok néha tévedésből rálépnek, amikor is annyira megsajnálják a madarat, hogy iszonyúan elkezdenek miatta káromkodni.

A pacsirta néhány apró tojást tojik, úgyhogy azok, akik azt hitték eddig, hogy a pacsirta tojja a strucctojást, tévedtek.

(Nagy Lajos: *A pacsirta*)

Hasonlítsd össze a két szöveget abból a szempontból, hogy mit tudsz meg belőle a pacsirtáról! Az alábbi állítások közül válaszd ki azokat, melyekről mind a két szövegben olvastál, majd karikázd be az előttük álló betűket!

- a) Fészket a földre építi.
- b) Apró tojásai vannak.
- c) Szépen énekel, még röptében is dalol.
- d) Szürkés színű madár.
- e) A pacsirta vándormadár.

34. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Az idő szép verőfényes volt, s a fahordás is úgy megindult, hogy alig győztem kormányozni a sok szekeres embert, aki mind kevesebbet akart a kiszabott árnál fizetni, de többet akart a rendesnél a szekérre rakni. Az én emberem is visszajött, vagyis ama szekeres, aki a bútortárat hozta, s akinek fát ígértem olvasmányok ellenében. A tarisnyájából néhány könyvet és füzeteket vett elő, s így szólt:

– Ez sok fát ér, hé!

Azt feleltem neki, hogy várjon, amíg mindenki elmegy, mert meg akarom apróra nézni a lelki táplálékot. Valójában azonban marasztottam a végére, mert mások előtt nem akartam vásárolni véle. Amikor aztán mindenki elment, megnéztem a könyveket.

(Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*)

a) Magyarázd meg saját szavaiddal a **verőfényes** szó jelentését!

b) Mit tart Ábel lelki tápláléknak?

35. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A hőmérő a folyadék hőtágulása alapján működik. A hőmérő üvegcsővében valamilyen folyadék van. Amikor felmelegítjük, a melegedő folyadék lassan felfelé kúszik a csőben, mert a folyadék nagyobb mértékben tágul, mint az üveg. Amikor a hőmérő kihűl, a folyadék összehúzódik.

Az alábbi állítások közül melyik igaz? Húzd alá!

- a) A szöveg a globális felmelegedés okait fejti ki.
- b) A szöveg olyan eszközt mutat be, melynek működése a folyadékok hőtágulásán alapszik.
- c) A szöveg a folyadékok hőtágulását cáfolja.

36. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és válaszolj a kérdésre!

Közben szép lassan ír – még mindig nem írta le. Hozzá nem értő ember, aki ezt a jelenetet figyeli, azt hiszi, valami jó tanuló felel. De a szakértő tudja már, mit jelent az, mikor valaki ilyen határtalan gonddal rajzolja a kettes farkincáját. Halálos csend körös-körül. A tanár nem mozdul.

(Karinthy Frigyes: *A rossz tanuló felel*)

Mire következtetsz ezt a kifejezést olvasva: „Halálos csend körös-körül”?

- a) A rossz tanuló hamarosan meghal.
- b) A tanára halálos beteg.
- c) A tanuló érzi, hogy rossz osztályzatot kap.
- d) A tanuló feszült csendben fogalmazza meg a választ.

37. Vizsgáld meg az alábbi táblázatot, és írd ki a táblázatból az alsó nyelvállású, széles ajaknyílással képzett, hosszú mély magánhangzót!

	Magas magánhangzók				Mély magánhangzók			
	Széles ajaknyílással képzettek		Ajakkerekítéssel képzettek		Széles ajaknyílással képzettek		Ajakkerekítéssel képzettek	
	Rövidék	Hosszúak	Rövidék	Hosszúak	Rövidék	Hosszúak	Rövidék	Hosszúak
Felső nyelvállásúak	i	í	ü	ű			u	ú
Középső nyelvállásúak	ë	é	ö	ő			o	ó
Alsó nyelvállásúak	e					á	a	

(Rácz Endre – Takács Etel: *Kis magyar nyelvtan*)

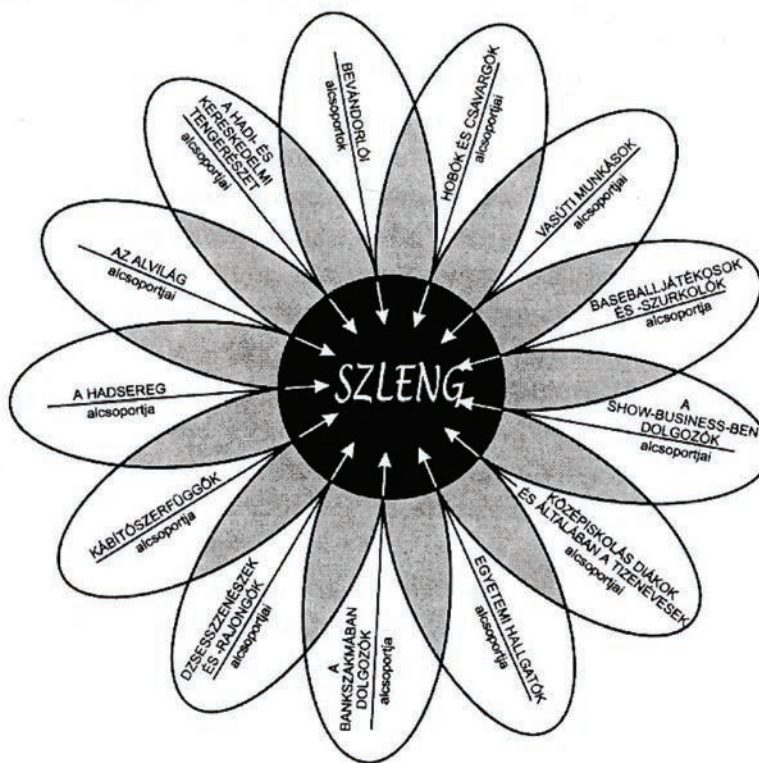
Megoldás: _____

38. Figyeld meg, mit szemléltet az alábbi táblázat! Keretezd be a helyes válasz előtti betűt!

A SZAVAK HANGRENDJE		
MAGAS	MÉLY	VEGYES
<i>erdőben</i>	<i>szobában</i>	<i>októberben</i>
<i>péktől</i>	<i>pohárból</i>	<i>sofőrrel</i>

- a) az elválasztás szabályát
b) a szótagolás szabályát
c) a hangrendi illeszkedés szabályát

39. Figyeld meg a szleng alcsoportjait szemléltető ábrát, és válaszolj a kérdésre!

(Várnai Judit Szilvia – Kis Tamás szerk.: *A szlengkutató 111 éve*)

A diákok nyelve részét képezi-e a szlengnek? Húzd alá a helyes választ! IGEN NEM

40. Állapítsd meg a mai magyar nyelv rétegződését ábrázoló táblázat alapján, hogy a jogi nyelv melyik nyelvi réteghez tartozik! Válaszodat írd a vonalra!

6. táblázat. A mai magyar nyelv rétegződése 2.	
I. A nyelvi rétegek:	
A) Igényszint szerinti rétegződés:	
1. Irodalmi nyelv (rég és mai):	önmagán belül összetett, főleg írott változat
2. Köznyelv:	írott és beszélt változata van: publicisztika, szónoki nyelv, társalgási nyelv stb.
3. Népnyelv:	főleg beszélt változata van: regionális köznyelv stb.
B) Területi-földrajzi rétegződés:	
Nyelvjárások, tájnyelv, bázisnyelvjárások:	
főleg beszélt változataikban élnek	
C) Foglalkozás szerinti rétegződés:	
Szaknyelvek, műhelynyelvek, hobbinyelvek:	
írott és beszélt változat(ok)ban él(nek); az igényesebb változat a szak- irodalomban, szaksajtóban; a kevésbé igényes a szakmai sajtóban (üzemi lapokban), levelezésben, felterjesztésekben; még kevésbé igényes változata a műhelynyelvben és a szakzsargonban figyelhető meg; beszélt változata a műhelyi, hivatali, munkahelyi nyelvhasználat. Pl.:	
- a tudományok nyelve	- mozgalmi nyelv
- jogi nyelv	- hivatali-hivatalos nyelv
- közgazdasági szaknyelv	- ifjúsági (diák-) nyelv
- filozófiai szaknyelv	- tolvajnyelv
- műszaki szaknyelv	- a divat nyelve
- a vegytan (vegyészet) szaknyelve	- stb., stb.
- a művészetek nyelve	
D) A társadalmi (csoportok szerinti) rétegződés:	
Társadalmi réteg-, csoportnyelvek:	
főleg beszélt változatban (ill. az írásosságban a szépirodalmi nyelv- használat és a publicisztika elemeiként) élnek. Pl.:	
- társalgási nyelv	
- hivatali-hivatalos nyelv	
- közéleti nyelv	
- ifjúsági nyelv	
- dajka- vagy bébinyelv	
- stb., stb.	
(A forrás: Wacha 1992: 89-90.)	

(Kiss Jenő: Társadalom és nyelvhasználat)

A nyelvi réteg neve: _____

Szövegalkotás

41. Olvasd el a szövegrészletet! Figyeld meg a kiemelt szószerkezeteket!

Hosszú időbe tellett, míg megértettem, honnét jött. A kis herceg ugyanis engem **elhalmozott kérdésekkel**, az enyéimet azonban mintha meg se hallotta volna. Lassanként, véletlenül elejtett szavakból tudtam meg, amit megtudtam. Így mikor először látta meg a repülőmet (nem rajzolom le: repülőgépet rajzolni az én számomra **túl fogas föladat** volna), azt kérdezte:

- Hát ez mi a szösz?
- Ez nem szösz. Ez repülő. Repülőgép. Az én repülőgépem.

(Antoine de Saint-Exupéry: *A kis herceg*)

Írd le saját szavaiddal, egy-egy mondatba sűrítve, a kiemelt kifejezéseket a szöveg alapján!

a) elhalmozott kérdésekkel: _____

b) túl fogas föladat: _____

42. Keresd meg, hogy hol a hiba az alábbi mondatban, majd másold le a mondatot hibátlanul!

A kisfiú a zsebpénzén három érdekes könyveket vett.

A különleges növények, a szép táj sok kirándulót vonz erre a területre.

43. Szerkessz nyelvtanilag helyes mondatokat az alábbi szavakból!

a) kelet, kellett

b) száll, szál

c) hal, hall

44. Ha az **ablak** és az **ábécé** szavakat keresed *A magyar helyesírás szabályaiban*, a kézikönyv melyik részében kutatsz? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) a szótárrészben az A betűnél
- b) a szótárrészben az A, Á betűnél
- c) a szótárrészben az Á betűnél
- d) a szabályzat részben

45. Figyelmesen olvasd el *A magyar helyesírás szabályai* 227. pontját, majd oldd meg a feladatot!

227. A *dz* és a *dzs* többjegyű betű, azaz nem hangkapcsolatot jelöl, hanem egy-egy önálló mássalhangzót; ezért elválasztáskor ugyanúgy kezeljük őket, mint más többjegyű betűnket.

Húzd alá a helyesen elválasztott szót!

ma-dza-gok mad-za-gok

46. Olvasd el a *Helyesírási szabályzat* 14. d) paragrafusát!

A magánhangzók rövid és hosszú változatát jelölő betűk (a – á, e – é, i – í, o – ó, ö – ő, u – ú, ü – ő) a kialakult szokás szerint mind a szavak elején, mind pedig a szavak belsejében azonos értékűnek számítanak a betűrendbe sorolás szempontjából. A magánhangzó hosszú változatát tartalmazó szó tehát meg is előzheti a rövid változatút: ír, Irak, iram, Irán, írandó, íránt, író, iroda, ironia stb.

Jelöld számozással (1–2 vagy 2–1), hogy a párok tagjai közül melyik van előbb a betűrendbe sorolás szabályai szerint!

bájjital (___) – bajkeverő (___)

egész (___) – égbolt (___)

Ádám (___) – Adél (___)

szekér (___) – szekeres (___)

egér (___) – éber (___)

kérek (___) – kerék (___)

47. Olvasd el a *Helyesírási szabályzat* 63. paragrafusát!

A *d* végű igék

63. A *d* végű igék felszólító módjában a tárgyas ragozású egyes szám 2. személyű rövidebb alakot magánhangzó után hosszú *d*-vel, mássalhangzó után rövid *d*-vel ejtjük. Az írás azonban mindig feltünteti mind a tövégi *d*-t, mind a *-d* személyragot, így tehát két *d*-t írunk nemcsak az add, fedd be, szedd, szidd, tudd, véd stb. alakokban, hanem az *áldd*, *hordd*, *kezd*, *küldd*, *mond*, *oldd* stb. formákban is. (Vö. **49.**, **60.**)

A *kezd*-féle írásmód is az általános szabályt követi: ír+d = írd; hagy*d*, nyom*d*, mos*d*, ját*s*z*d*, néz*d*, edz*d*, tép*d*, hívd, fűj*d* stb.; tehát: kezd+d = kezd*d*; stb.

Húzd alá a felszólító módban helyesen írt szavakat!

- a) véd – védd
 b) szedd – szed
 c) szid – szidd
 d) tud – tudd
 e) hordd – hord
 f) ad – add

48. a) Töltsd ki az alábbi adatlapot! Ügyelj a helyesíráásra!

ADATLAP

Vezeték- és utónév: _____

Állandó lakcím: _____

Település: _____

Utca, házszám: _____

Az iskola neve: _____

b) Melyik írásmód helyes? Húzd alá!

- Karácsony karácsony
 Vörösmarty Mihály Vörösmarthi Mihály
 Szabadka Szabatka
 Adriai-tenger Adriai tenger

49. Írd be a táblázatba a következő szavakat!

Kis, Kiss

kiejtés szerinti írásmód	szóelemző írásmód	hagyományos írásmód	egyszerűsítő írásmód

50. Biztosan játszottál már Ország-város játékot! Töltsd ki tulajdonnevekkel a táblázatot! Magyar nevek írására törekedj!

	ORSZÁG	VÁROS	FIÚ	LÁNY	HÍRES EMBER
K					
M					

Nyelvi szintek grammatikája, jelentésstan, nyelvi rétegződés, a magyar nyelv története

- 51.** Írd be a megadott betűk szomszédjait! Pótold azokat a betűket, amelyek megelőzik és követik a már meglévőket az idegen betűket is tartalmazó teljes ábécében!

____ dz ____ , ____ l ____ , ____ p ____ , ____ v ____

- 52.** Írd a szavak fölé, hogy hány betűből állnak!

lándzsa belátja

kályha asszony

- 53.** Alkoss két-két értelmes szót a magánhangzók pótlásával!

a) t__r__l , t__r__l

b) k__ny__r , k__ny__r

- 54.** A legtöbb zöngés mássalhangzónak van zöngétlen párja. Egészítsd ki a táblázatot!

zöngés	b			m	n	ny	v			l	j		dz	dzs	gy	r
zöngétlen		t	k					sz	s			h	c	cs		

- 55.** Alkoss szavakat a megkezdett minta alapján!

bók – pók, dúl – _____, _____ – sír, vonal – _____, _____ – kép

- 56.** Cseréld ki a szavak kiemelt betűjét a neki megfelelő zöngésségi párjára! Írd le a szót!

húz - _____ atya - _____

- 57.** Húzd alá, melyik szó szótagolása hibás!

u-bor-ka, And-rás, meg-ír-ja, bod-za, rend-őr

- 58.** Írd le szótagolva a szavakat!

a) beleejtette _____

b) hallgató _____

c) visszaköszön _____

d) friss _____

59. Írd le szótagolva a szavakat!

- a) postás _____
- b) ingujj _____
- c) szaxofon _____
- d) peches _____

60. Elemezd szófajilag az alábbi mondat kiemelt szavait! Írd a vonalra a szófaj nevét!

Az Afrika belsejében húzódó **hatalmas** Kongó-medence **évszázadokon** át csábította az **idegen hódítókat**.

hatalmas _____
évszázadokon _____
idegen _____
hódítókat _____

61. 1. Kösd össze a szavakat a szófaji megnevezésükkel!

- a) szépség ige
- b) szép főnév
- c) szépül melléknév

2. Elemezd a következő igét a megadott szempontok szerint!

	mód	idő	szám	személy	ragozás
innák					
álljon					

62. Húzd alá az alábbi viccben a számneveket!

- Ha jól felelsz a kérdéseimre, akkor megkapod a kettést földrajzból. Hány csillag van az égen? – kérdezi a tanár a diáktól.
- 2 345 952 – feleli a diák.
- Hát ezt meg honnan vetted?
- Ez már egy második kérdés, tanár úr.

63. Írd a vonalra, milyen szófajúak az alábbi Pilinszky-vers kiemelt szavai! A válaszadásban segíthet a vers címe.

Még ki lehet *nyitni*.

És be lehet *zárni*.

Még föl lehet *kötni*.

És le lehet *vágni*.

Még meg lehet *szülni*.

És el lehet *ásni*.

(Pilinszky János: *Infinitívusz*)

A kiemelt szavak szófaja: _____

64. Olvasd el az alábbi szólásokat! Elemezd a kiemelt szavakat szóelemek szerint! Jelöld számokkal a szóelemek típusát!

1 4

Pl. szél/nek

szótő – 1 , képző – 2, jel – 3, rag – 4

Ismeri a **szelek** járást. _____

Kedvező szél fújja a vitorláját. _____

Szélnek eresztetted a **szót**. _____

65. Bontsd alkotóelemeire a következő szavakat!

szó	szótő	képző	jel	rag
írnátok				
fiúét				

66. Olvasd el figyelmesen a következő szöveget, és húzd alá a -val/-vel ragos főneveket!

A *testbeszéd*

A testbeszéd alapvető gesztusainak jelentős része világszerte ismert. Az ujjakból formált V-jelzést a győzelem jelképeként használják. A fejrázás mindenki számára a tagadást jelenti, a fejbólintás az igenlést, kivéve pl. a bolgárokat. Ők ezeket a jeleket épp fordítva értelmezik. Hasonló a helyzet az ujjakkal történő számolással is. Mi a hüvelykujjunkkal kezdjük a számolást, az nálunk egyet jelent. Az angolok, amerikaiak viszont a mutatóujjukkal jelzik az egyet. Náluk a hüvelykujj az ötös számot jelképezi. A felfelé tartott hüvelykujjnak két jelentése is van: az autóstopposok használják, ha fel akarnak kéredzkedni egy autóra, de jelentheti azt is, hogy minden O.K., minden rendben van. A lefelé tartott hüvelykujj az ókorban a gladiátor halálát jelezte.

67. Húzd alá az összetett szavakat!

fémcső, üvegcső, bölcső, aláír, papír, gyógyír, napló, hintaló, istálló

68. Írd be a szavakat szerkezetük szerint a táblázat megfelelő rovatába!

a) *nyaklánc, körte, toll, néha-néha*

Egyszerű szó	Összetett szó

b) *könyvtárban, könyvnek*

Egyszerű szó		Összetett szó	
toldalék nélküli	toldalékos	toldalék nélküli	toldalékos

69. Írj ki az idézett verssorokból két összetett szót!

Törökök vezére hétlófarkú basa
 Ötakós hordónak elég volna hasa.
 A sok boritaltól piroslik az orra,
 Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

70. Nem tudod, mit jelent az *intertextus* szó. Melyik kézikönyvben nézheted meg a jelentését? Írd a vonalra!

71. Melyik szótárban találod az alábbi szócikket? Nevezd meg!

mocsár fn **1.** Növényzettel lepett sekély állóvíz. **2.** *vál* Züllött erkölcsi állapot. *A bűn mocsara.* [szláv]

A szótár címe: _____

72. Melyik kézikönyvben találod meg az alábbi szavak magyar megfelelőjét? Írd a vonalra!

dilemma, eklektikus, kategória

A szótár címe: _____

73. Olvasd el az alábbi szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

A hét napjait először az ókori Keleten nevezték meg, hiszen ők találták ki a hetet, vagyis hogy hétnapos időszakokban mérjük az idő múlását. Legalábbis a legkorábbi adatok a hétről innen, az ókori Keletről származnak. (Ezzel persze nem mondtunk sokat, mert a civilizáció rengeteg eleméről igaz, hogy először az ókori Keleten találkozunk vele.) Ezt mondja el a Biblia is a hétnapos teremtéstörténetben.

1. Szerkezete szerint milyen mondat az idézet második mondata? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Legalábbis a legkorábbi adatok a hétről innen, az ókori Keletről származnak.

a) egyszerű mondat

b) összetett mondat

2. Miért írja a szerző nagy kezdőbetűvel a Kelet szót? Karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!

a) Mert nagyon tiszteli az ókori kultúrát.

b) Hibásan írja: az égtájak kisbetűvel írandó köznevek.

c) Mert az egész ókori keleti civilizációt megjelölő tulajdonnévként használja.

d) Mert a Kelet szót mindig nagybetűvel írjuk.

74. Karikázd be, szerkezetük szerint milyen fajtájúak az alábbi mondatok!

a) A tanár szeretetből figyelmezteti a diákot. egyszerű – összetett

b) A szobában ábrándos, álmodozó, merengő hangulat uralkodott. egyszerű – összetett

c) Vasárnap Károly betért egy étterembe ebédelni. egyszerű – összetett

d) Mit érlel annak a sorsa, akinek nem jut kapanyél. (József A.) egyszerű – összetett

e) Tegnap délután nagyon dörgött az ég, és rettenetesen fújt a szél. egyszerű – összetett

f) A parkon innen motorosok zaja verte fel az éjszaka csendjét. egyszerű – összetett

75. Karikázd be, szerkezetük szerint milyen fajtájúak az alábbi mondatok! Állapítsd meg, milyen mondatrész az aláhúzott szó! Írd a vonalra!

a) A filmrendező találkozott a doroszlói diákokkal,
és a beszélgetést filmvetítés követte. egyszerű – összetett

b) Lifka Sándor mellszobrának megkoszorúzása után
filmet vetítettek. egyszerű – összetett

Az aláhúzott szó: _____

76. Tedd ki a mondatok végére a hiányzó írásjeleket! Írd az üres vonalra, hogy a beszélő szándéka szerint milyen mondatokat kaptál!

a) Ma reggel te hozz kenyeret és tejet_____

b) Jaj, ma estig rettentően sok a dolgom_____

c) Elmegyek gyümölcsért a közeli piacra_____

d) Kinek vigyem el a csomagot_____

e) Bárcsak hamar június lenne_____

77. Olvasd el a részletet, és írd a vonalra, hogy a beszélő szándéka szerint milyenek a kiemelt mondatok!

Amíg Gabi és Peti fociztak az udvaron, addig édesanyjuk pitét sütött a jó meleg lakásban. Amikor az első tepszi süti kisült, édesanyjuk boldogan kiáltott ki nekik az udvarra:

– Gabi! Peti! **Kész a finom süti!**

a) _____

b) _____

78. Pótold a következő mondatok végén a hiányzó írásjeleket, majd állapítsd meg a mondatok fajtáját a beszélő szándéka szerint!

Tegnap kaptam egy kiskutyát_____

Jaj, de szép kutyus_____

Ki fog róla gondoskodni_____

Rex, gyere ide_____

Bárcsak jó gazdája lehetnék_____

79. a) Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzz alá öt jelzős szószerkezetet!

Mátyás király trónra lépése után tíz évre találta fel Gutenberg a könyvnyomtatást. Mátyás király magánkönyvtára fejlesztésénél előnyben részesítette a drága kéziratos könyveket. Hamarosan azonban érdeklődése az új művészet, a könyvnyomtatás felé fordult. Nemsokára az első magyar nyomda felállítása után a király meghívására Budára érkezett Hess András, aki Rómában volt nyomdász.

- b) Húzd alá a tárgyat a mondatokban! Írd a vonalra a tárgyas szószerkezetet!

A testvérem szeretette meg velem Mozartot. _____

Megnyugtató komolyzenét hallgatni. _____

80. a) Olvasd el figyelmesen a szöveget, írd ki az állítmányokat, és állapítsd meg a fajtájukat!

„Búzá? Szólt a Hangya sógor.

Már ez aztán sok a jóból!

Tél elején sincs búzád már?

Hát a nyáron mit csináltál?”

(La Fontaine: *A tücsök és a hangya*)

Állítmány	Az állítmány fajtája

- b) A következő szólásokban, közmondásokban húzd alá a jelzős szószerkezeteket!

Hallgat, mint a süket disznó a búzában.

Májusi eső aranyat ér.

81. Milyen határozó hiányzik a következő mondatokból?

- a) A határozó fajtája:
A holló _____ (hol?) ült. _____
Éhes volt, mert _____ (mióta?) nem evett. _____
A zsákmányt _____ (kivel?) fogyasztotta el. _____
Megtörölték _____ (mivel?) a szájukat. _____
_____ (mikor?) találkoztak. _____

b) A fenti mondatokban húzd alá a határozós szó szerkezeteket!

82. Írd a megfelelő helyre az alábbi szavakat!

csimpánz, levél, körte, hobbi

Egyjelentésű szavak	Többjelentésű szavak

83. a) Húzd alá a lusta melléknévvel rokon értelmű szavakat!

naplopó, serény, szeleburdi, dologkerülő, ügyetlen

b) Az iskolában előfordul, hogy valakinek becsúszik egy rosszabb jegy, akár egyes is. Hogyan mondanád rokon értelmű szóval a legrosszabb jegyet, az egyest? Írj három példát!

84. A rokon értelmű szavak közül egy kakukktójas. Húzd alá!

ösztövr, sovány, epedező, vézna, cingár, szikár, törékeny, vékony

85. Keresd ki és karikázd be az ifjúság szókincsére jellemző szavakat az alábbi szóhalmazból!

suli, csatár, diri, onoka, haver, cukor, iskola

86. Olvasd el figyelmesen az alábbi szövegrészleteket! Jelöld X jellel, hogy a kettő közül melyik lehetne egy szemüveglencséről szóló szaknyelvi szöveg része!

a) ___ Divatos lett a szemüveglencsék színezése. Nagyon szép lehet például a szemüvegkeret színéhez hasonló halvány szín a lencsén.

b) ___ Több fókuszú lencse (multifokális lencse): A lencse felső részén alakítják ki a távolra nézéshez megfelelő dioptriát, alsó részén pedig az olvasáshoz szükséges dioptriát. A távoli és közeli dioptria között folyamatosan (progresszíven) változik a dioptria értéke.

- 87.** Olvasd el a Gárdonyi-idézetet, és határozd meg, mely nyelvi réteg szókincsébe tartoznak Göre Gábor szavai!

No hogy Turgony sógor ügön kívánta látni a kiráj házát, hát neki indultunk, mivelhogy azt még mink se tapasztaltuk mög. Mondok egy úrnak:

– Tisztótt ur, ha mög nem sértöm möre van az kiráji palota?

Hát aszondi ott a högyön a za nagy ház, tsak mönnyenek föl a siklón, éppeg előtte szállanak ki.

– Mi az a sikló? – mondok.

Kimagyarázi, hát akkor láttyuk, hogy högyön lyáró vasut. No a számárral ott is sok vót a balyunk, a geráditsonyon ugy köllött föltolni, no oszt aszondi a bilétös ur, hogy hármunknak ad bilétöt, de négylábu számárnak nem ad, mer az nem fér a bagonyba, hanem vezessük le a bötstelen nevü ut mellé, oszt vigyázzon ott valaki rája, no mögen le köllött az szamarat vonszolni, mivelhogy nem szokott az geráditsonyhon az lába.

Aszondi osztán Turgony sógor, szeretnék az tarhonyámbul vünni az kirájnak, ha elfogadná.

– Persze, hogy elfogadi, mondok, hát hogyne fogadná el, még mög is nyali utána az fölséges ujjait.

(Gárdonyi Géza: *Göre Gábor bíró úr könyve*)

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) A köznyelv szókincsébe.
- b) A nyelvjárás szókincsébe.
- c) Az ifjúság szókincsébe.
- d) A szaknyelv szókincsébe.

- 88.** Olvasd el a szövegeket, és válaszolj a kérdésre!

1. Egy folyó tűnt fel a mélyben, amely kanyarogva futott a vasúti töltés mellett. Gyakran csak fekete árnyéka látszott a folyónak, mint az esti országúton poroszkáló juhászkutyának. De a kanyarodóknál, ahol a folyó kibújt az árnyékból, ezüstös karikák, fehér halpénzek ringatóztak a folyó hátán, hogy gyorsan eltűnjenek a messziségben. Egy fekete, nyurga híd, mint valami hosszú lábú bogár állott a folyó vizében.

2. A folyók szakaszjellege attól függ, milyen a felszín. A folyók hegyvidéki szakaszain mélyítik a völgyet, ez a bevágódó szakasz. Vízszinteshez közeli területeken feltöltik a területet, ez a feltöltő szakasz. A kettő közötti mérsékelt lejtésnél a folyó kanyarogva szélesíti völgyét, ez az oldalazó szakasz.

3. A múlt héten Magyarkanizsa alatt is megduzzadt a folyó. Eddig magas volt a vízállás, de tegnap már a Tisza-parti üdülők kerítéséig ért a folyó.

– Lelassult az áradás, mert nem jött le a Maroson a várt hullám, ezért eltolódik nálunk a tetőzés, várhatóan a jövő hét közepére. Az előrejelzések szerint Szegednél még egy métert fog emelkedni a vízállás, tehát nálunk körülbelül 650 centiméteren fog tetőzni a Tisza – közölte Ördög Rudolf, a DTD vízügyi vállalat magyarkanizsai részlegének vezetője.

Milyen stílusban íródtak a fenti szövegek a folyóról? Írd a vonalra a megfelelő számot!

- a) A ____ számú szöveget a publicisztikai stílus jellemzi.
- b) A ____ számú szöveget a tudományos stílus jellemzi.
- c) A ____ számú szöveget az irodalmi stílus jellemzi.

89. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, és karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

– Los Angeles, 1982. Oscar-díj átadás. Elhangzott a győztes neve: Szabó István, *Mephisto*. Körülbelül 30–40 másodpercig tarthatott, amíg a nézőtérről felmentél a színpadra átvenni a szobrot. Mi játszódott le benned ez alatt a harminc másodperc alatt?

– Nem tudom már pontosan megmondani, elég régen volt. Az öröm mellett nagyon megmaradt bennem, hogy ez a csodálatos elismerés nem egyedül az én érdemem, hanem azoké, akik a filmet velem együtt csinálták. És miután ott ült a nézőtéren a film főszereplője, Brandauer is, ezért arra kértem a közönséget, engedjék meg nekem, hogy ezt a díjat ne egyedül vegyem át, hanem feljöhessen ő is a színpadra.

– Tulajdonképpen kik, és hogyan jelölnek?

– Az Amerikai Filmakadémia tagjai választják ki a legjobb öt külföldi filmet, melyet jelölnek. Aztán hogy melyik kapja meg az Oscar-díjat ebből az ötből, az szerencse kérdése, nem lehet előre tudni. Lehet, hogy egyetlen szavazaton múlik. A jelölt ott ül, és várja, hogy a borítékból az ő nevét húzzák-e ki.

(Tihanyi Péter: *Igen, én viselkedem*)

Mely stílus jellemzőit ismered fel a fenti szövegrészletben? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) szépirodalmi
- b) publicisztikai
- c) tudományos
- d) szaknyelvi

90. Olvasd el az alábbi mondatokat! Húzd alá azt a szót, amely nem illik a szövegbe!

Milyen csinos a ruhád! Nagyon jól mutatnak rajta ezek a bigyók!

Irodalom

- 91.** a) Kinek melyik és milyen műfajú szövegéből idéztük a következő két versszakot?

Te szivárvány-szemöldökű,
 Napvilág lánya, lángölű,
 Dárdának gyémánt-köszörű,
 Gyönyörűm, te segíts engem!

Te fülemülék pásztora,
 Sugarak déli lantosa,
 Legelső márvány-palota,
 Gyönyörűm, te segíts engem!

Szerző: _____

A mű címe: _____

Műfaja: _____

- b) Melyik irodalmi műből ismerjük a következő szereplőt? Húzd alá a helyes megoldást!

Debrecenben járok iskolába. Segítek Sanyikának a tanulásban, és Pósalaky úrnak is felolvasok. Csalódtam a gyerekekben, felnőttekben, a tanárokbán, egyedül édesanyám szavai éltettek.

Németh István: *Az utolsó nomád pulijai*

Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*

Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*

Fekete István: *Tüskevár*

- 92.** a) Gondolkodj, mely művekről beszélgettetek az idei tanévben, majd töltsd ki a táblázatot!

Szerző	Cím
	Csongor és Tünde
Tóth Árpád	
Kertész Imre	Sorstalanság
	Neked mondom, Szabadka

- b) Társítsd a szerzőt a művel, kösd össze egy vonallal! Válogass a megadott címek közül

1. Lázár Ervin	Évkönyv
	Bede Anna tartozása
	Karóval jöttél...
2. Nemes Nagy Ágnes	Berzsián és Dideki
	Mesterségemhez
	Ki viszi át a Szerelmet

93. Két költő életrajzát kevertük össze.

1817-ben született Nagyszalontán. Sok helyen járt iskolába, 1839-től kezdődnek vándorévei. Az 1848-as szabadságharc jeles egyénisége. Nemzeti dalával biztatja a népet. A Kisfaludy Társaság pályázatára megírja sikeres művét, a Toldit.

Ki a két költő? Húzd alá a helyes megoldást!

*Illyés Gyula, Arany János, Móra Ferenc, Mórícz Zsigmond,
Petőfi Sándor, Ady Endre, Radnóti Miklós*

94. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésre!

Lázár Ervin
A legkisebb boszorkány

Ott állt a vén boszorkány a világvégi háza előtt, a tornácnak támasztva egy elhasznált villám, cipője mellett egy elrongyolódott égháború, cakkos szegélyű, csak azért nem dobta a szemétdombra, mert fősvény volt az istenadta, hátha jó lesz még valamire.

Most éppen kiabált.

– Rilla! Marilla! Amarilla!

A lányait hívta. A fekete, tenyeres-talpas Rillát, a szőke nádszál Marillát, és a vörös, szeplős kis vakarcsot, Amarillát.

– Hé, kezdődik a tanítás.

Mert egy valamirevaló boszorkánytanoncnak ugyanúgy végig kell járnia az iskolát, mint a magunkfajta embergyereknek az általánost meg a gimnáziumot. Csak azután jöhet az érettségi. Hogy az embergyerek mit tud érettségi után, arról fogalmam sincs, de az biztos, hogy az érettségizett boszorkány már tudja a helyes testtartást a seprűn, s ha összeszedi magát, bővöl, bájol és igéz.

Futott a három lány.

– Milyen óra lesz az első? – tudakolta Amarilla.

Marilla rádörrent:

– Tessék megtanulni az órarendet!

– Gyerünk gyorsan – figyelmeztette őket Rilla. – Anya-Banya ma nagyon türelmetlen.

És ha nem tudnád, az első óra igézés lesz.

Marilla pergő nyelvvel folytatta:

– A második rontás, a harmadik átváltozás, a negyedik... Hopp, mi is a negyedik?

– A negyedik gyakorlati. Helyes tartás a seprűn.

(Lázár Ervin: *A legkisebb boszorkány*)

Állapítsátok meg a fenti szöveg műfaját! Keretezzétek be a megfelelő választ!

a) elbeszélő költemény

b) népmese

c) műmese

d) népballada

95. Sorold be az alábbi műveket a megfelelő helyre!

Sári bíróné

Hallod-e, te sötét árnyék

Műköltészet: _____

Népköltészet: _____

96. Olvasd el a szöveget!

Úgy tetszik, hogy jó helyen vagyunk itt;
Úgy tetszik, hogy máskor is voltunk itt.
Mulassunk hát egy vagy két óráig,
Végbúcsúnkat még ki nem adják itt.

Végbúcsúunknak hamar vége leszzen;
Szegénylegény akármerre mégyen,
Akarmerre fordítja kalapját,
Szegénylegény így éli világát.

Állapítsd meg, majd keretezd be, hogy a fenti szöveg:

- a) műdal,
- b) népdal.

97. Melyik műnemhez sorolnád a következő szövegtípusokat?

elbeszélés, dal, komédia, tragédia, regény, óda, mese, karcolat, elégia, farsangi alakoskodás

líra	epika	dráma

98. Mely műnemhez tartoznak az alábbi művek? Írd a vonalra!

Tóth Árpád: *Körúti hajnal*

Herceg János: *Módosulások*

Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*

Líra: _____

Epika: _____

Dráma: _____

99. Olvasd el az alábbi részletet, majd válaszolj a kérdésre!

Béla: Látsz tőlem?
Géza: Igen. Nagyon finom.
Bella: Lehet, hogy tejföllel jobb lenne.
Géza: Nem, így jó.
Gizi: Kár, hogy már vacsoráztunk.
Bella: Ülj odébb, nem látnak tőled.
Géza: De, mondtam, hogy látok.
Béla: Jó így?
Géza: Persze. Az előbb is jó volt.

(Spiró György: *Esti műsor*)

Melyik műnemhez tartozik a fenti szöveg?

- a) líra
- b) dráma
- c) epika

100. Melyek az útleírás jellemzői? Jelöld az igaz állítást I-vel, a hamisat H-val!

- ___ Az elbeszélő távoli, ismeretlen tájakat képzel el.
- ___ Az elbeszélő idegen kultúrákat mutat be.
- ___ Leírja, milyen útvonalon közlekedik munkába menet.
- ___ Az elbeszélő leírja olvasmányélményeit egy-egy országról.

101. Képzeld el, hogy Varró Dániel verszárlatából egy sor géphiba folytán kimaradt! A tördelőnek nagy fejtörést okoz a felkínált verssorok közüli választás.

Varró Dániel: Mese # 2 (részlet)

S míg pödrött szarvú rackajuhunk nyírod
én ácsolok én ácsolok ha bírok
míg megfejed a szürke tehenet
egy egyszerűbb szerelmet ehelyett
míg dorombolnak lábadnál a macskák
.....
viszont a kisebb árvizektől megvéd
míg tenyeredből esznek bent a medvék

(Alszol, drága?

Mesélek, elaludtál?)

1. Mit gondolsz, melyik sor hiányzik? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) és nem lesznek tüskék se bennem
- b) kalácsszagú kézzel végigsimítasz
- c) te hozol nekem kosárban ebédet
- d) ami a mostaninál talán csacskább

2. Melyik állatot nem nevezi meg az idézett szövegrészlet? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) medve
- b) béka
- c) macska
- d) tehén

102. Jelöld, nevezd és határozd meg következő versek rímképletét!

a)

Varró Dániel

sms

azt írom + most 1 smsbe

hogy beléd vagyok kedvesem esve

vágyak dobálnak partra kivetnek

billentyűzárát oldd ki szívednek

Rímképlet: _____

A rím megnevezése: _____

b)

Weöres Sándor

Rongyszőnyeg, 72.

Duna mellett kopár fa,

rászállott a madárka,

rászállott a madárka,

vízre hajló ágára.

Rímképlet: _____

A rím megnevezése: _____

103. Olvasd el a következő verspuzzle-t! Alakítsd át a szöveget oly módon, hogy ölelkező rím (vég-rím) keletkezzen! Jelöld is a rímképletet!

Kényes, büszke pávák, Nap-szédítő tollak,

Tiszai hajók, néma társatok!

Ez más, mint otthon. Bús komédia,

Ily gyorsan betelik a nyaram.

Átalakított szöveg:

104. Jelöld, majd nevezd meg az alábbi vers rímképletét!

Milyen volt szőkesége, nem tudom már, _____
De azt tudom, hogy szőkék a mezők, _____
Ha dús kalásszal jó a sárguló nyár, _____
S e szőkeségben újra érzem őt. _____

a) Rímképlet: _____

b) Rímfajta: _____

105. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd húzd alá a szövegbe illő (helyes) megállapításokat!

1. A novella az epikai/lírai műfajok sorába tartozik. Terjedeleme rövid/hosszú.

2. Cselekménye egyetlen/több meghatározott esemény köré fonódik. Kevés/sok személyt szerepeltet, akiket néhány jellegzetes vonással jellemez.

106. Állapítsd meg, ki az írója, és ki az elbeszélője az alábbi szövegrészletnek!

Este már ott állok én egy nagy hevederrel a hátamon a primásék udvarán, hogy rám akasszák a cimbalmot. Meg egy nagy szíjjal a vállamra a bőgőt.

Azzal, gyere, Marci! Csak úgy tántorgok keresztbe a járdán a cigányok után, mint mikor a katonák jönnek haza elfáradva a gyakorlatból a puskával meg a bornyúval. Persze a nagybőgő, mint egy ágyú.

A mű szerzője: _____

Az elbeszélő neve: _____

107. Figyelmesen olvasd el az alábbi részletet, és határozd meg a műfaját!

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren is túl, ott, ahol a kurta farkú malac túr, öreganyám szoknyájának századik ráncában, még azon is túl, ott élt egy szegény ember, akinek annyi gyereke volt, mint a rosta lika...

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

a) elbeszélés

b) mese

c) ballada

d) monda

108. 1. Figyelmesen olvasd el az alábbi versrészletet!

Vak volt a hajnal, szennyes szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában az álmos vicék,
Mint lassú dzsinnek, rosszkedvű koboldok.

(Tóth Árpád: *Körúti hajnal*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!
A részletben kijelölt stilisztikai eszköz:

- a) ellentét
- b) költői jelző
- c) ismétlés
- d) hasonlat

2. Milyen stílusalakzatokra ismersz a következő idézetben? Karikázd be a helyes megoldás előtti betűt!

Sima száddal mit kecsegtetsz?
Miért nevetsz felém?

(Csokonai Vitéz Mihály)

- a) hasonlat
- b) megszemélyesítés
- c) költői kérdés
- d) ismétlés

109. 1. Milyen stílus eszköz (alakzat) található az alábbi versszak kiemelt soraiban? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Mesterségem, te gyönyörű,
Ki elhiteted: fontos élnem.

Erkölc és rémület között

Egyszerre fényben s vaksötétben.

(Nemes Nagy Ágnes: *Mesterségemhez*)

A stílus eszköz neve:

- a) költői jelző
- b) ellentét
- c) fokozás
- d) hasonlat

2. Kösd össze az idézeteket az alkalmazott stíluseszközökke (alakzatokkal)!

a) Utószor látlak én szívem szép tavasza!
Utószor szól itten furulyám panasza,
Utószor ölellek, utószor csókollak,
Örökre elmegyek, örökre itt hagylak!	halmazás
b) Az egész pusztában széjjel süttött a nap,
De az ő szívében éjek éje maradt.	ismétlés
c) Éjszaka, zshiványok, csákányok, pisztolyok...	ellentét

110. a) Nevezd meg a kiemelt stíluseszközt (alakzatot)!

Mindig csak az van, ami van.
Mindig csak az nincs, ami nincs.
Mindig csak **az nincs, ami van.**
Mindig csak **az van, ami nincs.**
(Weöres Sándor)

Stílusalakzat: _____

b) Milyen stíluseszközökre (alakzatokra) ismersz a következő idézetben?

Oly sárgák orcának sovárgó gödrei,
Mint aranyjára vert királyok képei.
(Csokonai Vitéz Mihály)

Stílusalakzat: _____

Stílusalakzat: _____

111. Figyelmesen olvassátok el Kertész Imre *Sorstalanság* című művének alábbi részletét!

Meglehet, az én hibám, hogy nem tudtam, de hát sosem voltam annyira előrelátó, hogy megérdeklődjem a buchenwaldi szokásokat, rendtartást, eljárasmódot, egyszóval, hogy itt miképpen is csinálják: gázzal-e, mint Auschwitzban, talán orvosságszer segítségével, amiről úgyszintén ott hallottam, esetleg golyóval, netalán máshogy, az ezer egyéb mód egyikével, melyhez az én ismereteim nem elegendők – nem sejtettem.

Karikázd be a regényrészlet témája előtti betűt!

- a) a szülőhely
- b) a holokauszt
- c) a szerelem
- d) az utazás

112. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd húzd alá azt a két tulajdonnevet, mely alapján meg tudod határozni az események színhelyét!

Kettesben ballagunk tovább. Ő néha lehajol fölkapni egy-egy cigarettacsutkát, én meg szeretnék egy jó villamosjegyet találni, bedőlni egy kocsiba, s kicsit kiutazni látogatóba a sörgyárokhoz, Kőbányára.

– Nincs valami pénzed? – kérdi hirtelen.

– Volt egy fillérem.

– Hol van? – kiáltja izgatottan.

– Csináltam neki egy hajót, s ő lett a kapitánya. Adtam neki két gyufalábat, egy gyufafejet meg egy kutyatejvitorlát.

– De hol van? – kérdi makacsul –, azt mondd meg... mert nekem is van egy fillérem... s kettőért már egy egész Drámát kapok!

– A Bécsi úton – mondom mesélően –, messze... egy árokban úszik, ha már le nem merült.

– A Bécsi úton? – faggat. – A téglagyári ároknál?

(Gelléri Andor Endre: *Egy fillér*)

113. Olvasd el a szöveget! Figyelj a Szabó Elekre vonatkozó megállapításokra!

Jablonczay Lenke második férje, Szabó Elek nemcsak verseket és elbeszéléseket írt, de halála előtt pár esztendővel olyan hosszabb-rövidebb írásokat is készített, amelyek alapját képezhették volna az önéletrajzának. Megírta a maga Ókútját, mindazt, amit családjáról és gyermeksége színhelyéről, Köröstarcsáról, önmaga gyermekkori lényéről tudott, s izgalmasabb rokonai portréját is felvázolta. Ezek az írások minden irodalmi ambíció nélkül készültek, Szabó Elek sok mindenre vágyott életében, első kiadású könyvekre, egzotikus virágmagvakra, füstölőkre, látni Rómát és Genfét, sikerre igazán nem, irtózott mindenféle nyilvánosságtól, egyformán elborzadt, ha író gyermekéről jót vagy rosszat írtak. Emlékezéseit azért készítette, hogy lánya el tudjon igazodni apja múltjában s annak szereplői között. Van az írásai között egy, amely a Régimódi történet egyik színterének hiteles rajzát adja; Szabó Elek a szülei nászútját írja le benne, akik két évvel majdani anyósa, Gacsáry Emma születése előtt utaztak át azon a vidéken, ahová Rickl Mária Kálmán Iuniort zavarta a folyószabályozási munkálatokhoz.

(Szabó Magda: *Régimódi történet*)

Karikázd be a helyes válaszok előtti betűket!

- a) Szabó Elek rövidebb műveket írt, ezek alapját képezhették volna önéletrajzának.
- b) Szabó Elek ismert világutazó volt, látta Rómát és Genfét, bejárta ezeket a városokat.
- c) Szabó Elek a szülei nászútját írta le, és a későbbi regény színterének hiteles rajzát adta.
- d) Szabó Elek a *Régimódi történet* című regény itt idézett részletének elbeszélője.

114. Olvasd el az idézetet, és állapítsd meg, melyik regényről szól! Írd a vonalra a címét és a szerzőjét!

Ma ez a regény olyan irodalmi alpmű, amelynek nagy szerepe van a magyarságtudat formálásában is. Olyan kötelező olvasmány, amelyet a gyerekek maguktól is szívesen elolvasnak, azután kiosztják a szerepeket, és napokig játsszák az ostromot. Tizennyolc nyelvre fordították le, film és képregény is készült belőle, és most folynak egy számítógépes szerepjáték munkálatai. Ez lett a Nagy Könyv verseny győztese. A fiatalok ezt a regényt tekintik „a magyar Gyűrűk urának”, hiszen ebben is egy gyűrű, Jumurdsák talizmánja körül forog a cselekmény.

(Koncz János nyomán)

„A magyar Gyűrűk urának” a címe? _____

Szerzője: _____

KÖZÉPSZINT

Olvasási készség és szövegértés

115. Olvasd el a szöveget figyelmesen! Minek a metaforája Palics? Karikázd be a helyes választ előtti betűt!

Csáth gyerekkori és ifjúkori naplójegyzetei (többnyire tavasztól őszig) a palicsi kivonulásra, az oda-vissza mozgásra koncentrálnak, és ilyenkor meghatározóvá válik a jármű kiválasztása. Eleinte vonattal utazik, később általában a villamos vagy a bicikli emelkedik ki a lehetőségek közül. Palics felé haladni a rutinszerűből, a sémából való átmeneti kibillenést, a társas érintkezés megváltoztatását, legtöbbször a fürdővendég státust jelenti, vagyis mindig az *átmenetiséget*. A nagymama jóvoltából a naplóíró én maradhatna is ott, gyerekkori naplójában azonban elkeseredett palicsi sorokat találunk például eső esetén, ilyenkor nem tud mit kezdeni önmagával, mintalakó sohasem válik belőle, megmarad idegennek. Palics esetében kiemelkedik a név szerepe, a gyermekkori feljegyzésektől kezdve a képi viszonyok, látott és látvány differenciáinak megközelítései dominálnak. Palics a *játék* metaforája. Sigmund Freud szerint felesleges a játék esetében a különleges utánzóösztön kiemelése. A játék egy eset analízisében összefügghet azzal a kultúrteljesítménnyel, amelynek alapján a gyermek anyja távozását tűrte. A játék tehát kárpótlásként is interpretálható. A csáthi játék szempontjából még fontosabb a gyermekre vonatkozó következő megállapítás: „az eltávozást az örömmel üdvözölt hazatérés előfeltételeként kellett eljátszania, és az utóbbiban rejlik a játék valódi értéke”. Palics neve nem választható el az általa felidézett kulturális környezettől, a népünnepélyektől, az Anna-báltól, a diákkori tornaversenyektől, ahol a tűzoltó zenekar játszott, a nemeket elkülönítő, télen pedig (korcsolyázás idején) melegedőként szolgáló női strandtól, az allétól, a villamos üzembe helyezésétől stb.

- a) a tóé
- b) a játéké
- c) a labdázásé
- d) a szépsége

116. Olvasd el figyelmesen Tamási Áron Ábel a rengetegben című regényének egyik részletét, majd felelj a kérdésekre!

Az első szemrebbenésre csak egy alakot pillantottam meg, amint a mező felől közeledett. Aztán láttam, hogy törpe alak, s nem is vastag, pedig a téli öltözet eléggé meg szokta kövéríteni az embert. Kunkori bocskorával játékosan porozta a havat, miközben egy nagy bottal biztatta magát. A két kezén posztóból való satu-kesztyű volt, a fejében irdatlan nagy sapka, a bajuszán pedig s a szemöldökén téli virágok.

A mozgásáról, ahogy jött-haladott felém, úgy tetszett, mintha már ismerném valahonnét. S ebben nem is csalódtam, mert ahogy mind közelebb és közelebb evezett, annál inkább otthonosabb lett a szememben.

– Hiszen ez az édesapám! – nyílottam ki végre.

Fordultam egyet-kettőt a havon, mintha az örömet táncoltatnám. Aztán megálltam arccal feléje, s a szememet ragyogtattam neki, mint a gyémántot. Jött volna, hogy elejébe fussak, de aztán eszembe jutott, hogy önálló és keresettel bíró ember vagyok én is, aki nem szökdöshetik iskolások gyanánt.

Apám lehúzta a jobb kezéről a satu-kesztyűt, és férfias fogással paroláztunk. Csak akkor láttam meg, hogy mily sokat vénült, amióta nem találkoztunk. Sovány is volt nagymértékben, a szemeiben pedig a játékos fény hervadva ült.

Nem szólt semmit.

Még a foglalkozását sem kérdezte, de mivel gondoltam, hogy nem szenved némaságban, tréfásan így szóltam hozzá:

– Hát a kicsi barnákkal nem találkozott az úton?

Feladatok:

a) Milyen szerepe van a szövegben az ismétlődő játékos jelzőnek?

b) Melyik mondat utal az idő múlására? Húzd alá szövegben!

117. Olvasd el figyelmesen a következő szöveget! Mi a szerepe a mézeskalácsnak? Értelmezésedet írd le két-három mondatban!

A helyváltoztatás problémája mindvégig kiemelkedik a Brasnyó-opusban. A szubjektum otthonról indul, és oda is tér vissza. Egyesek közben a toporgást, mások az idegenbe menést választják, az utóbbi mindig kommunikációs kapcsolatot is jelent a stagnáló világban. A Tükrös Madonnában, amely a Különös ajándék című antológia zárószövege (1976-ban egy novelláskötet címadó szövege is), a becsei vásár jelenti a beszélgetésre várakozás színhelyét, az elmozdulás terét, végül azonban a hazatérő pozíciója erősödik meg. Az öreg Hermiák vásárfiával érkezik haza, egy csillogó-villogó mézeskaláccsal, az abrakolóban gyönyörködik a tükrös Madonnában, lelkileg megrendül, holott a körülötte álló emberek idegenként, megátalkodva toporognak. A ragyogás lefokozódik, és feltört tojásként csorog végig a kívülállók arcán a sárgálló napfény. Megszakadt tehát a kapcsolat az eltávozó, majd hazatérő Hermiák és az otthoniak, a nem kimozdulók között. A hazatérő az őt várók számára is idegen. „Bizonyos fokig minden hazatérő megkóstolta az idegenség mágikus gyümölcsét, legyen az édes vagy keserű. Még a legerősebb honvágy közepette is megmarad az a vágy, hogy az új célokból, az újonnan felfedezett lehetőségekből, az idegenben szerzett tapasztalatokból és képességekből átemeljünk valamennyit a régi mintákba.”

Megoldás:

118. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésekre!

Lázár Ervin
A kék meg a sárga

Egyszer két festékpötty – egy kék meg egy sárga – egymás mellé esett a papírra. Egészen közel, a szélük összeért.

– Nem menne kicsit távolabb? – mondta ingerülten a Kék.

– Menjen maga – válaszolta a Sárga –, s különben is, talán köszönne!

Ezzel hátat is fordított volna, mert a Kéket parasztos színnek tartotta – csak hát ez a festékpöttyöknél nehéz ügy, mert sem odébb menni, sem hátat fordítani nemigen tudnak.

– Még hogy én köszönjek?! Egy Sárgának! – morgott fitymállóan a Kék, és bizonyára lebiggyesztette volna a szája szélét, ha lett volna neki.

– Talán csak nem azt akarja mondani, hogy nekem kellene előre köszönnöm?

– De azt. Ha nem látná, én a Kék vagyok!

– Engedje meg, hogy föl kacagjak – mondta gúnyosan a Sárga –, hiszen maga a legközönségesebb szín a világon, nem is lehet egy napon említeni velem..., és legyen szíves, ne könyököljön az oldalamba.

– Először is maga könyököl az én oldalamba, másodszor pedig én színezem az eget, a tengert, a vizeket, a legszebb virágok kékek, és az emberi szemek közül is a kékek a legszebbek. Képzelden el egy sárga szemű embert... brr... vagy sárga vizet! Egyáltalán, hogy mer megszólalni mellettem!

– Mindig tudtam, hogy nagyon közönséges, de hogy ennyire! Mégiscsak túlzás! Még hogy a kék virágok a legszebbek! Látott már maga kankalint? Meg őszi erdőt? Maga túl mohó. Beszínezi az egész eget meg a tengert, csupa kék mindenütt. Unalmas. Én mértéktartó vagyok, sohasem válok unalmassá... Kérem, ez mégiscsak disznóság, most már egészen belém mászik... Árnyalatokban rejtőzöm, kis foltokban jelenek meg. S egyébként is, ha nem tudná, én az Okker családból származom.

– Okker?! Erre vág fel! Az is egy család? Az én őseim sokkal előkelőbbek, például sohasem lenne közülük senki olyan tolakodó, mint maga! Tudja meg, hogy én Ultramarin vagyok.

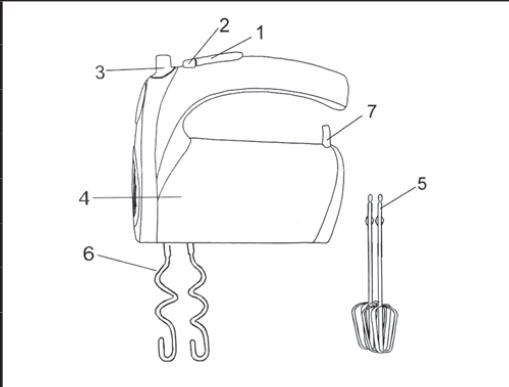
– Hah! – kezdte a replikát egy színészi felkiáltással a Sárga, akkor különben már rég összefolyt a két festékpötty, de nem volt ideje befejezni a mondatot, mert a kisfiú, akinek az ecsetjéről lehullottak, meglátta őket, és így szólt:

– Nicsak, milyen szép zöld pötty!

Kösd össze a színt a szövegbeli állításokkal!

	parasztos	
Kék	legközönségesebb	Sárga
	kis foltokban jelenik meg	
	tolakodó	
	mohó	
	az Okker családból származik	

119. Olvasd el a szöveget, majd keretezd be a megfelelő választ!

	A kézi mixer részei:
	1 – Sebességszabályozó kapcsoló
	2 – Turbókapcsoló
	3 – A keverőszárak kioldó gombja
	4 – A kézi mixer törzse
	5 – Habverő keverőszárak
	6 – Tésztagyúró keverőszárak
	7 – Hálózati kábel

A legelső használat előtt egy nedves törlőkendővel tisztítsa meg a készülék külső részeit és az alkatrészeket! Ezt a tevékenységet minden használat után ismételje meg!

FONTOS: 5 percnyi folyamatos használat után mindig pihentesse a készüléket 10 percig!

- Csatlakoztassa a készüléket a hálózathoz!
- Helyezze a habverőket/tésztagyúrókat a keverék közepébe!
- Állítsa a sebességszabályozót „1” fokozatba, majd az eljáráshoz szükséges sebességre!

- Ha keverés közben nagyobb sebességre van szüksége, rövid ideig használhatja a turbó fokozatot (legfeljebb 1 percig)!
- A keverés befejezésével állítsa a kapcsolót a „0” fokozatra, és várja meg, míg a keverőszárak forgása teljesen megszűnik!
- Áramtalanítsa a készüléket!
- A kioldó gomb megnyomásával távolítsa el a habverőket/tésztagyúrókat!
- Törölgesse meg a készülék törzsét, és mossa el a keverőszárakat!

A szöveg:

- A kézi mixer reklámszövege.
- Apróhirdetés a kézi mixer eladásáról.
- A kézi mixerről szóló tudományos leírás.
- A kézi mixer használati utasítása.

120. Olvasd el az alábbi szöveget, és állapítsd meg a fajtáját!

Fürdőszobai garnitúrák

- Azt ajánljuk, hogy az első (lányöblítő nélkül végzett) mosások alkalmával használjon szennyeszsákot vagy párnahuzatot. Így az esetlegesen kihulló fonalvégek optimálisan felfoghatók.
- A használat során a felület kikeményedésének köszönhető természetes jelenség a fölösleges szálak kiválása, amelyek kirázással vagy porszívózással eltávolíthatók.
- A csomagolás miatt gyűrődések alakulhatnak ki, de ezek rövid idő múlva eltűnnek.
- A fürdőszoba tisztításához ne használjon maró hatású tisztítószeret, mert ezek megtámadhatják a fürdőszobaszőnyeg hátsó felén található csúszásgátló réteget!
- A csúszásgátló réteggel rendelkező fürdőszobai szőnyegeket ne tegye PVC padlóra, mert az elszíneződhet!

Karikázd be a helyes választ!

- meghívó
- műsorterv
- használati utasítás
- reklám

121. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd felelj a kérdésre!

Eladásra kínalom kitűnő állapotban lévő Krups kávéfőzőmet. Típusa: XP 5240. Csiszolt, rozsdamentes acélból készült. Mindenféle kávépárnával használható. Kivehető víztartállyal rendelkezik. A telefonszám a szerkesztőségben.

Karikázd be a helyes választ!

A fenti szöveg:

- reklám
- vita
- előadás
- apróhirdetés

122. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésre!

Az esőerdők irtása

Az esőerdőket jelenleg óriási mértékben irtják, ami az üvegházhatás egyik fő okozója. Az őserdők égetéses irtása során az égéssel nagy mennyiségű szén-dioxid jut a levegőbe. Amikor az erdőket kivágják és fölégetik, az elraktározott szén szén-dioxid formájában kerül vissza a levegőbe. Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe. Az erdőirtás miatt keletkezett szén-dioxid mennyiségét a légkör teljes szén-dioxid mennyiségének egyharmadára becsülik. Tudvalevő, hogy a szén-dioxid koncentrációjának megnövekedése az üvegházhatás egyik kiváltója.

A Földre a Nap hőenergiát sugároz. Az energia egy részét a Föld elnyeli, más részét újra kisugározza a világűr felé. Mindez a légkörön át történik. A Föld által elnyelt és a világűr felé kisugárzott energia évi mérlege nulla. Az üvegházhatású gázok – ezek közé tartozik a szén-dioxid is – egyfajta falat alkotnak a Föld felszíne és a világűr közt, visszaverve a világűr felé kisugárzó energiát, ezzel melegedést okozva. Vagyis „lefelé” átengedik a napsugárzást, de nem engedik át a földfelszínről „felfelé” haladó hősugárzást.

Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak, ugyanis a gyökereiken keresztül magukba szívott talajvizet folyamatosan párologtatják. Az ebből keletkező esőfelhők az egész Földön szétterülnek, például még Észak-Európa fölé is eljutnak. Az esőerdők irtásával a nekik köszönhető csapadék- és felhőképződés is elvész a Föld számára, ami tovább növeli az üvegházhatást, ezzel együtt pedig hozzájárul a globális felmelegedéshez.

Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul. A trópusi esőerdők égetése nemcsak az adott területen vezet ökológiai katasztrófához, hanem a felszabaduló szén-dioxid nagyban hozzájárul a globális felmelegedési válsághoz.

A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.

Mi a szöveg témája? Írd a vonalra!

123. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Az időjárási front akkor alakul ki, amikor az Atlanti-óceán vagy Kelet-Európa felől a légtömegek szélesen hömpölyögve betörnek a Közép-Duna-medencébe, és érintkeznek légterünkkel. A különböző légterületek érintkezési felülete a „front”. Hideget vagy meleget, száraz vagy vízgőzben gazdag levegőt hoznak, miközben megváltoztatják a légnyomást is. Érzékeny szervezetű vagy beteg embereknél a frontátvonulás fejfájást, rosszullétet okozhat.

1. Fogalmazd meg a szöveg témáját egy mondatban!

2. Húzd alá azt a mondatot, amely földrajzi magyarázatot ad a témára!

- 124.** Ha SMS-t küldenél, hogyan fogalmaznád meg az adott szöveg témáját? Fogalmazd meg egy mondatban, és írd a vonalra!

A teknősbéka a száraz évszak vége felé rakja le tojásait. Egy hónapon át a nap még eléggé erős ahhoz, hogy a homokrétegen át melegítse a tojásokat, és előkészítse a kicsinyeket a kikeléshez. Aztán megindul az esős évszak. Az esőtől hirtelen emelkedni kezd a folyó, elárasztja a partot, és a homok éppen annyira lazul meg, hogy az újszülött teknősbékák kiúszhassanak.

- 125.** Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

A katolikus egyház feje, orvosi tanácsra, minden reggel háromszor körbekerékpározza a Szent Péter-székesegyház előtti hatalmas teret. Útjára, orvosán kívül, csak hat svájci testőr kíséri el, akik erre az alkalomra nehézkes sisak helyett fehér bukósisakot viselnek. Róma népe és számos utas és zarándok térden állva nézi végig a szentatya reggeli testgyakorlatát.

(Örkény István: *Biciklizni tanul a pápa*)

A fenti szöveg témája:

- a) a pápa biciklizése
- b) a biciklisport
- c) a pápa védelmezése
- d) a zarándokok testgyakorlata

- 126.** Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget és a szómagyarázatokat! Hogyan értelmezed a szövegben a **lúdbőrös** és a **stiláris** szavakat?

Gépünk alig emelkedett fel a Charles de Gaulle repülőtérrel, máris közeledünk Európa határához. A felszakadozó felhők alól előtűnik Franciaország normandiai partszegélye, sárga „talapzata” – aztán egy darabka Anglia, aztán a tenger lúdbőrös végtelenje...

Előttünk-fölöttünk ég és víz közös kékjében szinte mozdulatlanul lángol hat órán keresztül a nap. Futunk a világosság mezejében! Gépünk 12-kor emelkedett fel, s kettőkor már Bostonban landolunk. Tér, idő és sebesség boszorkányos összjátékát követve.

Amerikának ebben az északnyugati csücskében a legkevésbé érzi az utas a hirtelen kontinensváltozást, legalábbis „stilárisan” nem. Boston nyugodtan lehetne afféle amerikanizált angliai nagyváros. Ugyanazok a vörös téglából épült házak, házsorok fogadnak, mint Londonban. Legfeljebb a hatások más, nyersebb és személytelenebb.

Az igazi meglepetés, az igazi döbbenet: New York. Szép vagy rút? Vonzó vagy riasztó? Ma sem tudom. Valósága ezervoltos valóság és ezerszeres erejű álom.

(Pilinszky János: *Amerikai képeslap, részletek*)

Szómagyarázat:

stiláris: nyelvi stílussal kapcsolatos, stílusbeli

lúdbőr/libabőr: a libahúson levő bőr, borzongó embernek apró dudorokkal sűrűn borított bőre

lúdbőrös/libabőrös: a libabőr tüneteit mutató

- a) lúdbőrös (a tenger végtelenje)
-

- b) stilárisan (nem érzi a hirtelen kontinensváltozást)
-

127. 1. Melyik szó a következő? Nevezd meg, és magyarázd meg!

a) Angliában így nevezték az énekmondókat. Nekünk regöseink, lantosaink voltak:

b) grund – _____

2. Kösd össze a szavakat a szómagyarázatukkal!

pápaszem	találó
orgazdaság	balszerencse
frappáns	lopott holmival való kereskedés
pech	szemüveg

128. Kösd össze a szavakat a jelentésükkel!

strófa	furcsa, torz, borzongató
ars poetica	versszak
gúny	irónia
groteszk	költői hitvallás

129. Olvasd el Petőfi Sándor Kerényi Frigyesnek címzett úti levelét! Húzd alá a szövegben a településekhez kapcsolódó leíró részeket!

Szalonta, június 7. 1847.

Szatmáron, Nagykárolyon, az Érmelléken és Nagyváradon keresztül Szalontára értem e hónap elsején. Utamról nem sok jut eszembe. Szatmár és Károly között van Majtény. Kis falu, de környéke nevezetes: itt volt Rákóczi utolsó csatája. Egy verset írtam az egykori csatatéren, melynek vége ez: „elmondtam legszörnyűbb átkomat s elsírtam legszentebb könnyemet.” Úgy volt, átkozódtam és sírtam. Az Érmellék kellemes, szelíd völgy, a hegyoldalon ama híres bortermő szőlők, a hegy alatt pedig gazdag szántóföldek. Székelyhídon etettünk, éppen azon fogadóban, hol 1843-ban mint színész játszottam hatodmagammal. Megnéztem a nagy ivószobát is, hol színpadunk állott. Halovány, örömtelen, száraz ködalakok vettek körül, (...) itt töltött napjaim szellemei. Hosszan beszélgettem velök, beszédünk komoly, merengő volt, csak néha mosolyogtam bágyadtan, fájdalmasan. Szomorú, nagyon szomorú időkről beszélgettünk.

130. Írd a vonalra, milyen műnemű és műfajú a következő szöveg!

Rózsa Sándor tanyáját Topolya és Nagyfény között tudták, bükkerdőben, három sor sánccal körülvéve. Alagút vezetett ki, nem is egy, a ház alatt. Bajsán is volt szeretője. Híres Rózsa Sándor-csárda van a Tisza bácskai oldalán, nagyon sokszor megfordult ott Rózsa Sándor.

Betyárbarlang volt Szaján. Körülvéve náddal. Itt uralkodott Rózsa Sándor és Bogár Imre. Mentek rabolni az urasághoz. Volt, hogy Rózsa Sándor elindult másik cimborájához, Angyal Bandihoz, mert beszélőnivalója volt vele. Napvirradatkor indult egyik napon. Már újból megvirradt, mire Szaján környékére visszatért. A Kutyin-partban kincs van elásva, Kossuth Lajosé, akkor ásták el, mikor menekültek. Ott, arra volt a betyárok egyik rejtékhelye, a másik meg a Pálinkás-partban, a kövesút mellett. Ő a monostori rétben is bujkált.

(Jung Károly gyűjtése, elmesélte Bognár Antal)

Műnem: _____

Műfaj: _____

131. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Kedves Miklós!

Leveledet megkaptam, örülünk, hogy válaszoltál kérdéseimre. A nyári szünetet a nagybátyáméknál töltöm, tehát egész nyáron együtt lehetünk. Tervezheted, mit fogunk csinálni. Június végén érkezem. Magammal hozzam a számítógépes játékokat is?

Válaszolj minél előbb!
Tibi

2010. június 11.

- a) társalgási stílus
- b) tudományos stílus
- c) publicisztikai stílus
- d) szépirodalmi stílus

132. Állapítsd meg, hogyan nevezzük a könyv alább látható szerkezeti egységét! Írd a vonalra!

A	Ballér Endre 9, 34, 82, 100, 145, 151, 163, 193, 208, 213, 214, 217, 383, 414, 474, 475, 476, 485
Aáry-Tamás Lajos 59	Balogh Gézáne 372, 383
Ádám Sándor 321, 337	Balogh László 436, 437, 441, 443, 444
Adler, T. 66	Bandura, A. 111, 240, 249
Aebli, H. 105, 134, 221, 240	Bánfi Ilona 78, 416
Ágoston György 433, 443	Bárdossy Ildikó 283, 293
Allen, W. 23, 34	Barett, K. C. 229, 240
Allport, G. 66, 250	Barkóczi Ilona 104, 109, 110, 134
Anderson, L. W. 255, 293	Barrow, R. 285, 293
Andor Csaba 44, 55, 67	Barry, M. 124, 135, 315
Andor Mihály 75	Bartal Andrea 329, 337
Apáczai Csere János 197	Barth, S. 347, 358
Aquinói Tamás 134, 188	Bartha Csilla 454, 466
Arends, R. I. 247, 273, 288, 293, 315	Bartlett, F. Ch. 72
Aries, P. 59, 75	Bastian, J. 354, 358
Arisztotelész 107	Báthory Zoltán 25, 34, 49, 50, 66, 67, 76, 113, 134, 145, 148, 150, 151, 163, 193, 194, 210, 217, 222, 240, 245, 246, 253, 255, 293, 319, 327, 337, 347, 358, 387, 394, 405, 408, 409, 410, 414, 485
Armstrong, S. 262, 293	Bayliss, P. 420, 444
Aronson, E. 283	Beal, J. 299, 315
Aszmann Anna 61, 75	Becchi, E. 451, 466
Atkinson, R. C. 236, 240	Bednar, A. K. 169, 189
Atkinson, R. L. 64, 65, 66, 73, 74, 76, 240	Bee, H. 59, 65, 76
Atkinson, T. 91, 100	Beer, S. 496
Ausubel, D. P. 121, 125, 134, 248, 293	Bell, A. 349
Auxné Bánfi Ilona 56, 78, 416	Bellack, A. A. 263, 296
B	Bem, D. J. 240
Babanszkij, J. K. 256, 267, 276, 277, 289, 290, 293	Ben-Peretz, M. 489, 511
Bábosik István 12, 34, 147, 163, 341, 342, 358, 375, 383, 387, 414, 453, 466	Bennet, N. 512
Babusik Ferenc 453, 466	Bentzien, K. 354, 359
Bácskai Júlia 76	Bergson, H. L. 26
Bacriswyl, F. J. 222, 223, 241	Berliner, D. C. 240, 261, 294, 489, 511
Bagdy Emőke 76	Bernstein, B. 200, 217
Baillargeon, R. 76, 119, 134	Berry, J. P. 451, 466
	Beverly, J. 490, 512

(Falus Iván szerk.: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.)

A könyv szerkezeti egysége: _____

133. Állapítsd meg, hogyan nevezzük a könyv alább látható szerkezeti egységét! Írd a vonalra!

tudásterület-függőség 121, 172, 173	verbális információk 83, 155, 166, 256
tudásterület-specifikus 119, 120, 121, 133, 186	verbalizáció 83
tudomány 117, 118, 122, 123, 129, 172, 176, 177, 178, 179, 187	vertikális megközelítés 198
tudományelmélet 108, 117, 118, 177	veszélyeztetett gyerekek 71
tudományfilozófia 118	vetítógép 321, 323
tudománykép 177	vezérlés 114
tudomány-központúság 171, 172, 176, 178, 179, 180	videó 323
tudományos forradalom 118, 129	videofelvétel 319, 324
tudományos kutatási program 118	világbanki modell 208
tudományosság 171, 172, 177, 178	világkép 200, 213
tudománytörténet 176	világnézet 212
tulajdonságok 117	virtuális valóság 210, 334
túlterhelés 173, 306	viselkedés 109, 110, 117, 306, 308, 309
tutorrendszer 342, 372, 437, 507	viselkedés szabályozása 306, 309, 312
TQM 26	viselkedési cél(ok) 158, 159, 160
Tyler értékelési modellje 395, 396	viselkedésrepertoár 84, 85
Tyler-féle racionális cél-eszköz modell 470, 472	visszacsatolás 210, 222, 250, 255, 269, 271, 272, 276, 288, 332, 333, 387, 388, 390, 396, 501
	visszajelzés 83, 111, 374
	viszonyítás 399, 400
	vita 71, 247, 251, 259, 272, 273, 274, 291
	vizuális 324, 331
	vizuális eszközök 331
	vizuális preferencia 119
	vizsga 208, 215, 257, 389, 392, 397, 398, 410
	vizsgabizottságok 389
	vizsgarendszer 389, 394, 398, 410
	vizsgáztató szerep 411
	vizsgáztatógépek 322, 332
U	
Új Iskola 375	
új ismeret közlése 256, 258, 277, 332	
Új Nevelés Ligája 345	
unalom 306, 365	
uralkodó eljárások 313	
utánzás, utánzásos tanulás 111, 153	
Ü	
ültetési rend 340, 341	
ünnepnapi tudás 176, 180, 184	
V	
válasz 109, 110, 253, 269, 270, 271	
validitás (érvényesség) 409, 410	
változatosság 260, 306	
Varga Katalin Gimnázium 26	
vegyes életkorú osztályok 342	
	W
	Waldorf-iskola 27, 28, 29, 199, 341, 349, 352, 354, 406, 425
	World Wide Web 326, 334
	Z
	zárt oktatás 63, 355, 362, 366, 368, 369, 372, 380, 381
	Zsolnai József-féle általános iskolák 27, 28

(Falus Iván szerk.: *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.)

A könyv szerkezeti egysége: _____

134. Figyelmesen olvasd el az alábbi szövegrészletet, majd felelj a kérdésre!

Morzsa korcs. Puszedli idei termés, korcs, nőtény, most van serdülőkorban, ezért igencsak idegesítik a szomszédból átszökő kan kutyák, akik Morzsának járnak udvarolni. Morzsa 1. számú udvarlója: fekete korcs kan kutya, az is lehet, hogy kóbor. Mozsa 2. számú udvarlója: egy szokatlanul nagy termetű puli, aki egyszer csak ott van.* Amikor a kan kutyák megjelennek, Puszedli üvölt...

* Ezt nem tudom megmagyarázni: egyszer csak ott van.

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

A csillaggal jelölt szövegrészt nevezzük:

- a) tartalomnak
- b) lábjegyzetnek
- c) bekezdésnek
- d) mottónak

135. Olvasd el a következő szövegrészletet, majd felelj a kérdésekre!

A MAGYAR POSTAMÚLT

A Magyar Posta története több évszázadra nyúlik vissza

*Postás bácsi, mondja, drága,
Hol csatangol mostanába?*
(Varró Dániel)

A honfoglalástól a XVI. századig Magyarországon hírnökök (praecones) és futárok (cursores) vitték a királyok üzeneteit, rendeleteit. A vármegyék és a főurak saját hírvivő szolgálatot működtettek. A magánszemélyek azonban csak a vándorokra, a kereskedőkre bízhatták üzeneteiket, küldeményeiket. Később kialakult az ún. községi (gyalogos és lovas) küldönccszolgálat is, mellyel a községek vezetői érintkeztek egymással.

1526-ban I. Ferdinánd megbízást adott a Taxis családnak a Bécs és Pozsony közötti rendszeres postajárat működtetésére.

(A www.posta.hu honlap alapján)

Mi a szöveg alcíme? Írd a vonalra! _____

Hány bekezdésből áll a szövegrészlet? _____

136. Olvasd el a feladatot, és válaszolj a kérdésekre!

Az esőerdők irtása

Az esőerdőket jelenleg óriási mértékben irtják, ami az üvegházhatás egyik fő okozója. Az őserdők égetéses irtása során az égéssel nagy mennyiségű szén-dioxid jut a levegőbe. Amikor az erdőket kivágják és fölégetik, az elraktározott szén szén-dioxid formájában kerül vissza a levegőbe. Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe. Az erdőirtás miatt keletkezett szén-dioxid mennyiségét a légkör teljes szén-dioxid mennyiségének egyharmadára becsülik. Tudvalevő, hogy a szén-dioxid koncentrációjának megnövekedése az üvegházhatás egyik kiváltója.

A Földre a Nap hőenergiát sugároz. Az energia egy részét a Föld elnyeli, más részét újra kisugározza a világűr felé. Mindez a légkörön át történik. A Föld által elnyelt és a világűr felé kisugárzott energia évi mérlege nulla. Az üvegházhatású gázok – ezek közé tartozik a szén-dioxid is – egyfajta falat alkotnak a Föld felszíne és a világűr közt, visszaverve a világűr felé kisugárzódó energiát, ezzel melegedést okozva. Vagyis „lefelé” átengedik a napsugárzást, de nem engedik át a földfelszínről „felfelé” haladó hősugárzást.

Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak, ugyanis a gyökereiken keresztül magukba szívott talajvizet folyamatosan párologtatják. Az ebből keletkező esőfelhők az egész Földön szétterülnek, például még Észak-Európa fölé is eljutnak. Az esőerdők irtásával a nekik köszönhető csapadék- és felhőképződés is elvész a Föld számára, ami tovább növeli az üvegházhatást, ezzel együtt pedig hozzájárul a globális felmelegedéshez.

Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul. A trópusi esőerdők égetése nemcsak az adott területen vezet ökológiai katasztrófához, hanem a felszabaduló szén-dioxid nagyban hozzájárul a globális felmelegedési válsághoz.

A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.

1. Mi történik a napsugárral, amikor a Földre érkezik?

a) _____

b) _____

2. Mi történik, ha megbomlik ez az egyensúly?

137. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd felelj a kérdésre: Mit jelent *medvést* játszani?

A Vackor *medvést játszik* című költemény úgy indul, hogy Kormos István általánosságban jellemzi, Vackor épp hol tartózkodik, mit csinál. A verstörténet a Balaton partján játszódik, mókásan-tréfásan festi meg a költő a történet körülményeit, helyszínét. Itt is, mint majdnem minden Vackor-darabban, a halmozás, a metafora, a megszemélyesítés, a rím- és motívumismétlés, valamint a hang- és hangulatfestés eszközeivel találkozhatunk: „a szél a vitorlákat / fújja, / fújja; / és a túlsó parton nagy-nagy / hegyek állnak, / akik csöndben, / mozdulatlan / a Balatonra vigyáznak.” A verstörténet sodra a játék, a fesztelen, önfeledt játszadozás – a megfestett helyzet- és tájképiség mellett ez uralhatja a gyermek fantáziavilágát a költemény elejének olvastán.

Az ötlet trükkje az, hogy egy medvének (mackónak) kell medvést játszania. Ezt tekinthetjük akár versmagnak is, az ebből kibontakozó, újabb szálon szövődő történetet pedig jellemezhetjük akár játékos belemélyedésként is a szituáció és az önmagaság (ezúttal medveség) megélésébe, amely ugyanakkor utánozó képességek próbatételét igényli a gyermekolvasó részéről.

(Valastyán Tamás nyomán)

Karikázd be a helyes felelet előtti betűt!

- a) A mókásan-tréfásan megfestett balatoni körülmények részletes és hangulatos bemutatása.
- b) A halmozás, a jelző, a metafora, a megszemélyesítés és más alakzatok általános alkalmazása.
- c) Az olvasót is próbára teszi, hogy a medvének kell ezt játszania, önmaga medveségét megélnie.
- d) Más állatok játszanak medvét, utánozzák a medvék önfeledt, ötletes és sodró játszadozását.

138. Olvasd el a szövegrészletet, majd kösd össze az egymásra vonatkozó információkat!

Miért volt híres Mátyás király könyvtára?

Mátyás király könyvtára, a Bibliotheca Corviniana világhírű volt a maga idejében. Egyesek szerint a pápa könyvtára után Európában mindjárt a legértékesebb és legnagyobb. Pedig mindössze 2000–2500 könyv lehetett benne. Csakhogy több falu árát (adóját és munkáját) érte egy-egy ilyen kötet. Hiszen kódexek, azaz hosszú évek munkájával, pergamenre kézzel írott és díszített könyvek, a híres corvinák sorakoztak benne.

Mitől volt olyan drága egy díszes kódex? A felhasznált anyagok és a készítése miatt. Egy teljes birkanyáj bőre és többféle mesterember különleges szakértelme kellett elkészítéséhez. A pergamenisták készítették el a pergament nyers állatbőrből. A scriptorok másolták a szöveget a pergamentívekre a másológépek helyében. A munkájuk befejeztével a scriptárius kezébe kerültek a teleírt ívek, aki ellenőrizte, kijavította a szöveget. Ezután a rubicator munkája következett, aki vörös tintával aláhúzta, kiemelte a bekezdések és a belső szakaszok első betűjét, az iniciálét. Majd a miniator megrajzolta a fejezetek kezdőbetűjét, rendszerint piros színnel, díszes kivitelben. Míniumpfeketet használt, innen származik a miniator elnevezés. Ezután kis képecskéket, miniatúrákat festettek a piros vagy kék színű kezdőbetűkbe. A legértékesebb kódexeket egész

lapos képek is díszítették. Ezt követően a szöveghasábokat növénymintás, indás díszítéssel vették körül. Külön munka volt a könyvkötés. A fatáblából készített fedelet is rendszerint pergamennel vagy más nemes bőrrrel vonták be, a birkatürelmű gyapjasok legnagyobb rémületére. Végezetül a legértékesebb kódexek kötését arany- vagy ezüstdíszítésekkel, mesteri ötvösmunkákkal látták el, sőt drágakővel ékítették. A corvinakötetek kötése fényűző volt. A különleges bőrkötéseken kívül aranydíszes, bordó-lila bársonyba is kötöttek corvinákat, amelyek kötéstábláit zománcozott vagy aranyozott címeres kapcsok fogták össze.

A Bibliotheca Corviniana a budai várpalota külön épületrészeiben, két egymásba nyíló díszes teremben volt, amelyekben a falak mellé állított széles polcokon feküdtek a könyvek, díszes függönyökkel védve a portól. A látogatók csodálatosan faragott asztaloknál olvashattak. Itt vitatkozott bölcs uralkodónk tudós humanistaival: könyvtárossal, Marzio Galeottóval, Janus Pannoniusszal, a csillagász zseni Regiomontanusszal és külföldi vendégeivel.

(Siró Béla: *Újabb titkok a múltból*)

scriptor	szövegmásoló
scriptárius	szövegjavító

139. Olvasd el a szöveget, és húzd alá a helyes választ!

A motor fejlődésének rövid áttekintése

A hőerőgépek a vegyi energiát hőenergiává, azt pedig mechanikai munkává alakítják át. Az energiaátalakítás történhet a motorban vagy a motoron kívül. Eszerint ezeket a motorokat föloszthatjuk:

- belső égésű motorokra (Otto- vagy Diesel-motor): gázturbina, gázsugármotor vagy sugárhajtómű;
- gőzgépekre: dugattyús gőzgép és gőzturbina.

A belső égésű motorok dugattyús hőerőgépek. Tüzelőanyaguk termokémiai energiája a motor belsejében alakul át hőenergiává, majd ezt az energiát egy áttételi mechanizmus változtatja át mechanikai energiává és munkává.

Az első belső égésű motorok üzemanyaga puszkapor volt. Az első használható belső égésű motort a francia Lenoir szerkesztette meg 1860-ban. Üzemanyaga világítógáz volt.

A belső égésű motorok további fejlődése akkor kezdődött meg, amikor Otto Nikolaus megszerkesztette az első négyütemű motort. Ez a motor is világítógázzal működött. Néhány évvel később Rudolf Diesel folyékony üzemanyagú (gázolaj) motort szerkesztett. E két feltaláló vezetékeve két csoportra osztja a belső égésű motorokat: az Ottó-motorokra (benzin) és Diesel-motorokra (gázolaj vagy Diesel-olaj).

A belső égésű benzinmotorokat Felix Wankel tökélesítette, amikor feltalálta a forgódugattyús belső égésű motort. A benzin- és Diesel-motorok lehetnek két- és négyüteműek. A kétüteműek kisebb erőt szolgáltatnak, és kerékpárok, motorkerékpárok, kisebb mezőgazdasági gépek (kultivátorok, kaszálógép, permetező stb.) meghajtására szolgálnak. Az utóbbi időben nagyerejű kétütemű motorokat is gyártanak. A négyütemű motorokat gyakrabban alkalmazzák.

(L. Krajinović–Đ. Đurić: *Közlekedési nevelés*)

a) A gázturbina gőzgép.	igaz	hamis
b) A négyütemű motorokat kultivátorok meghajtására alkalmazzák.	igaz	hamis

140. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Az esőerdők irtása

Az esőerdőket jelenleg óriási mértékben irtják, ami az üvegházhatás egyik fő okozója. Az őserdők égetéssel irtása során az égéssel nagy mennyiségű szén-dioxid jut a levegőbe. Amikor az erdőket kivágják és fölégetik, az elraktározott szén szén-dioxid formájában kerül vissza a levegőbe. Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe. Az erdőirtás miatt keletkezett szén-dioxid mennyiségét a légkör teljes szén-dioxid mennyiségének egyharmadára becsülik. Tudvalevő, hogy a szén-dioxid koncentrációjának megnövekedése az üvegházhatás egyik kiváltója.

A Földre a Nap hőenergiát sugároz. Az energia egy részét a Föld elnyeli, más részét újra kisugározza a világűr felé. Mindez a légkörön át történik. A Föld által elnyelt és a világűr felé kisugárzott energia évi mérlege nulla. Az üvegházhatású gázok – ezek közé tartozik a szén-dioxid is – egyfajta falat alkotnak a Föld felszíne és a világűr közt, visszaverve a világűr felé kisugárzó energiát, ezzel melegedést okozva. Vagyis „lefelé” átengedik a napsugárzást, de nem engedik át a földfelszínről „felfelé” haladó hősugárzást.

Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak, ugyanis a gyökereiken keresztül magukba szívott talajvizet folyamatosan párologtatják. Az ebből keletkező esőfelhők az egész Földön szétterülnek, például még Észak-Európa fölé is eljutnak. Az esőerdők irtásával a nekik köszönhető csapadék- és felhőképződés is elvész a Föld számára, ami tovább növeli az üvegházhatást, ezzel együtt pedig hozzájárul a globális felmelegedéshez.

Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul. A trópusi esőerdők égetése nemcsak az adott területen vezet ökológiai katasztrófához, hanem a felszabaduló szén-dioxid nagyban hozzájárul a globális felmelegedési válsághoz.

A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.

Keretezd be azt a mondatot, amely *Az esőerdők irtása* című szövegben nem tényanyagot közöl, hanem kommentárt tartalmaz!

- a) Az esőerdő fái a csapadékképzésben is fontos szerepet játszanak.
- b) Az utóbbi 10–15 év során átlagosan évente 1 milliárd tonnával kerül több szén-dioxid a légkörbe.
- c) A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.
- d) Az erdőirtás a fakitermelés, a mezőgazdasági területek növelése, az urbanizáció növekedése miatt világszerte gyorsul.

141. a) Olvasd el az alábbi tankönyvszöveget, és húzd alá azt a két mondatot, amely nem tényanyagot, hanem kommentárt tartalmaz!

Jelenkorunk új ábrázolási eszköze a számítógép. A játék- és tervezőprogramok alapján kitalált, a képernyőn mégis valóságosnak ható, a billentyűk segítségével bejárható tereit virtuális térnek nevezzük. Belépni ebbe a képzeletbeli világba izgalmas kaland, de veszélyeket is rejt, mert aki nagyon sok időt tölt az ilyen játékokkal, elveszítheti valóságérzékét. A kalandokhoz képest a köznapok élet szürkének, unalmasnak látszhat.

b) Olvasd el figyelmesen az alábbi újsághírt, majd gondolkozz el, melyik mondat tartalmazza a tényeket, és melyik az újságíró véleményét. Húzd alá a tényeket tartalmazó mondatot!

A frissen bemutatott *Harry Potter és a Halál ereklyéi II.* című alkotás az első héten 169,6 millió dolláros bevételeivel megdöntötte a rekordot eddig tartó *Batman – A fekete lovag* című film eredményét. A sorozat nyolcadik, utolsó darabjának nagy az esélye, hogy a Warner Bros cég első, milliárd dollár feletti bevételt hozó produkciója legyen.

142. Olvasd el figyelmesen a következő novellarészletet, majd felelj a kérdésre! Miért válik ironikus-sá a részletben fellelhető elbeszélői reflexió?

Hangyásznak hívják ezt a kis bogarat.

Homokos helyen, pirinyó kis tölcsért ás a hangyász. Annak a fenekére húzódik, úgyhogy magát is beszórja homokkal.

Mármost a hangya vagy más apróbb bogár, ha gyanútlan belemerészkedik útján a hangyásznak ebbe a kis meredek falú vermébe, vagy véletlen belezuhan, többé nem bír kivergődni, és kész zsákmánya a hangyásznak.

Valóságos kis alvilági rablógyilkos ez a hangyász a rovartársadalomban.

(Tersánszky Józsi Jenő: *Üzleti titok*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) mert a hangyász az elbeszélő szerint a föld alatt tevékenykedik,
- b) mert a hangyász az elbeszélő szerint kis bogár, a rovartársadalom tagja,
- c) mert a hangyászt az elbeszélő az emberi bűnözés nézőpontjából ítéli meg,
- d) mert a hangyász az elbeszélő szerint hangyát és más bogarakat ejt foglyul.

143. Az *Idegen szavak és kifejezések szótárában* több hasonló hangzású szót vagy kifejezést találunk. A felsorolt szavak közül melyikkel találkoztál az irodalomórán is? Melyik szó jelent a szövegben valamihez fűzött megjegyzést, észrevételt, elmélkedést, ráirányított gondolatot vagy ön-megfigyelést?

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

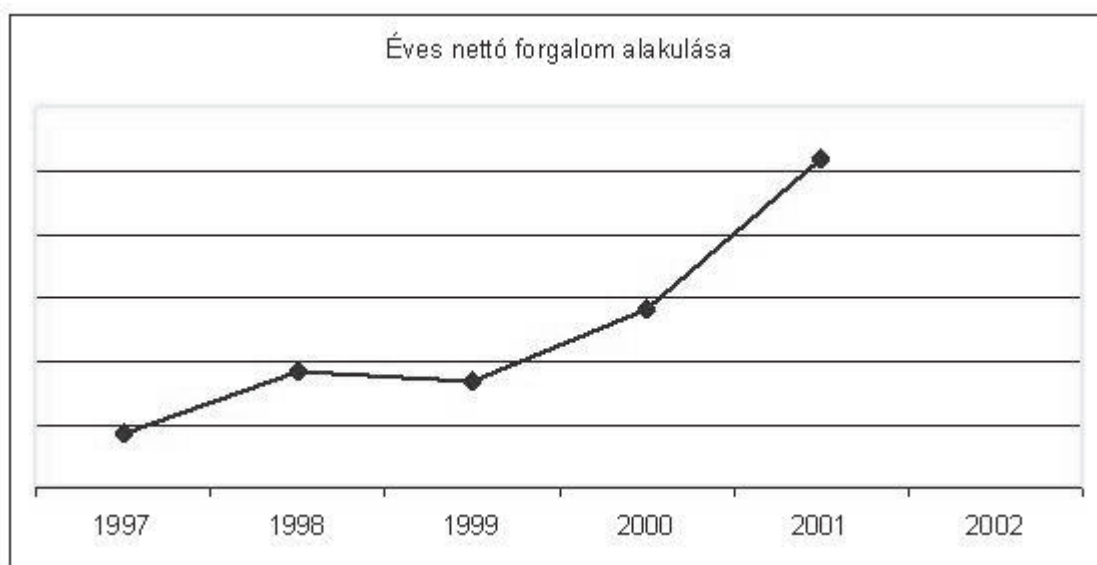
- a) reflex
- b) reflexió
- c) reflexkereső
- d) reflexológia
- e) reflux

144. Vizsgáld meg az alábbi táblázatot, és válaszolj a kérdésre!

Mód	Idő	Személy	Igei állítmány	Névszói állítmány	Névszói-igei állítmány
Kijelentő	Jelen	3.	Árpád dolgozik.	A diák szorgalmas.	–
		2.	Testvérei is dolgoznak.	–	Te szorgalmas vagy.
		1.	Te is dolgozol.	–	Én szorgalmas vagyok.
	Múlt		Ti is dolgoztok.	–	A diák szorgalmas volt.
	Jövő		Én is dolgozom.	–	A diák szorgalmas lesz.
Feltételes			Mi is dolgozunk.	–	A diák szorgalmas (lett) volna.
Felszólító				–	A diák szorgalmas legyen.

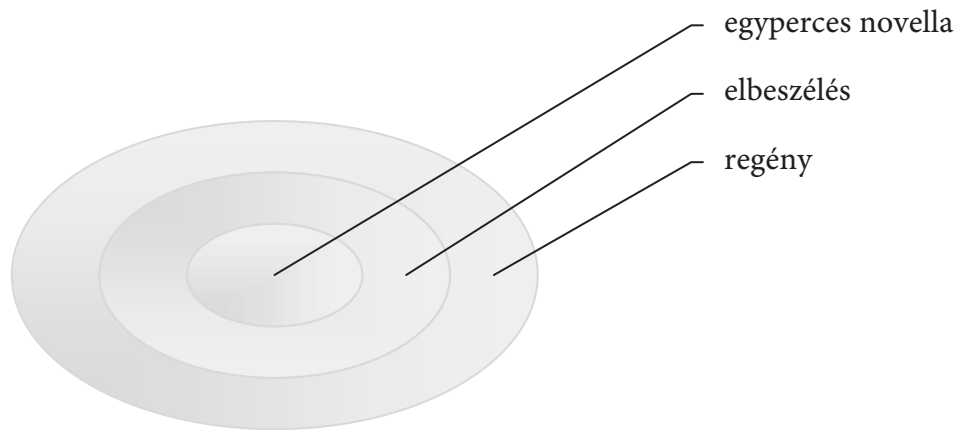
Írd ki a táblázatból a kijelentő módú, jövő idejű névszói-igei állítmányt szemléltető példamondatot!

145. Tanulmányozd a grafikont, és válaszolj a kérdésre!

Melyik évben volt magasabb a cég éves nettó forgalma, 1998-ban vagy 1999-ben? _____

146.

A diagram alapján határozd meg, hogy a fenti műfajok közül melyik a legnagyobb terjedelmű!
Írd ide a válaszodat: _____

Szövegalkotás

147. Két hibás szót találsz az alábbi szavak között.

a) Húzd alá a helytelenül írt szavakat!

gólya, papagály, befejez, sülyed, majális, hüvelykujj, milyen, vajas, dagály

b) Írd le helyesen a fent hibásan írt szavakat!

148. Olvasd el figyelmesen a szöveget! Mi a hiba benne? Írd a hibás szavakat a vonalra helyesen!

Egyszer egy rokonával találkozott Orsolya a játszótéren. Édesapja így kiáltott neki az erkélyről:

– Kislányom, nemulass sokáig, nemsokára érkezik a barátnőd! Hazafelé nefelejcs el süteményt hozni! Tudod, holnapra a Hiszekegyet is meg kell tanulnod!

149. a) Írd a megfelelő helyre az alábbi szavakat!

gólya, almalé, meggy, mondja

kiejtés szerinti írásmód	szóelemző írásmód	hagyományos írásmód	egyszerűsítő írásmód

b) Írd be a névmásokat a táblázat megfelelő helyére!

annyi, ugyanaz, ezt, olyan, attól

helyesírási alapelvek	névmások
kiejtés elve	
szóelemzés elve	
hagyomány elve	
egyszerűsítés elve	

150. Egy diák műszaki órán madáretetőt készített, majd azt a feladatot kapta, hogy készítsen vázlatot a munka folyamatáról. Állítsd számozással időrendbe a munkafolyamatot bemutató vázlatpontokat!

- ___ A sablonok megrajzolása.
- ___ A házikó részeinek kivágása.
- ___ A munkadarab megtervezése.
- ___ Festés.
- ___ A szükséges anyagok és szerszámok előkészítése.
- ___ Összeállítás.

151. Olvasd el a szöveget, és készíts vázlatot, amelyben kiemeled, a szövegbeli körúton milyen épületek, kiknek a házai, üzletei találhatók!

Nem kellett tíz lépésnél többet mennünk, hiszen a sarok mellett laktunk, s már ki is értünk az aszfaltos körútra, amelynek mindkét oldalát sűrű fasor szegélyezte. A házak is mások voltak persze, mint nálunk a Juhász utcában. Itt nem lehetett belátni az udvarokba, kerítésnek sem maradt hely, oly szorosan sorakoztak egymás mellett a házak, a sárga szín minden árnyalatában, csak itt-ott egy zöld épülettel, mint Kosta Grk magas, nyolcablakos, zsalugáteres kúriája, közepén vasrácsos kapuval, de a rács mögött színes üveggel, s a kapu két oldalán a két zömök vörös márvány kerékvetővel. Utána keskenyen és fehérén Papházy Darinka kisasszony háza következett, mindössze két ablakkal, azok azonban kiugrottak a falból, mindkét oldalukon ugyancsak beüvegezve, ahonnan fel és alá végignézhető volt az utca, s a vénkisasszony bőven élt is az alkalommal.

Emitt az üzletek sorakoztak a főutca mindkét oldalán, Stein Jakab hatalmas kirakatában a magas állványról habkönnyen leomló selymek fölött a felirattal: „Legújabb párizsi divat.” Aztán Offner és társai következett ugyancsak divatáruval, de férfiholmival is kiegészítve, kávébarna félcilinderrel például, s ha jöttünk haza az iskolából, Lizinger Matyi egyetlen alkalommal sem mulasztotta volna el így olvasni hangosan a cégtáblát: „Offner és társa, reped a tojása!”

(Herceg János: *Módosulások* – részletek)

Herceg János *Módosulások*-beli körútjának „lakói”: _____

152. Olvasd el a szöveget, és készíts vázlatot!

A Petőfi-Ház

A budapesti Petőfi-Ház létrehozása a Petőfi-kultusz fontos eleme. A társaság tisztában van ezzel, ezért európai példákra hivatkozva sürgeti létrehozását. Több nemzeti kultuszhely létezik már ekkor: Angliában a Shakespeare-ház, Németországban Goethe frankfurti szülőháza, Ferrarában Ariosto lakóhelye, Firenzében Dante dolgozószobája. 1886-ban nyílik meg a Goethe Társaság védőszárnya alatt a magyarok által leginkább látogatott zarándokhely és sokat hivatkozott előkép, a weimari Goethe Múzeum. Gyulai ugyan joggal teszi szóvá a Petőfi-Ház létesítésének tervét bíráló cikkében, hogy a fenti példák szerint emlékhellyé rendszerint azt a házat szentelik fel, ahol az író született vagy élt és alkotott, de létezik hazai ellenpélda: Kazinczy Ferenc 1850-ben felavatott dór stílusú mauzóleuma Széphalmon – a sírhoz Petőfi is zarándokolni jött már –, amely az idők során átalakult múzeummá.

(Kalla Zsuzsa: *A Petőfi-relikviák története*)

Írd ki a szövegből hol (város, ország) és kinek rendeztek be emlékházat, emlékszobát!

Hely	Író, költő

**Nyelvi szintek grammatikája, jelentésstan, nyelvi rétegződés,
a magyar nyelv története**

- 153.** A mássalhangzók ugyanazok, csak a magánhangzók térnek el a következő szavakban. Az egyik alakban csak magas, a másikon csak mély hangok szerepelnek. Egészítsd ki a hiányzó hangokat!

Pl. szuszog – sziszeg

ballag – b__ll__g

ny__rg__l – nyergel

d__r__mb__l – dörömböl

l__b__g – lobog

- 154.** Segítsetek a szülőknek a névválasztásban! A családnevük hangrendjével ellentétes hangrendű keresztnévet szeretnének gyermeküknek adni. (Lány- és fiúnév is lehet.)

családnev	keresztnév
Szabó	_____
Szűcs	_____

- 155.** Válogasd ki a gyümölcskosárból a vegyes hangrendű szavakat! Húzd alá őket!

mangó, birsalma, mandula, őszibarack, görögdinnye, málna

- 156.** Írj ki a szövegből egy magas hangrendű melléknevet és egy magas hangrendű főnevet!

Süss fel, Nap,
Fényes Nap, kertek alatt
Kislibáim
Mefagynak.

Magas hangrendű melléknév: _____

Magas hangrendű főnév: _____

- 157.** Figyelmesen olvasd el az alábbi szavakat, majd válaszd ki azokat, melyeket beírhatod az alábbi táblázatba a megfelelő mássalhangzótörvényekhez!

azzal, dobtam, hagyja, azonban, elmondta, bőröndje

Részleges hasonulás	
Írásban nem jelölt teljes hasonulás	
Írásban jelölt teljes hasonulás	
Összeolvadás	
Kiesés	
Rövidülés	

- 158.** a) Válaszolj a függőleges sorban lévő szavakkal a mivel? kérdésre! A vízszintes sorban olvasható példák mutatják, hogyan és melyik oszlopba kell leírni a -val, -vel ragos szavakat.

	KANÁL kanállal	KARD karddal	ASSZONY asszonnyal	VÁLL vállal	PLÉH pléhvel
kés					
toll					
lánc					
juh					
halász					

- b) Milyen mássalhangzótörvényt ismersz fel a fenti szavakban?

- 159.** a) Alkoss négy összetett szót a megadott szavak felhasználásával! Mindegyiket egyszer használd! Írd le őket a vonalra!

fű, víz, tető, szeg, nép, part, hegy, dal

- b) Olvasd el figyelmesen a következő Petőfi Sándor-idézetet!

Kukorica Jancsi felkapta subáját,
S sebes **lépésekkel** ment keresni nyáját,
Nagy **megszeppenéssel** most vette csak észre,
Hogy imitt-amott van egy-kettő belőle.

Milyen mássalhangzótörvényt ismersz fel a kiemelt szavakban? _____

- 160.** Elemezd szófajilag az alábbi mondatot! Írd a vonalra a szófaj nevét!

Az átvonuló zivatarban a tengerparti nyaralók nagy része elpusztult.

az _____

átvonuló _____

zivatarban _____

tengerparti _____

nyaralók _____

nagy _____

része _____

elpusztult _____

161. Keresd ki a főnévi igenevet! Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Jókai így felelt: „Nem tudom leírni, mert már láttam.”

- a) láttam
- b) tudom
- c) leírni
- d) felelt

162. Milyen szófajúak a kiemelt szavak?

Van-e szoknya **eladó**,
Tarkabarka **suhogó**,
A derékra **simuló**,
Nyárba-télbe jó?

(Weöres Sándor: *Táncnóta*)

A kiemelt szavak szófaja: _____

163. Írd a vonalra, milyen szófajúak az alábbi mondókák kiemelt szavai!

Hétfő, kedd, szerda
(Magyar népköltés)
Hétfőn **heverünk**,
kedden **keverünk**,
szerdán **szemelünk**,
csütörtökön **csücsülünk**,
pénteken **pipálunk**,
szombaton **szítalunk**,
vasárnap titeket
vendégségbe **várunk**.

a) A kiemelt szavak szófaja:

Hónapmondóka
(Magyar népköltés)
Január elől jár,
Február a nyomán,
Március **szántóvető**,
Április **nevettető**.
Május szépen **zöldellő**,
Június **nevelő**,
Július **érlelő**,
Augusztus **csépelő**,
Szeptember **gyümölcshozó**,
Október **borozó**,
November **télelő**,
December **pihenő**.

b) A kiemelt szavak szófaja:

164. Milyen toldalékokat fedeztél fel a emberektől szóban? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) jel + rag
- b) rag + jel
- c) jel + jel
- d) rag + rag

165. Húzd alá a vers szövegében *a rag* szó tárgyraggal ellátott alakját!

Rag ragot ér,
rag hátán üget a rag,
ragnak még sincs ragja,
rag a ragot nem harapja,
raggal a rag nem beszélget.

(Horgas Béla)

166. Függőleges vonallal bontsd szótőre és toldalékra a szavakat, majd írd a vonalra a szótőt!

1. asztalra _____
2. csillagász _____
3. olvasás _____
4. könyvet _____

167. Felelj a kérdésekre!

	Mit?	Mivel?	Hova?	Hol?
doboz				

168. Nevezd meg az alábbi szavak elemeit!

- a) ház + -ban

- b) zseb + óra

- c) ablak + (o) + -k

169. Alkoss 4 foglalkozásnevet *-ász, -ész* képzővel!

_____, _____, _____, _____

170. Figyelmesen olvasd el a szöveget! Válaszolj a kérdésre!

Sajtot talált a holló, fölvitte a fára. Róka koma a finomságot igen megkívánta.

Melyik az a szó, amelyikben képző és rag is található? Írd a vonalra!

171. 1. Csoportosítsd a képzett és az összetett szavakat!

szemű, gyöngyszem, borsószem, szemorvos, szemtelen, szempillafesték, szemléltet, szembogár, szemceruza, szemez, szemüveg, szemecske, pápaszem, szemüveglencse, szemtelenség, láncszem

Képzett szavak	Összetett szavak

2. Emeld ki a többszörösen összetett szavakat!

172. Figyelmesen olvasd el Tamkó Sirató Károly versrészletét! Húzd alá a toldalékkal ellátott összetett szavakat!

Erdőn, mezőn, nádasokban,
hegygerincen, völgytorokban
ébredező madárkórus
köszönti az új napot.

173. Húzd alá a mellérendelt összetett szót!

csúszda, képeslapot, anyja, ma holnap, gólya, víztükör, szegfűcsokor

174. Találd meg azt a testrészt megnevező szót, amelynek segítségével összetett szavakat képezhetsz! Írd a vonalra!

a) kesztyű

ing _____

hüvelyk

b) A kapott szó: *alárendelt* / *mellérendelt* összetett szó. Húzd alá a helyes választ!

175. Melyik szótárban találod meg a *nevet* szó rokon értelmű megfelelőit? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

a) Magyar szinonima szótár

b) Értelmező kéziszótár

c) Helyesírási szótár

176. Ha nem tudod, hogy mit jelent a *kackiás* szó, melyik kézikönyvben nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

a) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára

b) Magyar értelmező kéziszótár

c) A magyar helyesírás szabályai

d) Magyar szlengszótár

177. Ha nem tudod, hogy mit jelent a *talentum* szó, melyik kézikönyvben nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) A magyar helyesírás szabályai
- b) Magyar szinonima szótár
- c) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára
- d) Magyar tájnyelvi szótár

178. Állapítsd meg az összetett mondatok fajtáját (alárendelt vagy mellérendelt)! Válaszod írd is le!

A családi harmóniának akkor lehetsz legokosabb előmozdítója, ha mindent ráhagysz szüleidre.

És időnként csinálsz szódát, vagy elhozod a testvéredet az óvodából. _____

179. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat! Kötőszó vagy ige a kiemelt szó? Írd a vonalra!

- 1. Te **vagy** a legügyesebb a világon! _____
- 2. **Vagy** zongorázol, **vagy** hegedülsz! _____

180. Állapítsd meg, szerkezetük szerint milyenek az alábbi mondatok! Írd a mondat előtt álló számot a megfelelő helyre!

- 1. Tegnap megbeszéltük, hogy ma is találkozunk.
- 2. Én vártalak.
- 3. Te eljöttél hozzám.
- 4. Jól éreztük magunkat.
- 5. Sokat játszottunk, zenét is hallgattunk.

- A. Egyszerű mondat: _____
 - a) tömondat: _____
 - b) bővített mondat: _____
- B. Összetett mondat: _____

181. Állapítsd meg, szerkezetük szerint milyenek az alábbi mondatok!

- 1. Ha egy mondat egyszerű, nem biztos, hogy összetett. _____
- 2. Az egyszerű, az összetett és a többszörösen összetett mondatok is lehetnek nagyszerűek.

182. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat!

- a) Húzd alá a felkiáltó mondatokat!

Jaj, de nehéz a matematika!

Bárcsak meg tudnám tanulni a matematikát!

Nem értem a matematikát!

- b) Mi jellemzi a felkiáltó mondatot! Egészítsd ki a vázlatot!

A felkiáltó mondatnál elsősorban _____ fejezzük ki.

A felkiáltó mondat hangjele _____.

183. Milyen fajtájúak a következő mondatok? Húzd alá a megfelelőt a két válasz közül!

a) <i>Ti mind voltatok Újvidéken?</i>	eldöntendő kérdő – kijelentő
b) <i>Menj el inkább haza!</i>	felszólító – felkiáltó
c) <i>Hiányzik a kabátom.</i>	felkiáltó – kijelentő
d) <i>Bárcsak tudnám a megoldást!</i>	óhajtó – felkiáltó

184. Állapítsd meg a mondatok fajtáját a beszélő szándéka szerint!

- a) Jó napot, jó napot tizenkét kőműves! (Népballada) _____
 Ne volnék csak ilyen vén! (Arany János) _____
 Rabok legyünk, vagy szabadok? (Petőfi Sándor) _____
 Az arab felé sandítottam. (Mándy Iván) _____

b) Milyen mondatfajtát ismersz még a beszélő szándéka szerint?

185. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat!

a) Karikázd be a tagadást kifejező módosítószókat a mondatokban!

Beának nincs szüksége segítségre.

Dávid nem akarta megtudni az eredményeket.

A tanár nem szokott elkésni az iskolából.

b) Írjátok le még egyszer az utolsó mondatot, de most úgy, hogy a határozót tagadjátok!

186. Az alábbi tagadó mondatokat alakítsd át állítókká, az állítókat pedig tagadókká!

1. Rengeteg lekvárt ettünk a télen. _____

2. Miért nem szeretsz engem? _____

187. Légy költő! Tagadd Domonkos István verssorait! A névszót és az igét is tagadhatod.

ha én pénzt jövök kérni _____

tessék engem megdicsérni _____

ha a padláson akarok élni _____

tessék engem megdicsérni. _____

188. Keresd meg a következő mondatokban az alany-állítmányi (predikatív) szó szerkezetet! Írd a megfelelő helyre, majd nevezd is meg fajtájukat!

a) Apám szájából szép volt az igaz.

alany: _____,

fajtája: _____

állítmány: _____,

fajtája: _____

b) Nem hiszem el.

alany: _____,

fajtája: _____

állítmány: _____,

fajtája: _____

189. Egészítsd ki a tárgyat minőségjelzővel! Írd a vonalra a minőségjelzős szó szerkezetet!

a) Eszter könyvet olvas. _____

b) Minőségjelzős szó szerkezet: _____

190. Bővítsd a mondatot a zárójelben megadott mondatrészsel! Ha kell, alakítsd át a szórendet! Írd a mondatot a vonalra, és készítsd el a mondat ágrajzát!

a) Ágnes filmet néz. (módhatározó)

b) Ágrajz:

191. Karikázd be, mi a humor forrása a Romhányi Józseftől származó sírfeliratban!

Zebra:

Tévedés áldozata vagyok.

Az elefánt átkelt rajtam gyalog.

a) rokon értelmű szó

b) hasonló alakú szó

c) azonos alakú szó

d) többjelentésű szó

192. A kiemelt szavakat helyettesítsd olyan szavakkal, amelyek azonos alakú szavaknak tekinthetők!

1. Zoli a kezében egy ceruzát **tart**. _____

2. Négy **darab** káposztát vettem a piacon. _____

3. A tűz erősen **lángol**. _____

4. Ez az **erődítmény** a törökök idejében épült. _____

193. Mi okozhatta a félreértést a következő viccben? Írd a vonalra!

– Miért szorít ez a cipő, Jean?

– Mert benne maradt a nyelve, Uram!

– Ugyan, Jean! Ha kidugom a nyelvem, akkor is szorít.

Megoldás: _____

194. Készíts diáknyelvi értelmező szótárt! Az alábbi szavaknak írd le a köznyelvi és diáknyelvi jelentéseit!

	Köznyelvi jelentése	Diáknyelvi jelentése
állati		
puska		

195. Olvasd el az alábbi meserészletet!

Valahogy elmegy a feleségi, szöget ütött a fejibe a tilalom. Mé nem mëhet ő be a tizenkettegyik szobába? Mi van ott? Nem bannya ő, akarmi, de má ő mënnézi, ha ördög is! Úgy is tett. Mikor félériz, láttya, hogy egy csëpp ló sincs. Odavan mind. Mëgijett. Mit csinállék mos má?

Milyen nyelvi rétegre ismersz? _____

196. Alakítsd át köznyelvi szöveggé a helyesírás szabályainak megfelelően az alábbi sms-est!

lébként mizu? Én jól wok. Tudtam a zenét, Éwa 1est kapott. Matekból nem tok semit. Segítsz? Naon izgulok. Van wmi ötleted? Pux.

197. Olvasd el a szöveget, és felelj a kérdésekre!

– Így ültünk akkor is – kezdte az apa. – Nagykovács Pál bátyám mesélt. Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor. Hogy micsoda görbe hegyek vótak ott... Meg ilyesmit. Tanított. Hogy kell hadakozni a háborúba... De én nem arra ügyeltem, csak a begyes kisjányra, amék sehogy se akart olyan közel jönni, hogy megfoghassam a kis kezit... Úgy beült, jó távol a falig... Én meg nem akartam meg se moccanni. Hát csak hallgattam... A nagyapó meg csak mesélt, mesélt, retteneteket, hogy beszorították őket eccer egy pajtába, osztán rájuk gyújtották, és a bosnyákok kint vótak tőtött puskával az udvaron... Még magam is megijedtem. Miatta. Csak azt gondoltam, hogy ki kellett neki szabadulni, ha most is itt ül, s mesél.

A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából. Még Juli is úgy meg vót illetődve, hogy odahúzódott a Jóska-hoz. Egész testével ráborult, úgy hallgatta az apját. Igaz, a kályha se világított már megint. Elégett a rözse, és a parázs már nem világít, kivált, hogy az akácfának nincs is parazsa.

Ültek a setétben.

– Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe. Megfogom a kis Vicát... Haggya... Mán jó... Most mán azt se bánom, ha beleég az öreg...

Nevettek.

1. Milyen stílusfajták fordulnak elő a felsoroltak közül az idézett irodalmi szöveg részletében?

- a) tudományos
- b) társalgási
- c) publicisztikai
- d) tájnyelvi

198. Olvasd el az alábbi részletet, és állapítsd meg a stílusréteget!

A levél (fillum) a növények hajtástengelyének korlátolt növekedésű, klorofillban gazdag, fotoszintetizálást végző oldalszerve. Általában lapos, vékony és szélesen elterülő, mert így biztosítható a legszorosabb kapcsolat a levélben található, asszimilációt végző táplálószövet és a fény között. A megvastagodott, módosult levél folyadékot és tápanyagokat raktározó szerepet is ellát. A raktározáson túl bizonyos módosult levéltípusok az asszimiláció alapfeladatán túl más funkciókat is elláthatnak. A legfeltűnőbb ilyen módosulat a virág, melynek majd minden alkotórésze levél eredetű.

Stílusréteg: _____

199. Olvasd el az alábbi szövegrészt, és válaszolj a kérdésre!

Felmerült bennem a kérdés: egy ilyen nagyszerű ember vajon miért lett tanító? Hiszen ő nagyon okos, sokoldalú ember, bármi más is lehetett volna. Én is rengeteget tanultam tőle. Mindig türelmesen oktatgatott, nevelt, a helyes útra irányított. Most, a pályaválasztásban is segít osztályunknak.

– Miért választotta ezt a hivatást?

– Örülök, hogy hivatásnak nevezed a tanítást, mert ezt a munkát valóban csak elhivatottsággal lehet jól elvégezni. Kiváló tanítóim, tanárain jó példája erősített meg abban: én is tanítani szeretnék.

– Milyen kezdeti nehézségek adódtak a pályán?

– Kezdő tanítóként szinte egész napomat az iskolai munka töltötte ki. A legelső osztályom „fel is adta jól nekem a leckét”, mert sok nehezen megoldható nevelési helyzetet produkált, ráadásul a tanulásban sem jeleskedett. De így tanulhattam igazán a tanítást! Rengeteg energiára, türelemre, állandó megújulásra van szükség. „Születni kell minden nappal újra”, hogy mindenben példát tudjak mutatni a gyerekeknek, és segíthessem képességeik, személyiségük fejlődését.

Stílusréteg: _____

200. Tégy rendet a stílusrétegek között! Töltsd ki a táblázatot!

társalgási, tudományos, hivatalos, szónoki, publicisztikai, szépirodalmi

Írott nyelvi	Beszélt nyelvi

201. Egészítsd ki a hiányzó adatokat!

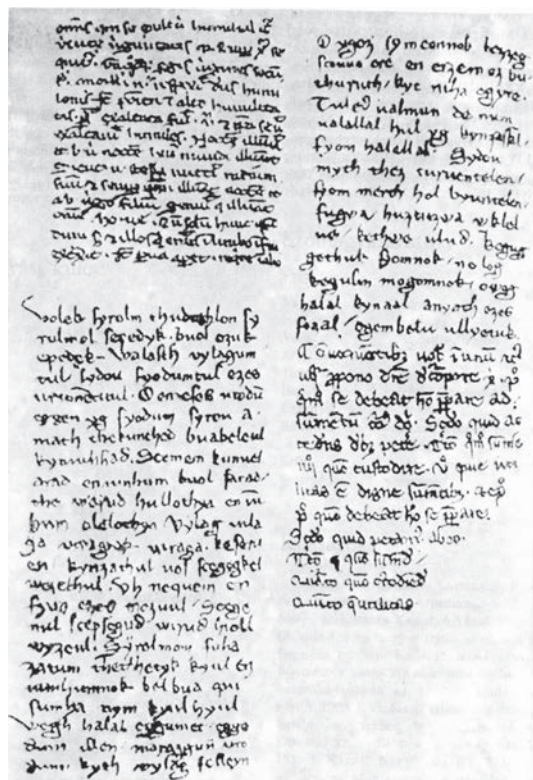
Korszak	Mettől meddig?
	a kezdetektől 896-ig
ómagyar kor	
	1526–1772
újmagyar kor	

202. Kik a nyelvújítók (újmagyar kor)? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) Tóth Árpád
- b) Kazinczy Ferenc
- c) Kölcsey Ferenc
- d) Babits Mihály
- e) Mándy Iván

203. Válaszolj a kérdésekre!

- a) Ráismersz-e? Írd le az alábbi nyelvelmlékünk címét!

Cím: _____

- b) Melyik nyelvtörténeti korszakból származik? _____

Irodalom

204. Olvasd el figyelmesen a részletet, majd válaszolj a kérdésekre!

Nagyon forró volt a nyárelő, állítólag soha azelőtt ilyen hirtelen és kitartó meleg nem fordult elő, noha a Dél-Alföld, ahová mi is tartozunk földrajzilag, mindig is a legmelegebb vidéknek számított. Ezt tudományosan is alátámasztották a kutatások. És a meteorológia tudománya nem játék, abban rengeteget számít a fizika, matematika, vagyis a megbízható tudományok. Ezekben én soha nem jeleskedtem, Léni, jobban tennéd, ha színház helyett a kétismeretlenesekkel foglalkoznál, mondta a matektanárom, aki nem volt félelmetes, viszont a fizikatanárnő, az borzalmas volt. Kozma, maga teljesen reménytelen, remélem, semmi olyannal nem foglalkozik majd az életben, aminek a legcsekélyebb köze van az észhez. (...) Egy árva szót sem szóltam, mert akkoriban még – a városban és az életünkben zajló dolgok ellenére – hittem abban, hogy normális életem és jövőm lesz, kár volna tönkretenni.

(Lovas Ildikó: *A kis kavics*)

- a) Hányadik személyű elbeszélőről van szó a részletben? _____
- b) Azonos-e az író az elbeszélővel? Húzd alá a helyes választ! *igen* *nem*
- c) Az elbeszélés ideje *egybeesik* az elbeszélt események idejével.
nem esik egybe

205. Olvasd el figyelmesen Tóth Krisztina szövegének következő bekezdését! Melyik mondat utal egy másik idősíkra?

(1.) Megyek új útlevelet csináltatni. (2.) Az okmányirodában sokat kell várni, sorszámmal a kezemben üldögélek. (3.) Jönnek parkolási engedélyért, segélyért, úrlapokért, személyi igazolványért. (4.) Fényképet készítenek rólam, rögzítik a vonásaimat, amelyek tizenöt év múlva egészen mások lesznek, aztán a pulthoz küldenek aláírásmintáért.

(Tóth Krisztina: *Kitántorogtak*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) 1.
b) 2.
c) 3.
d) 4.

206. Az alábbi szöveg alapján állapítsd meg, mi történt előbb!

Akkora lehettem, mint ti, lehet, hogy még kisebb is valamivel. Nemrégiben töltöttem volt a hetedik esztendőmet, amikor egy szép szeptemberi, nem is reggelen, de hajnalon, azzal költött édesapám, nevemen szólítva:

– Fogjunk bé! – Ami azt jelentette, hogy a lovak már be is vannak fogva a szekérbe, s hogy megyünk valahova. De nem az iskolába, annyi bizonyos. Az öltözéssel hamar megvoltam. Majdnem olyan hamar, mint a juhászember, aki fölül a már kialudt tűz mellől, szeméből a feje tetejére taszítja a kalapját, nyúl a botjáért, s azzal már föl is van öltözve. Bebújtam én is a nadrágba, hátamra öltöttem a posztómellénykét, feltettem a kicsi zöld kalapomat, s már indulhattunk is.

(Kányádi Sándor)

Karikázd be a helyes választ!

- a) A történet elmondásának ideje előbb volt, mint az elbeszélte történet ideje.
- b) A történet elmondásának ideje később volt, mint az elbeszélte történet ideje.
- c) A történet elmondásának ideje ugyanakkor volt, mint az elbeszélte történet ideje.

207. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Október 12. Szerda

Ezen a napon már olyan a vár, mint a rosta.

Harminckét napja, hogy lövik szünet nélkül, hol elöl, hol hátul, hol az egyik oldalon, hol a másikon.

A török ágyúgolyó annyi már a várban, hogy úton-útfélen botlanak bele. A parasztok nyírfaseprővel verik félre az apraját az útból, nehogy az ostrom alatt bukdossanak rajtuk. A nagyját az ágyúkhöz meg a falakra hordják.

Az Újbástya meg a földbástya között V betű alakú nyílás tátong a falon. A tömlőcbástya oldala leomlott a mélybe. A földbástya csupa lyuk, mint a darázs-fészek. A Bolyky toronynak csak a két fala áll. A szeglettorony olyan, mint a fölülről földig odvas fa. Palánk csak itt-ott. A belső épületek is kidőlt-bedőlt, tetőtlen falak. A palotában csak épp három szoba lakható még, azokba is beesik az eső.

1. A részlet alapján nevezd meg a mű szerzőjét és címét!

Szerző: _____

Cím: _____

2. A részlet első sorában olvasható dátumból hiányzik az évszám. Karikázd be az alábbiak közül a megfelelő évszám előtti betűt!

- a) 1452
- b) 1552
- c) 1652

208. Pótold a táblázat hiányzó részeit!

SZERZŐ	A MŰ CÍME	MŰFAJA
Arany János		életrajz
	János vitéz	
	Tüskevár	
ismeretlen	Kőműves Kelemenné	
	Az utolsó nomád pulijai	riport
Nick Hornby		esszéregény

209. Kösd össze nyilakkal a középső oszlopban lévő címeket a bal oldalon lévő szereplők nevével és a jobb oldalon lévő helyszínekkel!

Nyilas Misi		Debrecen
	<i>Tüskevár</i>	
	<i>Légy jó mindhalálig</i>	
Ladó Gyula Lajos		Balaton

210. Társítsd a szerzőt művével! Válogass a megadott címek közül! Töltsd ki a táblázatot!

A Tűz csiholója, Hét krajcár, Himnusz a békéről, János vitéz, Ki viszi át a szerelemet, Légy jó mindhalálig, Milyen volt, Mostan színes tintákról álmodom, Régimódi történet, Tél, Tengeri-hántás, Tétova óda, Toldi

Szerző	A mű címe
Juhász Gyula	
Móricz Zsigmond	
Kosztolányi Dezső	
Ady Endre	

211. a) Olvasd el figyelmesen a címadás nehézségéről szóló szöveget, és pótold a hiányzó adatokat! Több címet is adott az író készülő könyvének, mire egy két szavas elnyerte a tetszését. Mi lett a könyv végleges címe? Ki az írója?

Az író megírta művének egy részét, majd vázlatot készített a további munkához. A vázlat összeállítása után a *Gergő diák* címe lekerült a kemény tábláról. Új cím: *Holdfogyatkozás*. De _____ nak (az író neve) ez se tetszik. Csak két hétig állta a helyét. Lesz: *Hol terem a magyar vitéz?* Ez jobb. Ezt is kinövi egy hónap alatt, és kerül helyébe a *Török gyűrű*. Ez meg aztán csak egy napig élt. Kiderül, hogy a török gyűrű hamis érték. Ezután következik: *Hold és csillagok*, amiből végre a maradandó két szó alakul: _____ (a mű címe), és ez illeszkedik a _____ (a műfaj) élére.

(Bélley Pál nyomán)

b) Olvasd el a következő szöveget, majd kiegészítéssel oldd meg a feladatot!

– Egyetlenem – súgta –, egyetlenem!

Úgy tudott súgni, hogy az ember a szájába kívánta venni a szavait, minden szavát külön.

– Menjünk be! – mondta B.

– A lakásban most más is lakik.

– Tudom – mondta B. – Menjünk be!

Déry Tibor *Szerelem* című műve _____ műnemébe tartozik, hiszen műfaja _____.

212. Olvasd el figyelmesen a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

1. Melyik műfajhoz és műnemhez kötődik a következő szövegrészlet?

2. Nevezd meg a szöveg szerzőjét!

Ez olyan fenyegetően hangzott, hogy Csutaknak ki kellett mennie az „utcára”. A szekrény mellett kilépett a kocsihoz, nézte a lovat. Aztán a szekrény oldalán kopogott, mint egy lakás ajtaján. De senki sem mondta, hogy szabad. Azok ketten bent, a „szobában”, mintha teljesen elfeledkeztek volna róla. Színes Géza végignyúlt a díványon, Ági pedig a haját igazgatta a tükör előtt. Majd hirtelen hátrafordult.

– Jaj, kedvesem, nem láttad a szerepemet?...

– Igazán nem tudhatom, hol van!

– Hogy te milyen vagy! Sose törödsz velem, pedig én mindig kihallgatlak a főpróba előtt... Az újságban is benne volt, hogy Színes Géza legszigorúbb bírálója a felesége.

– Akkor se láttam a szerepedet.

1. Műfaj: _____

Műnem: _____

2. Szerző: _____

213. Olvasd el az alábbi részletet, majd állapítsd meg a mű címét, szerzőjét, műnemét és műfaját!

Délután hívatnak, és szigorú szavak kíséretében átadják az ellenőrzőt, bele se merek nézni, kilenc sor sűrűn teleírva, pecsétek, aláírások, az ájulás kerülget. Megyek haza, de nem visznek a lábak, csak csoszogok egy helyben. Lehet, hogy már tudják is, futótűzként terjed a hír: lelőttem a kontyos macát. Véres zsebkendőt szorított arcára. Jó, hogy a zsarukat ki nem hívták. Ha kilövöm a szemét, irány a dutyi, Igazság néni dörzsöli markát, nem megmondta, hogy ez a kölkök egy elvetemült tömeggyilkos, egy Mengele? Valahogy kiprovokál még egy rovót, és akkor repülök, csavargó börtöntöltelék lesz belőlem, a társadalom kivet magából, kukába túrok, jaj istenem, minek is nőttem meg.

Állandóan csak a végtelen szomorúságot okozom.

Pedig tényleg csak kipróbáltam, hogy belövök az ablakon, nem tehetek róla, hogy odaült a nőci. Na, jó, láttam én, hogy ottan ücsörög, de inkább csak az, hogy belőni. Leckeírás közben odalopózni, belőni, lekushadni, és jó.

1. A mű szerzője és címe: _____

2. Műneme: _____

Műfaja: _____

214. Olvasd el a következő szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Örkény István

ÚJFAJTA DINNYEBETEGSÉG

Reme Béláné, a kiskorpási Szabadság Termelőszövetkezet tagja, mára virradó éjjel halk jajgatásra ébredt. A lelkiismeretes növényápoló, a hang után sietve, a szövetkezet veteményesében egy nyöszörgő görögdinnyét talált, melyet a mentők még az éjszaka folyamán beszállítottak a járási kórházba.

Bodrogi főorvos, a sebészeti osztály vezetője lemondta tervezett jugoszláviai IBUSZ-utazását, amikor értesült róla, hogy a dinnye a téesz tulajdona. Valószínű, hogy műtétre kerül sor. A kórház telefonja állandóan szól, mert a környékbeli szövetkezetek érdeklődnek a beteg hogyléte felől.

a) Milyen műnemhez sorolnád a szöveget? _____

b) Mi a műfaja a szövegnek? _____

215. Melyik az a műfaj, amelyben a líra, az epika és a dráma tulajdonságai is megtalálhatóak? Greguss Ágost meghatározása szerint „tragédia dalban elbeszélve”.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) dal
- b) elégia
- c) ballada
- d) elbeszélő költemény

216. Olvasd el az alábbi meghatározást, majd végezd el a feladatot!

Mindhárom irodalmi műnem tulajdonságát magán viseli. 1. Az elbeszélői műfajokhoz soroljuk, mert történetet mond el. 2. Drámai jellegzetességei is vannak: a történet részben párbeszédes formában bontakozik ki. 3. A lírai művekkel is rokonságot tart, mert érzelmeket fejez ki, és általában verses a formája.

1. Mi a műfaj neve? _____

2. Több ilyen műfajú szöveget is olvastál tanulmányaid során. Írd le az egyiknek a címét!

217. Állapítsd meg a következő Arany János művek műfaját!

Ágnes asszony, V. László, Szondi két apródja, A walesi bárdok, Tengeri hántás

- a) novella
- b) regény
- c) ballada
- d) műmese

218. Olvasd el az alábbi szöveget, és oldd meg a feladatot!

1905-ben születtem, Budapesten, görögkeleti vallású vagyok. Apám – néhai József Áron – háromeztendőskoromban kivándorolt, engem pedig az Országos Gyermekvédő Liga Öcsödre adott nevelőszülőkhöz. Itt éltem hétéves koromig, már ekkor dolgoztam, mint általában a falusi szegény gyerekek – disznópásztorkodtam. Hétesztendőskoromban anyám – néhai Pócze Borbála – visszahozott Budapestre, s beíratott az elemi iskola II. osztályába. Anyám mosással és takarítással tartott el bennünket, engem és két nővéremet. Házaknál dolgozott, odajárt reggeltől estig, s én szülői felügyelet nélkül iskolát kerültem, csibészkedtem. A harmadikos olvasókönyvben azonban érdekes történeteket találtam Attila királyról, és rávettem magam az olvasásra. Nem csupán azért érdekelték a hun királyról szóló mesék, mert az én nevem is Attila, hanem azért is, mert Öcsödön nevelőszüleim Pistának hívtak. A szomszédokkal való tanácskozás után a fülem hallatára megállapították, hogy Attila név nincsen. Ez nagyon megdöbbenett, úgy éreztem, hogy a létezésemet vonták kétségbe. Az Attila királyról szóló mesék fölfedezése, azt hiszem, döntően hatott ettől kezdve minden törekvésemre, végső soron talán ez az élményem vezetett el az irodalomhoz, ez az élmény tett gondolkodóvá, olyan emberré, aki meghallgatja mások véleményét, de magában fölülvizsgálja; azzá, aki hallgat a Pista névre, míg be nem igazolódik az, amit ő maga gondol, hogy Attilának hívják.

Kilencéves koromban kitört a világháború, egyre rosszabbul ment a sorunk. Kivettem a részemet az üzletek előtt való álldogálásokból – volt úgy, hogy este kilenc órakor odaálltam az élelmiszerüzem előtt várakozó sorba és reggel fél nyolckor, mikor már sorra kerültem volna, jelentették ki az orrom előtt, hogy nincs több zsír. Úgy segítettem anyámnak, ahogyan tudtam. Vizet árultam a Világ moziban. Fát és szemet loptam a Ferencvárosi pályaudvarról, hogy legyen fűteni valónk. Színes papírforgókat csináltam és árusítottam a jobb sorsban élő gyerekeknek. Kosarakat, csomagokat hordtam a vásárcsarnokban stb. 1918 nyarán Abbáziában üdültem a Károly király féle gyermeknyaraltatási akció jóvoltából. Anyám már betegeskedett, méhdaganata támadt, s ekkor én magam jelentkeztem a Gyermekvédő Ligánál – így rövid időre Monorra kerültem. Visszatérvén Budapestre újságot árultam, bélyegekkel, majd kék, fehér és postapénzzel kereskedtem, mint egy kis bankár. A román megszállás alatt kenyeresfiú voltam az Emke kávéházban.

1919 karácsonyán meghalt anyám. Gyámommá az árvaszék sógoromat, a most elhunyt Makai Ödön doktort nevezte ki. (...) Már megjelentek első verseim is, 17 éves koromban írt költeményeimet a Nyugat publikálta. Csodagyerekeknek tartottak, pedig csak árva voltam.

(József Attila: *Curriculum vitae*)

Keretezd be, melyik műfajhoz tartozik a fenti szövegrészlet!

- a) önéletrajz
- b) levél
- c) napló
- d) emlékirat

219. Olvasd el az alábbi részletet, majd húzd alá a helyes választ!

Sokszor ettem majomhúst is, s állíthatom, hogy se nem jobb, se nem rosszabb, mint a marhahús, ha a majom öregebb, illetve mint a borjúhús – fiatalabb majom esetében. Azért valóságos esemény volt, amikor először haraptam bele legközelebbi rokonunk húsába. Láttuk, amint egy indián nyíllal elejtett egy majmot. Zsákmányát a vállára vetette, s amint cipelte, a majomnak nyitva volt a szeme. Az volt az érzésünk, mintha bennünket vádolna haláláért. Aznap este inkább nem ettünk a húsából, és korgó gyomorral tértünk nyugovóra.

(Székely Tibor: *Lármás szellemek éjszakája*)

Húzd alá, mely műfajhoz tartozik a fenti szövegrészlet!

emlékirat, útleírás, napló.

220. Milyen műfajra ismersz az alábbi részletben? Írd a vonalra!

Hétéves koromban verset írtam, második vagy harmadik gimnazista koromban írott újságlapot csináltam, Zilahon ötödik gimnazista koromban már verseltem az önképzőkörben, s mint zilahi diáknak, jelentek meg költeményeim a helyi lapban. Debreceni félig jogász, félig újságíró, kissé csokonaiskodó életemből sikerült kiszabadulnom, s 1900. január elsején Nagyváradon kezdtem dolgozni egyik napilap szerkesztőségében, és már véglegesen és hivatásosan hírlapíróként. Nemsokára a *Nagyvárad*i Napló szerkesztője lettem, sokat írtam, de kevés verset, dacból, öntemetésből, mert hát költőnek lenni hóbortos és komikus dolog. Azonban bár Budapestet sok affektálással lenéztem, a vidék sértett, nyomott, s a legfantasztikusabb terveim voltak: London vagy talán Szentpétervár, Moszkva, de nem, mégis Párizs. Sors, furcsa, de nem is kellemetlen véletlenek 1904-ben Párizshoz és Párizsba segítettek, s így gyerekes nagy elégtételekre kikerülhettem Budapestet. Párizsból a régi, Vészi József és Kabos Ede csinálta *Budapesti Napló*val sikerült észrevétnem magam, és jobban, mint Nagyváradról, ahonnan már e laphoz fölkinált utam volt. Úgy kellett történnie, hogy írói bátorságom igazolását megkapjam előbb Párizsban – s egy-két tragikus franciától –, mert a mesterségemhez még mást nem tanítottatott el velem Párizs. Azután hazajöttem, újságba írtam, mindent, politikát, kritikát, riportot, novellákat, verset. Próbáltam rengeteget élni...

a) Műfaj: _____

b) Ki írta a fenti szöveget? _____

221. A „képletes beszéd” paródiája fedezhető fel Varró Dániel *Metró* című versének következő két versszakában. Írd be a megfejtést (a kettős jelentésre utaló alakzat nevét) a kihagyott helyre! (A rímképlet segít a feladat megoldásában).

S míg kattog egyre távolabb
haladva lent a metró,
halkan kattog a bőr alatt
az ember szíve dettó.
Ó, bár ne kéne lógnia,
föladva minden elvét!
Ez itt egy _____,
ha nem tűnt volna fel még.

222. Hogyan nevezzük a következő versben előforduló „képletes beszédet”? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

Csillaghálóban hányódunk
partravont halak,
szánk a semmiségbe tátog,
száraz úrt harap. (...)
Bűnhődünk, de bűnhődésünk
mégse büntetés,
nem válthat ki poklainkból
semmi szenvedés.
Roppant hálóban hányódunk
s éjfélkor talán
étek leszünk egy hatalmas
halász asztalán.

(Pilinszky János: *Halak a hálóban*)

- a) allegória
- b) jelkép
- c) metafora
- d) szinesztézia

223. Olvasd el Ady Endre versének második versszakát!

Az első emberi bátorság
Áldassék: a Tűz csiholója,
Aki az ismeretlen lángra
Úgy nézett, mint jogos adóra.

Mi a vers címe? _____

Miért írta a szerző nagy kezdőbetűvel a *tűz* főnevet? Melyik költői képre jellemző a nagybetűs írásmód?

224. Olvasd el az alábbi versrészletet, majd oldd meg a feladatot!

Kosztolányi Dezső: *Bácskai rajz*

A napraforgó, mint az őrült
röpül a pusztán egymaga,
a tébolyító napsugárban
kibomlik csenevész haja.
Bolond lotyó – fejére kapja
a sárga szoknyáját s szalad,
szerelmese volt már a kóró,
a pipacs és az iszalag,
elhagyta mind, most sír magában,
rí és a szörnyű napra néz,
a napra, úri kedvesére,
ki részeg s izzik, mint a réz.
Aztán eszelősen, bután
rohan a gyorsvonat után.
Milyen szókép „a bolond lotyó”?

225. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és keretezd be a helyes válaszok előtti betűt!

– Így ültünk akkor is – kezdte a történetet az apa. – Nagykovács Pál bátyám mesélt. Mikor ő Boszniába járt. Az okkupációkor. Hogy micsoda görbe hegyek vótak ott... Meg ilyesmit. Tanított. Hogy kell hadakozni a háborúba... De én nem arra ügyeltem, csak a begyes kisjányra, amék sehogy se akart olyan közel jönni, hogy megfoghassam a kis kezit... Úgy beült, jó távol a falig... Én meg nem akartam meg se moccanni. Hát csak hallgattam... A nagyapó meg csak mesélt, mesélt, retteneteket, hogy beszorították őket eccer egy pajtába, osztán rájuk gyújtották, és a bosnyákok kint vótak tőtött puskával az udvaron... Még magam is megijedtem. Miatta. Csak azt gondoltam, hogy ki kellett neki szabadulni, ha most is itt ül, s mesél.

A szobában mindenki feszülten figyelt, vártak, hogy szabadult ki az öreg Nagykovács Pál fiatal korában a bosnyákok égő pajtájából. Még Juli is úgy meg vót illetődve, hogy odahúzódott a Jóska-hoz. Egész testével ráborult, úgy hallgatta az apját. (...)

Ültek a setétben.

– Mikor a legjobban drukkolunk, mi lesz má: ég a pajta, hogy gyün ki Nagykovács Pál belőle, kinyújtom a kezem a setétbe. Megfogom a kis Vicát... Haggya... Mán jó... Most mán azt se bánom, ha beleég az öreg...

Nevettek.

Hányféle közlésmód található a fenti szövegben?

- a) elbeszélő
- b) leíró
- c) párbeszéd

226. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és húzd alá a belső beszédet (monológot) tartalmazó mondatokat a szövegben!

Hat óra felé kibújtam a téglaszáritóból. Körülnyaltam a szikkadt számat, ujjaimmal kifésültem hosszú hajamból a téglaport, s elindultam ingyenes éjjeli szállásomról a Bécsi útra nyíló gyárkapu felé. A mázsálóházikóknál egy vízvezeték csöve kunkorodott ki: derékig meztelenül alágörnyedtem, s nevetnem kellett, mikor a didergő víz lecsurgott a nadrágomba. (...)

Hirtelen rám rivallt a gyár első dudálása. Fejem fölött megmozdultak a csillék: az üresek napfénnel a bányába indultak, a teltek meg agyaggal jöttek a téglaprésekhez. Tompa dörrenés szállt, dinamittal robbantottak, óriási darabokra törve alázúgott egy-egy magas agyagfal. Átugrottam az árkon, s lefutottam az irodáig. Tudtam, mi lesz kiírva: mégis egész közel mentem az üveglablakhoz, és úgy bámultam:

„MA MUNKÁSFELVÉTEL NINCS.”

Két karom azonnal zsebre dugtam: minek fáradjanak a lóbálásban. És szívesen bedugtam volna elgyöngült lábaimat egy óriás zsebébe csüggedt életemmel együtt. Ó, szívesen fölnyaltam volna nyelvemmel egy konyhát, a nyelvemmel, csak már munkát kapjak.

(Gelléri Andor Endre: *Egy fillér*)

227. Olvasd el figyelmesen Petőfi Sándor *Föltámadott a tenger* című versének 3–4. versszakát, majd húzd alá a bibliai, illetve mitológiai motívumot!

Reng és üvölt a tenger,
Hánykódnak a hajók,
Súlyednek a pokolra,
Az árboc és vitorla
Megtörve, tépve lóg.

Tombold ki, te özönvíz,
Tombold ki magadat,
Mutasd mélységes medred,
S dobáld a fellegekre
Bőszült tajtékodat;

228. Olvasd el Déry Tibor *Szerelem* című novellájának alábbi részletét, majd válaszolj a kérdésekre!

– Egyetlenem – súgta az asszony.

B. tovább simogatta a haját. – Nagyon megöregedtem?

Az asszony átkulcsolta a térdét, magához szorította. – Olyan vagy nekem, mint amikor elváltunk.

– Nagyon megöregedtem? – kérdezte B.

– Amíg élek, szeretni foglak – súgta az asszony.

– Szeretsz? – kérdezte B.

Az asszonynak reszketett a háta, hangosan sírt. B. levette kezét a fejről. – Meg tudsz majd szokni? – kérdezte. – Hozzám tudsz majd megint szokni?

– Soha senki mást nem szerettem – mondta az asszony. – Szeretlek.

- a) Melyik epikai közlésforma dominál a novella zárlatában? _____
- b) Miért hívják B.-nek a főhőst?
- _____
- _____

229. Olvasd el a szövegeket, és állapítsd meg, melyik utal Gion Nándor *A postás, aki egy ujjal tudott fütyülni* című novellájának cselekményére, és melyik értelmezi a szöveget!

1) A postás a novella főszereplője. Nyugdíjazása után a rászakadt semmittevés és magány következtében az itálban lelt barátára. A gyerekek nem kedvelték, gondolták, megleckéztetik. De fordulat állt be a cselekményben. Nem a postás, hanem ők oldalogtak el szégyenkezve. Burai J. felfedezte benne azt a másságot, amitől jó és különb másoknál. A második fordulat akkor következik a történetben, mikor megmentik a fagyhaláltól a postást. De a leginkább a magánytól mentik meg őt a gyerekek. _____

2) Miután a postást nyugdíjazták, megváltozott. Inni kezdett, és gyakran állva elaludt. Burai J. és az elbeszélő egyik alkalommal tüzet gyújtott az alvó postás lába alá. Mikor felébredt, meglepődött, és kijelentette, hogy ő tud egy ujjal fütyülni. A fiúk véleménye megváltozott. Eljártak a postáshoz. Mikor megérkezett a tél, a fiúk attól tartottak, hogy elalszik és megfagy kint. Ezért egy darab szalonnát kötöttek a fára, amit a madarak csipegettek, és ezentúl nem aludt el a postás, hanem a madarakat figyelte, és olykor fütttyentett. _____

Írd a megfelelő vonalra az alábbi megállapítások előtti betűt!

- a) a novella értelmezése
- b) a novella cselekménye

230. Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Mulatozás folyik a Baradlay-házban, de néhány szobával arrébb haldoklik a ház ura. Hívatja feleségét, tollba mondja neki végrendeletét, majd meghal. A gyászoló özvegy megesküszik: mindenben az ellenkezőjét cselekszi annak, amit férje rendelt.

Mindhárom fiát hazahozatja. Ödön tér haza legelőször, néhány héttel apja halála után. Hazatérése kalandos, mesébe illő utazás a vad orosz télben.

Másodiknak Richárdot indítja haza Baradlayné Bécsből. A szabadságharc mellé állítja fiát, aki eddig a császár hű katonája volt. Richárd hazatérése is kalandokkal teli; legyőzhetetlen akadályokon kell túljutnia kétszázhusz huszárjával.

Jenőt maga Baradlayné viszi haza néhány nappal Richárd hazaindulása után. Az anyának vele a legnehezebb a dolga. A fiúnak karrierjét és szerelmét kell Bécsben hagynia.

Karikázd be a helyes állítás előtti betűt!

- a) A fenti szöveg Jókai Mór *A kőszívű ember fiai* első fejezetének cselekményét ismerteti.
- b) A fenti szöveg Jókai Mór *A kőszívű ember fiai* első fejezetét értelmezi, elemzi.

231. Olvasd el a szöveget, és állapítsd meg, melyik utal Karinthy Frigyes *A rossz tanuló felel* című novellájának cselekményére, és melyik értelmezi a szöveget!

1) A novella főhőse nem hisz a fülének: őt hívják felelni. Elindul, közben felbukik, elejti a kezében lévő füzeteket. Kinevetik. Felelése szenvedés, nem tud semmit. Ismételteti, hogy bizony ő készült. A tanár türelme elfogyott, a jó tanulót hívja ki felelni. A rossz tanuló viszont segítkezik, míg teljesen el nem fogy az ereje, és elhallgat.

2) Karinthy Frigyes *A rossz tanuló felel* című műve humoros novella. A rossz tanuló jellege és bizonyos helyzetek is (pl. felbukik) nevetésre serkentik az olvasót. Viszont olykor sajnáljuk is a rossz tanulót. A magányosságát, kirekesztettségét, hasztalan igyekezetét inkább szomorkás mosollyal konstatáljuk.

Írd a megfelelő vonalra az alábbi megállapítások előtti betűt!

- a) a novella értelmezése
- b) a novella cselekménye

232. Olvasd el Petőfi Sándor versének első két versszakát! Összpontosíts a komikum forrásaira, majd válaszolj a kérdésre!

Petőfi Sándor: *Pató Pál úr*

Mint elátkozott királyfi	Roskadófélben van a ház,
Túl az Óperencián,	Hámlik le a vakolat,
Él magában a falujában	S a szél egy darab fődéllel
Pató Pál úr mogorván.	Már tudj isten hol szalad;
Be más lenne most az élet,	Javítsuk ki, mert maholnap
Ha egy ifjú feleség...	Pallásról néz be az ég...
Közbevagott Pató Pál úr:	Közbevagott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”	„Ej, ráérünk arra még!”

Mi a komikum?

- a) esztétikai minőség
- b) műfaj
- c) műnem
- d) versforma

233. Mit jelentett eredetileg a görög **humor** szó?

- a) meglepő elem
- b) megszólalás
- c) emberi testnedv
- d) alkudozás

234. Olvasd el Nagy Lajos *Bogár* című karcolatának az alábbi részletét, majd válaszolj a kérdésre!

Vannak bogarak, amelyek a szabad természet s a falusi élet nyugodt örömeit szeretik, ezek az erdőben és a mezőkön élnek. Vannak viszont kulturbogarak, amelyek a nagyvárosi élet pazar pompáját kedvelik, mint a konyhasváb, rusznyi, poloska és egyebek, ezek a nagy bérpalotákban élnek, s mint kultúrlények régen levették falusi rokonaik nyers és vad tulajdonságait, már nem élnek más bogarakkal – szóval, nem emberevő vadak –, hanem kedvenc táplálékuk a rovarpor. A jószívű városi emberek el is látják őket naponta friss, illatos, zöld és sárga rovarporral, s így bőségesen táplálkozhatnak.

A komikum mely válfaja jellemző a szövegre? _____

235. Milyen versnek nevezzük a következő verset? Írd a vonalra!

V
I
RÁG
VOLTAM
HAJDANAN
VILÁG VOLT A
MOSTO
H
A
M
SZEP LÁNY VOLTAM ÚGY MEGHOLTAM
SZEP RUHÁT MEG SOSE HORDTAM
VIRÁG VAGYOK
HOLTAN IS
ÁLMODOM
A POR
BAN
IS
I
TE
LETET
ÁLMODOM
MAJD RÁZKODOM
S RUHÁZKODOM

(Nagy László: *Árvácska sírverse*)

236. A következő versszöveg a „dióban zártságot” a formával is kifejezi. Melyik ez a versforma?

Babits Mihály
A lírikus epilógja

Csak én bírok versemnek hőse lenni,
első s utolsó mindenik dalomban:
a mindenséget vágyom versbe venni,
de még tovább magamnál nem jutottam.

S már azt hiszem: nincs rajtam kívül semmi,
de hogyha van is, Isten tudja, hogy' van?
Vak dióként dióban zárva lenni
s törésre várni beh megundorodtam.

Bűvös körömből nincsen mód kitörnöm.
Csak nyílam szökhet rajta át: a vágy –
de jól tudom, vágyam sejtése csalfa.

Én maradok: magam számára börtön,
mert én vagyok az alany és a tárgy,
jaj én vagyok az ómega s az alfa.

Karikázd be a helyes felelet előtti betűt!

- a) szonett
- b) epigramma
- c) dal
- d) óda

237. Összpontosíts a következő „versképre”, majd felelj a kérdésekre!

GUILLAUME APOLLINAIRE
A megsebzett galamb és a szökőkút

a) Nevezd meg a műfajt? _____

b) Ki a fordítója? _____

HALADÓ SZINT

Olvasási készség és szövegértés

238. Olvasd el az alábbi szöveget, majd felelj a kérdésre!

Ladó János
Ödön vagy Jenő?
(részlet)

Pár évvel ezelőtt a műsorúság A persely című tévékomédia szerzőjét Ödön Labiche néven tüntette fel, s ezt a beharangozóban meg is indokolta, a következőképp: „Ha már mindenkit honosítottunk, a szerzőt sem hagyhatjuk ki a sorból: *Eugène*-ből Ödön-re kereszteltük, mivel eredetileg ez volt a magyar megfelelője.” Ez a megjegyzés több rádióhallgatót felbolydított. Telefonok, levelek sokasága emelt szót a nyelvművelő közönségszolgálatnál az ellen, hogy a francia *Eugène* keresztnevet a színműfordító az Ödön-nel azonosította.

Ám a névkutató szerint neki volt igaza! Az *Eugén* magyar megfelelője eredetileg valóban az Ödön volt, csak később kapcsolták a törzsnévi eredetű *Jenő* utónévhez. Az Ödön eredetije ugyanis egy *Ewden*-nek írt név volt, melyet egy Anjou-korabeli okiratból bányásztak elő. Ekkori ejtése valószínűleg *Eugyén* volt, s így a későbbi *Eugén*-nel azonosnak tekinthető. Az *Ewden* nevet Széchenyi István Ödön-nek olvasta, és 1839-ben született fiának ezt az Ödön nevet régi magyar névként adta keresztnévül. Széchenyi ugyanis híve volt a régebben Bod Péter által kezdeményezett keresztnév-magyarító mozgalomnak. Ezzel az *Ewden* név elszakadt az *Eugén*-től. Az Ödön-nel ezután az *Edmond*, *Edmund* nevet magyarították, az *Eugén*-t pedig a *Jenő*-vel. Így kapcsolódik tehát az Ödön a Jenőhöz, s ez az alapja a névtévesztésnek, amely Jókai hőseinél, a Baradlay fiúknál végzetes tévedés okozójává válik. Liska Dénes fordítása tehát megfelel a névtörténeti tényeknek.

Nevezd meg kinek a nevéhez fűződik az Ödön és a Jenő nevek cseréje!

239. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Az első orvosi kiadványok

Az első magyar nyelvű orvosi könyv 1577-ben készült, és bár csak kéziratban maradt fenn, mégis óriási a jelentősége. Egyszerre nyelvtörténeti kútforrás, mérföldkő a magyar műproza tekintetében és a magyar orvostudományi irodalom kezdete. A szerzője Lencsés György, aki valószínűleg orvos volt, a gyulafehérvári fejedelmi udvar főtisztviselője. Annak ellenére, hogy nyomdakész formájában hagyta az utókorra, csak 1943-ban nyomtatta ki Varjas Béla. A mű a Teleki-könyvtárban szunnyadt 366 évig, és még az 1943-as kiadás sem keltette fel a kutatók figyelmét. Pedig az *Ars medica* már terjedelme miatt is jelentős műnek számít. Az ezer ívrét oldalterjedelmű, magyar nyelvű orvosi munka úttörő módon foglalja össze az akkori Európa orvostudományának ismereteit. A könyv első része a legterjedelmesebb és az Emberi testnek betegségeiről való orvosságok címen foglalja össze a témakört. A második rész címe: A testnek ékesítésére való orvosságok. Ma kozmetikai kézikönyvnek nevezhetnénk. A harmadik rész címe: Forróságokról avagy hideglelésről valók, majd ezt követi a Dagadásokról és annak sebeiről valók, Fegyver vagy egyéb miatt lett sebekről és csontbéli nyavalyákról, majd a befejező rész a Mérges állatoknak meg marásáról és egyéb mérges dolgoknak ártalmait ellen.

(Gubás Jenő: *Egészség(ügy)ünk nyelve – nyelvünk egészsége*)

- a) Mikor adták ki az első magyar nyelvű orvosi könyvet? _____
b) Mi az első magyar nyelvű orvosi könyv címe? _____
c) Hány részből áll a könyv? _____
d) Hanyadik részben olvashatunk a késszúrás okozta seb kezeléséről? Írd le a címét!

240. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Ernest Hemingway

Az öreg halász és a tenger

Aznap délután egy kirándulótársaság érkezett a kertvendéglőbe, s ahogy nézelődtek, nézték a tengert, az egyik nő meglátott odalent, a vízen úszó ócska söröskannák és döglött barracudák közt egy nagy, hosszú, fehér csontvázat, hatalmas farokkal a végén, amint az ár himbálgatta és emelgette, míg a keleti szél állhatatosan korbácsolta a tengert a kikötőből bejáratán túl.

– Mi az ott? – kérdezte a pincértől, és rámutatott a nagy hal hosszú hátgerincére, ami most már csak szemét volt, hulladék, s csupán arra várt, hogy a dagály elsodorja.

– Tiburon – hadarta a pincér. – Cápa. – Azt akarta megmagyarázni, hogy mi történt.

– Nem is tudtam, hogy a cápáknak ilyen szép, mutatós formájú farkuk van – mondta a nő.

– Én sem tudtam – mondta a férfi, aki vele volt.

Fent, az út mentén, a kunyhójában, az öreg halász ekkor már újra aludt. Még mindig arcra borulva aludt, s a fiú megint ott ült mellette, és virrasztotta.

Oroszlánokról álmodott az öreg.

(Ottlik Géza fordítása)

Sorold fel a szövegben szereplő állatokat!

241. Olvasd el az alábbi meghatározást, és állapítsd meg, melyik műfajra vonatkozik! A műfaj nevét vonallal helyettesítettük. Mit írnál a vonalakra?

Rövid, egyszerű szerkesztésű lírai költemény, egyetlen érzelmet (vidámság, bánat, hazaszeretet, bátorság stb.) fejez ki, gyakori benne a visszatérő, refrénszerű sor, s végződhet váratlan fordulattal (csattanóval). Témáit tekintve van vallásos, hazafias, szerelmi, csata és bor, vagy betyár____, sőt diák____, bölcső____, katona____ stb. Eredet szerint létezik nép____ (szerzője ismeretlen) és mű____, amely ismert szerző érzelmeit fejezi ki.

(Szilágyi V. Ferenc: *Irodalmi alapfogalmak*)

A műfaj neve: _____

242. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Egyezmény a gyermek jogairól

I. RÉSZ

13. cikk

1. A gyermeknek joga van a véleménynyilvánítás szabadságára. Ez a jog magában foglalja mindenfajta tájékoztatás és eszme határookra tekintet nélküli kérésének, megismerésének és terjesztésének szabadságát, nyilvánuljon meg az szóban, írásban, nyomtatásban, művészi vagy bármilyen más, a gyermek választásának megfelelő formában.

2. Ennek a jognak a gyakorlása csak a törvényben kifejezetten megállapított korlátozásoknak vethető alá, amelyek

- a) mások jogainak és jó hírnevének tiszteletben tartása, illetőleg
- b) az állam biztonsága, a közrend, a közegészségügy, vagy a közérkölcshöz való viszonyok védelme érdekében szükségesek.

Tanulmányozd a fenti szöveg stilisztikai jellemzőit! Szerinted milyen stílusban íródott?

243. Ismerd fel az alábbi szöveg közlésmódját!

- Miért nem e-maileztek? Hiszen már a szopósok is...
- Nincs neki komputere. A barátja felajánlotta ugyan a magáét, de csak nem hagyom, hogy egy idegen röhögjön rajtunk!
- Aha... Tudod, Céci, hol van a kutya elásva? – adtam a tapasztalatot.
- Hol? – kérdezte reménykedően.
- Ha te bizalommal lettél volna az öreglány iránt, ha nem titkolod, kivel és miről levelezel, nem kerül sor erre az egészre. Anyád bizonyára félt.

(Jódal Rózsa: *Hadaró Jutka*)

Karikázd be a szövegben alkalmazott közlésmód előtt álló betűt!

- a) magánbeszéd
- b) elbeszélés
- c) leírás
- d) párbeszéd

244. Olvasd el Örkény István következő egypercesét!

- a) Állapítsd meg az egyperces novella kulcsszavait! Válassz ki közülük kettőt, amelyet leírsz!

Szakmai önértékelés

Engem kemény fából faragtak!

Tudok magamon uralkodni.

Nem látszott rajtam semmi, pedig hosszú évek szorgalmas munkája, tehetségem elismerése, egész jövőm forgott kockán.

– Állatművész vagyok – mondtam.

– Mit tud? – kérdezte az igazgató.

– Madárhangot utánozok.

– Sajnos – legyintett –, ez kiment a divatból.

– Hogyhogy? A gerle búgása? A nádveréb cserregése? A fürj pitypalattyolása? A sirály vijjogása? A pacsirta éneke?

– Passzé – mondta unottan az igazgató.

Ez fájt. De azt hiszem, nem látszott rajtam semmi.

A viszontlátásra – mondtam udvariasan, és kirepültem a nyitott ablakon.

Kulcsszavak: _____

b) Írd le néhány mondatban, hogyan értelmezed az egyperces zárómondatát, a kirepülés mozzanatát!

245. Tedd a történet mondatait a cselekmény sorrendjébe!

- a) Megalakították a Lutristák nevű titkos társaságot.
- b) Orczyék meghívják látogatóba Nyilas Misit.
- c) Böszörményi kenyérre keni, és megeszi a kenőcsöt.
- d) Török János levelet küldet Misivel Doroghy Bellának.
- e) Nyilas Misi otffeletette kalapját a fűvészkertben.
- f) Pósalaky úr megálmodta a lutriszámokat.

(Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*)

Helyes sorrend: _____

246. Olvasd el a szöveget, és húzd alá azokat a szavakat, amelyek nem tekinthetők a szöveg kulcsszavainak!

Kevergess egy csésze forró teát fém kiskanállal! A kanál nyele átmelegszik, mert benne a hő tovaterjed. A hőterjedésnek ezt a módját hővezetésnek nevezzük. Egyes anyagokban, például a fémekben a hő nagyon gyorsan terjed. Ezeket az anyagokat jó hővezetőknek nevezzük. A műanyagok pedig rosszul vezetik a hőt, ezek hőszigetelők.

hőterjedés, hőmérő, hőmérséklet, hővezető, hőszigetelő, hőszugárzó

247. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Arany János a Toldit a Kisfaludy Társaság pályázatára 1846-ban írta meg. 1847-ben kötött életre szóló barátságot Petőfi Sándorral, aki így látta Arany János elbeszélő költeményét:

(...) Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja. (...)

Arany János műve Toldi Lőrinc fiáról, az ő ellentétükről szól. Megtudjuk, hogy Miklóst „rókalelkű” bátyja paraszti sorba taszítja. A kisebbik gyermek legfőbb vágya: vitézzé lenni. Sok viszontagságot kell leküzdenie Miklósnak, míg Lajos király vitézei közé fogadja.

Felvetődik a kérdés: honnan, miféle forrásokból merített a Toldi írója? Ilosvai Selymes Péter históriás éneke mellett a Nagyszalontán hallott édes rege, a Toldi család története is hatással lehetett rá.

1. A Toldi megírása után hány évvel kötött barátságot Petőfi és Arany János?

2. Mire vonatkozik a következő állítás: „Dalod, mint puszták harangja, egyszerű”? Keretezd be!

- a) Petőfi költészetére.
- b) Arany János egész költészetére.
- c) A Toldi című elbeszélő költeményre.

3. Kinek a históriás éneke szolgált forrásként Arany János számára?

- a) Petőfi Sándoré
- b) Ilosvai Selymes Péteré
- c) Toldi Lőrincé
- d) Kisfaludy Sándoré

248. Összekeveredtek Örkény István *Az autóvezető* című egyperces-részletének mondatai. Számozással állítsd őket helyes sorrendbe! Az első és az utolsó mondat a helyén van.

Pereszlenyi József anyagmozgató, CO 75-14 rendszámú Wartburg kocsijával megállt a sarki újságárusnál.

- ___ Visszaült a kocsijába.
- ___ – Az mindennap benne van a lapban.
- ___ – Sajnos, elfogyott.
- ___ – Kérek egy Budapesti Híreket.
- ___ – Akkor egy tegnapi is jó lesz.
- ___ – Hát akkor adja ide azt a holnapit – mondta az anyagmozgató.
- ___ – Az is elfogyott. De véletlenül van már egy holnapim.
- ___ – Abban is közlik a moziműsort?
- ___ Föllapozta a moziműsort.

Némi keresgélés után talált egy csehszlovák filmet – Egy szöszi szerelmei –, melyet dicsérni hallott.

249. Figyelmesen olvasd el a szövegrészletet, és felelj a kérdésre!

Szerencsére – ebben az esetben igazán szerencsére – a csekélyke rum leérkezett, s alighogy elhelyezkedett, szót kért.

– Mit akartál mondani, te hülye?

A rum őszinte volt és goromba.

– Megsértett!

– Tutajos! – folytatta a rum erőtlenül, mert igazán kevéske volt, és Tutajos csak dühében nyúlt hozzá –, Tutajos, volt kedved kimenni a gazdaságba? Nem volt! Érdekel a gazdaság? Nem érdekel! Nagyképű voltál? Az voltál! Áldozatot akartál hozni, valami homályos udvariassági kényszer alatt?

(Fekete István: *Téli berek*)

Kik között folyik a fenti párbeszéd?

Válasz: _____

250. Olvasd el a versrészletet, majd karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

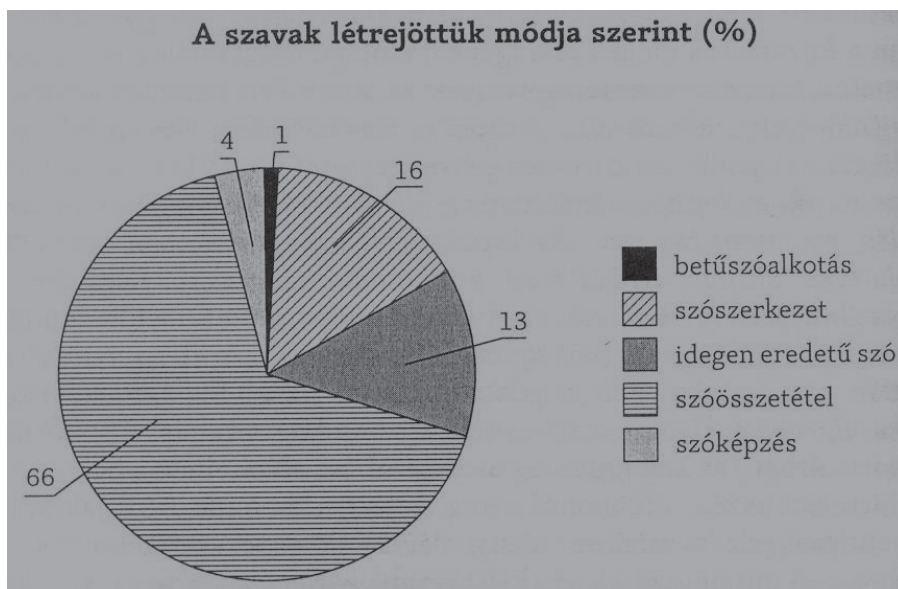
„Piros-fekete glóriával
Feje körül, bevezett
Lelkembe újból az az asszony,
Akit én Lédának nevezek.”

(Ady Endre: *Csolnak a Holt-tengeren*)

Ady Endre szerelme:

- a) Szendrey Júlia
- b) Diósiné Brüll Adél
- c) Gyarmati Fanni

251. Az alábbi ábra azt mutatja, milyen szóalkotási módokkal jöttek létre legújabb magyar szakszavaink. Vizsgáld meg figyelmesen a grafikont, és állapítsd meg, melyik szóalkotási móddal jött létre legtöbb és melyikkel a legkevesebb új szakszavunk!

(Minya Károly: *Mai magyar szaknyelvújítás*)

Legtöbb új szakszó _____ jött létre.
(milyen szóalkotási móddal?)

Legkevesebb új szakszó _____ jött létre.
(milyen szóalkotási móddal?)

252. Tanulmányozd a táblázatot, és válaszolj a kérdésre!

A Föld népességének növekedése

időszakasz dátuma	időszakasz hossza (év)	népességszám a szakasz elején (millió fő)	népességszám a szakasz végén (millió fő)	népességnövekedés (millió fő)
Kr.e. 10000- Kr.e. 7000	3000	5	10	5
Kr.e. 7000- Kr.e. 4500	2500	10	20	10
Kr.e. 4500- Kr.e. 2500	2000	20	40	20
Kr.e. 2500- Kr.e. 1000	1500	40	80	40
Kr.e. 1000- Kr. születése	1000	80	160	80
Kr. születése- 900	900	160	320	160
900-1700	800	320	600	280
1700-1850	150	600	1200	600
1850-1950	100	1200	2500	1300
1950-1985	35	2500	5000	2500

1. táblázat: A világnépesség megkétszereződési szakaszai

(Sárfalvi-Tóth: *Földrajz I.*)

Melyik volt az az időszak az emberiség történetében, amikor a legrövidebb időszak alatt a legnagyobb népességnövekedés volt kimutatható? _____

253. Tanulmányozd a Kosztolányi Dezső Színház weboldalának részletét, és válaszolj a kérdésekre!

a) Rendelhetsz-e online színházjegyet a Kosztolányi Dezső Színház előadásaira?

Kosztolányi Dezső Színház

JEGYRENDELÉS

Tel.: 024/557-471

Online.: Jegyek ITT!

Előadásnapokon: Haramabašić u. 4.
Jegypénztár, 17,30 órától

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

<u>DATE</u>		<u>KÖZLÉS</u>	
2010.12.06.			18.00 - MINDEN JEGY ELKELT!

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

<u>DATE</u>		<u>KÖZLÉS</u>	
2010.12.06.			18.00 - MINDEN JEGY ELKELT!

NEUROLEPTIC TRIO

<u>DATE</u>		<u>KÖZLÉS</u>	
2010.12.10.			19.30 INGYENES

Válasz: _____

b) Melyik drámát játssza a Kosztolányi Dezső Színház társulata?

Válasz: _____

254. Olvasd el figyelmesen a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Поштарина плаћена у готовом	ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО
KALANGYA	
ALAPITOTTA SZENTELEKY KORNÉL	
SZERKESZTIK: SZIRMAI KÁROLY és KENDE FERENC	
1936 március hó	V. évf. 3. szám
Kosztolányi-szám	
Dr. SZIRMAI KÁROLY: Az elmúlás költője	Oldal 145
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ versei	
154, 158, 161, 162, 167, 168, 172, 175, 182, 191, 200	
BABITS MIHÁLY: Emlék régi levelekről	157
KÁLLAY MIKLÓS: Kosztolányi Dezső a forma mizstikusa	159
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: A pap (novella)	164
NÉMETH LÁSZLO: Kosztolányi Dezső	171
SCHÖPFLIN ALADAR: Kosztolányi Dezső	174
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Tréfa	176
AMBRUS BALÁZS: Kosztolányi Dezső—Esti Kornél	183
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Részlet Esti Kornél című művéből	185
ARATÓ ENDRE: Távirat Kosztolányiról	193
KOLOZSY-CSUKA JÁNOS: Látogatás Kosztolányi édesanyjánál	195
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Seneca, részlet „Néző a város költő” c. regényéből	201
KISBÉRI JÁNOS: Technika és szerialitás	211
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Appendicitis	220
	
JUGOSZLAVIÁBAN	MAGYARORSZÁGON
Egyes szám ára . . . 15 Din.	Egyes szám ára . . . 2 Pengő
Negyed évre 45 Din.	Negyed évre . . . 6 Pengő
Félévre 90 Din.	Félévre 12 Pengő
Egész évre 180 Din.	Egész évre 24 Pengő
Cena: Za celu godinu D. 180—, pola godine D. 90—, 3 meseca D. 45— Pojed. broj D. 15—	

a) Melyik íróról/költőről írnak a tanulmánykötetben?

Válasz: _____

b) Kik a szerkesztői a folyóiratnak?

Válasz: _____

255. Olvasd el Örkény István következő egyperces novelláját, majd oldd meg a feladatokat!

Emlékkönyvbe

- Ki vagy, te hosszúhajú, sudár, szép, fiatal lány?
- Az én teljes nevem Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga, de csak úgy becéznek: Kuksi. És a bácsi kicsoda?
- Az én nevem is Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga, és engem is Kuksinak szoktak becézni.
- Érdekes. De hiszen a bácsi öreg, kopasz és a jobb szeme fenn van akadva ... Én ezt nem egészen értem.
- Tanuld meg Kuksi, hogy nincs két egyforma Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga a világon.
- Milyen kár!
- Bizony, ez nincs másképp.

1. Hogyan kapcsolódik a cím a szöveghez és a beszélők nézőpontjához? Fogalmazd meg néhány mondatban!

2. Mi a különös a Vorazlicki Klára Nóra Annamária Olga névhasználatban? Említs meg legalább két szempontot!

256. Olvasd el figyelmesen a szöveget, majd oldd meg a feladatot!

Testünk és környezetünk között az egyik legfontosabb kapocs minden bizonnyal az élelem. Az élelem képében a környezet ténylegesen bekerül testünkbe, és átjárja azt. A vitaminok e kapcsolat koordinálásában kétségkívül a legfontosabb tényezők egyikének számítanak.

Meg vagyok győződve, hogy ha testünket visszahelyeznénk abba a környezetbe, amely számára ez a test kialakult, éppen olyan tökéletesen működne, mint a többi élőlény. A betegség a szervezetünk és a környezetünk közötti diszharmónia kifejeződése. Olyan nem létezik, hogy egészséges vagy nem egészséges. A hal rosszul érzi magát a földön, a nyúl meg a víz alatt. Minden attól függ, milyen környezet számára alakultunk ki.

Szilárdan hiszek az emberi test tökéletességében, és azt gondolom, hogy a vitaminok fontos tényezők a környezettel történő koordinálásban. A vitaminok, ha helyesen értelmezik és alkalmazzák őket, segítségünkre lesznek az emberi szenvedés olyan mértékű csökkentésében, amelyet ma a legfantáziadúsabb elme sem képes elképzelni.

(Szent-Györgyi Albert: *Az élő állapot* – részlet)

Fogalmazd meg két olyan kérdést a vitaminokkal kapcsolatban, melyre megtalálható a válasz a szövegben!

257. Figyelmesen olvasd el a verseket!

József Attila

Mikor az uccán átment a kedves

*Mikor az uccán átment a kedves,
galambok ültek a verebekhez.*

*Mikor gyöngéden járdára lépett,
édes bokája derengve fénylett.*

*Mikor a válla picikét rándult,
egy kis fiúcska utána bámult.*

*Lebegve lépett – már gyúlt a villany
s kedvükre nézték, csodálták vígan.*

*És ránevettek, senki se bánta,
hogy ő a szívem gyökere-ága.*

*Akit ringattam vigyázva, ölben,
óh hogy aggódtam – elveszik tőlem!*

*De begyes kedvük szívemre rászállt,
letörte ott az irígy virágszált.*

*És ment a kedves, szépen, derűsen,
karcsú szél hajlott utána hűsen!*

Birtalan Ferenc

Para-fázis

*Mikor az uccán átment a kedves,
hétfő volt, tudtam: holnapra kedd lesz.*

*Mikor gyöngéden járdára lépett,
odanéztem a bokája végett.*

*Mikor a válla picikét rándult,
Parkinson-kór, gondoltam, de már múlt.*

*Lebegve lépett – már gyúlt a villany,
én néztem kedvtelve: megtanítsam?*

*És ránevettek, senki se bánta,
ő a reményem: a panoráma!*

*Akit ringattam vigyázva, ölben,
akkor mocorgott, elmenne tőlem.*

*De begyes kedvük szívemre rászállt,
hajlítgattam a kecses virágszárt.*

*És ment a kedves, szépen, derűsen,
s szeleltem utána, egyszerűen.*

Fogalmazd meg röviden **két hasonlóságot** a lírai alkotásokkal kapcsolatban!

1. Hasonlóság: _____

2. Hasonlóság: _____

Szövegalkotás

258. Írd helyesen a vonalra a tagolatlanul írt tulajdonneveket, valamint **-i** vagy **-beli** képzős alakjukat!

*magyar nyelv tudományi társaság, nyelv művelők kézisztár, azest (folyóirat),
velence cukrászda, bagoly utca, aranyjános*

tulajdonnév	-i vagy -beli képzős alak

259. Figyelmesen olvasd el a szöveget! Pótold a kilenc vesszőt!

A béka oly nagygyá akart lenni mint az ökör ezért nagyon felfújta magát. A fia mondta neki hogy ne fáradjon ezzel mert a béka semmi az ökörhöz képest. Amaz mégis felfuvalkodott. Intette a fia:

– Ha szétpukkannál is felfuvalkodásodban akkor sem lehetsz olyan mint az ökör.

A béka akkor sem fogadott szót hanem mindaddig fuvalkodott míg nem meghasadt és a lelkét kifújta.

(Ezópus)

260. Fűzz toldalékot a szavakhoz a megadott utasítások alapján! Ügyelj a helyesírásra!

	-ban	-nál	-tól	-hoz
ez				
az				

261. A földrajzi nevekből **-i** képző hozzáadásával alkoss melléknevet!

Földrajzi nevek	+ -i képző
Szegedi út	
Szabadka–Budapest	
Sremska Mitrovica	
Nagybecskerek	

**Nyelvi szintek grammatikája, jelentéstan, nyelvi rétegződés,
a magyar nyelv története**

262. Töltsd ki a táblázatot!

a)

A magánhangzók felosztása a kiejtés időtartama szerint	
Rövid	Hosszú

b) Egészítsd ki a szavakat a megadott betűk hosszú vagy rövid változatával!

u – ú : od __ , zenekult __ ra, dar __ , h __ szas

i – í : rik __ tó, autószer __ z, sz __ nes, h __ rdetés

263. Olvasd el az alábbi szavakat, és válaszolj a kérdésekre!

sajtot – sajtót, furat – fúrat, irt – írt

1. Melyik állítás igaz? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

a) a magánhangzó időtartama megkülönböztető szerepű

b) a magánhangzó időtartama nem megkülönböztető szerepű

2. Válassz ki egyet a szópárok közül, és helyezd egy mondatba!

264. Töltsd ki a táblázatot!

A magánhangzók felosztása a nyelv vízszintes mozgása szerint	
Magas	Mély

265. a) A felsorolt toldalékokat kapcsold a szavakhoz!

	-ig,	-nak, -nek,	-ról, -ről,	-hoz, -hez, -höz,
veréb:				
sirály:				
sólyom:				

b) Miután megoldottad a feladatot, egészítsd ki a szabályt!

A toldalékok lehetnek egyalakúak (pl. _____), vagy _____ alakúak (pl. -ról, -ről), és _____ alakúak (pl. _____). A többalakú toldalékok közül a magas hangrendű szavakhoz a _____ hangrendű, a mély hangrendű szavakhoz _____ hangrendű, a vegyes hangrendű szavakhoz többnyire _____ hangrendű toldalék járul, de kaphat magas hangrendű toldalékot is.

266. Az idézet kiemelt szavait írd a példa alapján a táblázatba!

Nincs nekem kedvenc virágom,
Melyik szebb, nem **prédikálom**.
Mind szeretem, mind **csudálom**,
Tavasszal mind alig várom.

(Szép Ernő)

	Szótő	Hangrendje	Toldalék	Hangrendje
várom	vár	mély	-(o)m	mély

267. A következő versszakból írd ki a mély hangrendű határozói igenevet!

Hát el vagyok egészen andalodva,
és gyöngé szívem, ímé, reszketeg,
mióta éjjelente, hajnalonta
veled titokbam ímélezgetek.

(Varró Dániel: *Email*)

268. Képezz párokat az alábbi szavakból az alapján, hogy milyen helyesírási szabályok szerint írandók!

*Atlanti-óceán, Móriczcal, játssza, barátja, kulcscsomó,
Babitscsal, Kanári-szigetek, jeggyűű, eddze, padja*

	és	
	és	
	és	
	és	
	és	

269. a) Olvasd el figyelmesen a szósorokat! Állapítsd meg, milyen mássalhangzótörvények érvényesülnek a szavakban!

anyja, nagya, bátyja, egészség _____
 botja, metszi, unja, költség _____
 színpadon, ponty, szénből, azonban _____
 ennek, hozzák, széppé, olvassuk _____

b) Milyen mássalhangzótörvény érvényesül a kiemelt szóban? Húzd alá a helyes választ!

„Eddig Itália **földjén** teremtek csak a könyvek.”

1. összeolvadás

2. zöngésségi részleges hasonulás

3. kiesés

270. a) Olvasd el figyelmesen a szavakat! Állapítsd meg, milyen mássalhangzótörvények érvényesülnek!

szálldos _____
adhat _____
különben _____
lázsal _____

b) Milyen mássalhangzótörvény érvényesül a kiemelt szóban? Húzd alá a helyes választ!

„S égi **boldogsággal** fűszerezted azt.”

1. összeolvadás

2. írásban jelölt teljes hasonulás

3. rövidülés

271. Másold le a következő szavakat úgy, hogy válaszd el őket minden lehetséges helyen!

színházig _____
szépirodalom _____
maximum _____
lajstrom _____

272. Másold le szótagolva a következő mondatot! Írd le a *Gyigymóka* szerzőjének nevét is szótagolva! (Minden lehetséges helyen válaszd el a szavakat!)

Gyigymóka nem volt ennyire okos, egyszerűen boldog volt.

A szerző neve szótagolva: _____

273. Szótagold a következő szavakat!

a) Móriczék: _____
b) peches: _____
c) Mexikó: _____
d) gallyal: _____

274. Szótagold a következő szavakat az utasítás szerint!

a) legelőre (mezőre): _____
b) legelőre (egészen előre): _____
c) közellátás (szemhiba): _____
d) közellátás (tömegellátás): _____

275. a) Változtasd meg az ige jelentését az igekötő kicserélésével, és írd egy-egy mondatot az eredeti és a változtatással keletkezett igékkel!

eljátssza – _____
 _____ – _____
 _____ – _____

b) Írd a szófaj táblázatba az alábbi szavakat! Vigyázz, mert nem mindegyik besorolható! (Egyes szavak kimaradnak.)

ember, úgy, nem, zokni, követendő, szaladgál, jaj, övé, menni

Főnévi igenév	
Melléknévi igenév	
Birtokos névmás	
Határozószó	
Módosítószó	
Indulatszó	

276. a) Olvasd el a következő szólásokat és közmondásokat! Állapítsd meg, a határozott számnevek melyik fajtájára nem találsz példát bennük!

Nem akarok ötödik kerék lenni.

Aki sokat markol, keveset fog.

Nem enged a negyvennyolcból.

Ha kettő veszekszik, a harmadik nyer. _____

b) Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját!

Haja,

haja, **hé!**

Megnyílt az ELSŐ BÉ!

Vackor hátán

iskolatáska,

apró lépteit szaporázza,

szeme **előtt** nagy fehér tábla:

KÖKÖRC SIN UTCA

– olvassa **Vackor**.

– Eredj, fiam, az iskolába!

(Kormos István)

	szófaj
hé!	
megnyílt	
apró	
előtt	
Vackor	

277. Keress az alábbi szövegben névmásokat! Írd ki őket a vonalra!

Senki sem vallotta be, de mindenki tartott az úttól, én is. Így kicsit feszülten ültünk a pályaudvaron. Néha valaki idegesen elnevette magát egy fásult viccen. Igen sok csomagunk volt, ezért igyekeztünk segíteni egymásnak a felszállásnál, de annyi bőrönd állt a peronon, hogy éppen csak elkészültünk az indulásig. Az enyém maradt legutoljára, ez szinte mindig így történt. Ki van még hátra? – kérdezte türelmetlenül a kalauz.

visszaható névmás: _____

határozatlan névmás: _____

főnévi mutató névmás: _____

általános névmás: _____

278. A következő mondatokban kiemelt szavak közül kettő-kettő azonos alakú, de szófajuk különböző. Állapítsátok meg a kiemelt szavak szófaját mondatbeli szerepük alapján!

a) Sára egy kesztyűt **horgolt** a húgának. _____

b) Milyen szép ez a **horgolt** sál! _____

c) Fiúk, gyertek **utánam**! _____

d) Suli **után** megvárlak! _____

279. Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját, majd írd a vonalra!

a) A kertünkben jóízű alma **terem**. _____

b) Ebben a **teremben** rockkoncertet szerveztek. _____

280. Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját, majd írd a vonalra!

a) Inkább **fal**, mint eszik. _____

b) A **falat** sárgára festették. _____

281. Húzd alá a többszófajú szavakat!

a) ember, lakás, zár, vív, nyom, visz, ugrik, merít, érzelem, ház, robban, őz, nyílik

b) Milyen szófajúak? _____

282. Töltsd ki a hiányos részeket!

alapszó	képző	képzett ige	a képzett ige fajtája
ír	-at, -et		
kér	-atik, -etik	kéretik	
olvas		olvashat	ható ige
sétál		sétálgat	gyakorító ige
él		éled	kezdő ige

283. Írd az alábbi szavakat a táblázat megfelelő helyére!

vasaló, óraalkatrész, boldogtalan, képkerepező, szétszórt, kerékgyártómester

<i>képzett szavak</i>	<i>összetett szavak</i>	<i>többszörösen összetett szavak</i>

284. Írd a táblázat megfelelő rovatába a következő képzett szavakat!

vásárol, játékos, aranyos, altat, olvasás, dobál, repülő

Képzett igék		Képzett névszók	
Igéből	Névszóból	Igéből	Névszóból

285. Csoportosítsd a szavakat szerkezetük szerint! Írd a táblázat megfelelő rovatába!

kertek, félve, szeretni, kalácsnak, fehérebb, futó

Képzett szó	Jellel ellátott szó	Raggal ellátott szó

286. Mi a különbség a szó szerkezetek és az összetett szavak között? Melyik mondatot írtuk helyesen? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- Az oroszlan a nagy macskák családjába tartozik.
 - Robi egyre gyakoribb hízelgése mézes madzag.
 - Influenza idején a kórházban beteg ápoló is akad.
 - Az utazó távoli erdőből hallatszó vadbögést figyeli.
 - A háziszarka házi tolvajt jelent a magyar nyelvben.
 - A szomszédom kisfiát sokan jó madárnak nevezik.
 - A küszöbön álló vizsga miatt nem ment el a bulira.
- Melyik többszörösen összetett szót írtuk helyesen? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!
 - A vágottvirág-árusítás sikeresnek bizonyult.
 - Megvettem a CD-t a hanglemezt boltban.
 - Időben gondoskodott a baleset biztosításról.
 - Külföldről rendelte meg a fül-hallgatókészüléket.

287. Húzd alá az alábbi szavak közül a többszörösen összetett szavakat!

apróhirdetés, gólyahír, híradástechnika, híradó, hirdetés, hirdető, hirdetmény, hirdetőoszlop, híres, hírharang, hírközlés, hírlapíró, hírlapkiadó, hírlík

288. Húzd alá az összetett szavakat!

*szemes, szemtelen, szemüveg, szemel, szemfüles, szemverés, szemét, szemérem,
személyzet, szemetes, szemészet, szemcsés, szemgyulladás, szemmérték*

289. Az alábbi szavak között egyszerű és összetett szavakat találsz! Húzd alá azokat, amelyek mindkét csoportba beilleszthetők!

legjobb, alagút, hatszor, megint, baleset, ormány, belügy, szorongat, szánkó, szókincs, faló

290. Hol a helyük? Csoportosítsd az alábbi összetett szavakat aszerint, hogy milyen nyelvtani viszony van az összetételi tagok között, majd írd be őket a megfelelő helyre!

citromhéj, békeszerető, sokszög, dércsípte, ágrólszakadt, sötétzöld, érzelemgazdag

alanyos szóösszetételek: _____

tárgyas szóösszetételek: _____

határozós szóösszetételek: _____

jelzős szóösszetételek: _____

291. Húzd alá az alábbi szavak közül a tárgyas szóösszetételeket!

*árvacsalán, rozsdamarta, tréfacsináló, közread, asztalfiók, ágrólszakadt, szívszorongva, napsütötte,
kézzelfogható, bőkezű, negyedórás, kedveszegett, dércsípte, szájtátva, jólesik, hétpróbás, testhezálló*

292. Keress mellérendelő szóösszetételeket az alábbi szövegben! Húzd alá őket!

Régestelen-régen élt egy bűbajos kislány. Szorgalmasan dolgozott, sürgött-forgott egész nap. Sebbel-lobbal végzett minden munkát. Arra járt egy királyfi. Körös-körül nézegette a kislány házát, majd bekopogott. Csak ámult-bámult a ragyogó szobák láttán.

293. Válogasd szét a szóösszetételeket!

emberlakta, egyetért, éjjel-nappal, már-már, fejcsóválva, agyba-főbe, egyoldalú, búbánat

Alárendelő szóösszetétel	Mellérendelő szóösszetétel

294. Alkoss különböző szavakat a megadott szerkezeti mintára!

a) összetett szó: melléknév + főnév: _____

b) képzett szó: írási + képző: _____

c) mozaikszó: Magyar Tudományos Akadémia: _____

d) szóösszevonás: ordít + kiabál: _____

295. Olvasd el az alábbi szavakat!

ovi, isi, föci, biosz, csoki, dizsi, cigi, pizsi

A fenti szavak mely szóalkotási móddal keletkeztek? Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) betűszók
- b) szóösszevonás
- c) szórövidülés

296. Alkoss betűszókat!

Compact Disc: _____

World Wide Web: _____

Short Message Service: _____

297. Figyeld meg az alábbi szóalkotási módot, és határozd meg a fajtáját!

vádol → vád

piros → pír

távirányítás → távirányít

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) szóelvonás
- b) szórövidülés
- c) szóösszevonás

298. Melyik közmondás illik a következő történetre?

Első alkalommal nagyon rokonszenvesnek tűnt nekem, de a következő találkozóra elhozta a barátait is, akik udvariatlanul sőt durván viselkedtek. Ha valóban ezekkel a személyekkel érzi jól magát, kissé megváltozik a véleményem róla.

A közmondás: _____

299. Figyeld meg a következő képet, és olvasd el a hozzá fűzött rövid történetet, továbbá fejtsd meg a szövegben elrejtett szót!

Ez itt egy skót teve. Már is jogosan kérdezed: Hogyan lehet egy teve skót? Hiszen a tevék nem Skóciában élnek. Ez a teve nem is hord skótszoknyát, csak sapkát! Vagy olyan skót, hogy csak sapkát vett magának, mert a szoknyára sajnálta a pénzt? És mit szólsz ahhoz, ha azt is elmondom, hogy ez a teve éppen most készül kesztyűbe dudálni?

a) A szövegben elrejtett szó: _____

b) Jelentése: _____

300. Az alábbi szólásokban és közmondásokban hibát fedezhetsz fel. Írd a vonalra a helyes választ!

a) Feni a kését valamire. Helyesen: _____

b) Ajándék lónak túros a háta. Helyesen: _____

301. Egészítsd ki a szólásokat! Húzd alá a helyes megoldást!

a) Minden szentnek *igaz a szava* / *hamis a beszéde* / *van titkolnivalója* / *maga felé hajlik a keze*.

b) Nem látja a fától a *kiutat* / *a megoldást* / *az erdőt* / *a másik hibáját*.

302. Kösd össze a fogalmakat!

helyesírási szótár

szakszótár

történeti-etimológiai szótár

szinonima szótár

értelmező szótár

egy szakterületet tárgyal

a rokon értelmű szavakat tartalmazza

megmagyarázza az anyanyelvi szavak jelentését

a szavak, kifejezések helyes írását mutatja be

a szavak történetét, eredetét vizsgálja

303. Figyeld meg jól a Magyar értelmező kéziszótár szócikkeit! Indokold meg, miért szerepel kétszer a fal szó: fal¹, fal²!

fal¹ *ts* ige 1. (t.n. is) *pejor* Mohón eszik. *~ja* a húst; ne *~j* annyira! | *táj* Eszik. 2. Mohón olvas vmit. *~ja* a regényt. | Síváran bámul vkit, vmit. Szemével *~ja* a leányt. 3. <Üzemanyagot> gyorsan és nagy mennyiségben fogyaszt. *~ja* a szénét. | <Távolságot> gyorsan megfut. *~ja* a km-eket. [fgr]

fal² *fn* 1. Építőanyagból függőleges síkban emelt, teret határoló és tagoló, teherhordó épületszerkezet. A ház *~ai*. | Helyiség belsejének (ideiglenes) kettéválasztására való (elmozdítható) szerkezet. 2. Vmi mentén, vmi körül védelmül emelt építmény. A város *~ai*. 3. Vmely tárgy belső terét határoló test, burok (felülete). Az edény *~a*; az erek *~ai*. 4. Vminek függőleges v. meredek oldala. A gát, a szikla *~a*. 5. Emberek tömör sora. Az ostromlók *~a*. 6. vál Ellenállás, akadály. Minden kezdeményezése *~ba* ütközött. | *irod* Válaszfal, ellentét. 7. *argó* Tettetés, színlelés. Ezt *~ból* tette. | *argó*: *~mellett*: óvatosan, számítóan. *Sz*: *biz*: majd a *~ba* veri a fejét: tehetetlenül bosszankodik; *~hoz* állít vkit: a) főbelövéssel kivégzi; b) *argó* rászedi, becsapja; *biz*: a *~nak* beszél v. beszélhet (sz) neki, akár a *~nak*: kár a szóért, nem hallgat az emberre; a *~nak* is füle van: nem tudhatjuk, nem hallja-e vki, mit beszélünk; *biz*: nem megy tőle a *~nak*: az, amit kapott, édeskevés, értéktelen; *biz*: majd a *~ra* mászik: nagyon kínlódik; *~ra* borsót hány: szavainak nincs foganatja; *~ra* hányt borsó: hiábavaló beszéd, intelem; a *~at* támasztja: tétlenül ácsorog. [fgr]

Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) azért, mert egyjelentésű szó
- b) azért, mert többjelentésű szó
- c) azért, mert azonos alakú szó

304. Ha bizonytalan vagy az *Al-Duna* földrajzi név írásmódjában, hol nézel utána? Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

- a) Az *Angol-magyar szótárban*.
- b) A *Magyar értelmező kéziszótárban*.
- c) A *magyar helyesírás szabályaiban*.

305. Karikázd be a helyes válasz előtt álló betűt!

A *magyar helyesírás szabályai* című kézikönyv a következő részekből áll:

- a) Szabályzatból és szótárrészből.
- b) Csak szabályzatból.
- c) Csak szótárrészből.

306. Alkoss összetett mondatokat az alábbi tagmondat kiegészítésével!

Hétfőn olvastam,

Pl. 1. $\leftrightarrow$ 2. (ellentétes) Hétfőn olvastam, de mára már el is felejtettem.

a) 1. $\rightarrow$ 2. (következtető)

b) Tárgyi mellékmondat:

307. Szerkessz az alábbi egyszerű mondatokból összetett mondatokat!

a) Beveszed a gyógyszert. Kórházba kerülsz.

Választó mondat: _____

b) Az idén jó termés várható. Napok óta jótékony eső áztatja a veteményeket.

Magyarázó mondat: _____

308. Határozd meg a mondatok szerkezetét! Írd a vonalra a besorolást (pl. Peti olvas. – egyszerű mondat, tőmondat; Gabi éppen azt a könyvet kéri, amelyet én olvasok. – összetett mondat, alárendelő)!

1. Ica középiskolás lett. _____

2. A múlt nyáron nálunk is, Katiéknál is sok vendég megfordult. _____

3. A múlt nyáron nálunk is nagy volt a nyüzsgés, Katiéknál is sok vendég megfordult.

4. Hová, hová? _____

309. Alakítsd át az utasítás szerint a két egyszerű mondatot összetett mondattá!

a) Feledékenységem miatt mindent fel kell írnom.

okhatározói alárendelés:

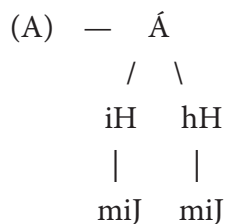
b) Megette az ízletes ételeket.

tárgyi alárendelés:

310. Elemezd a mondatot aláhúzással, és rajzold meg az ágrajzát!

A kalandozó magyarok szívesen csapták be az ellenséget színlelt meghátrálással.

311. Írj egy mondatot az ágrajz alapján!

312. a) Húzd alá a tárgyakat a mondatban!

A testvérem szeretettette meg velem Mozartot és Bachot.

b) Bővítsd ki az alanyt egy minőségjelzővel!

313. Húzd alá a mondat állítmányát, és alakítsd át névszói-igei állítmánnyá!

a) Megnyugtató komolyzenét hallgatni.

b) _____

314. Melyek a következő szavak ellentétei?

- a) száraz idő – _____
- b) száraz bőr – _____
- c) száraz kenyér – _____
- d) száraz ruha – _____

315. Kösd össze nyilakkal az ellentétes jelentésű szavakat! Pl. szubjektív → tárgyilagos

reális	legkevesebb
pesszimista	valószínűtlen
maximum	derülátó
agresszív	szelíd

316. Írd be a szavakat a táblázat megfelelő rovatába!

fodroz, négy, pattog, kiabál, zebra, telefonál, csiga, daru, liliom

Hangutánzó szó	Hangulatfestő szó

317. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

A diák egy különleges faja az élővilágnak. Külső és belső jegyeiben az emberhez hasonlít, de a viselkedése, gondolkodása, beszédmódja merőben eltér a megszokottól.

A diák nemek szerint két csoportra osztható, úgy mint LÁNY (csaj, spiné, IQharcos, szatyor, _____) és FIÚ (pali, srác, izomagyú mikiegér, fickó, _____). Egyszerű lelke a dolgokat, amik vele történnek, a világot két részre osztja. Úgy mint JÓ (buli, babás, nyerő, _____) és ROSSZ (redvás, lekvár, _____).

Ha ÖSSZEJÖNNEK (összeröffenek, buliznak, _____) valahol, akkor MEGBESZÉLIK (elrizzázzák, eldumálják, kinyögik, _____) a nap eseményeit. De vannak olyan napok, amikor kénytelenek bemenni az ISKOLÁBA (szigorított, zártosztály, _____), ilyenkor a TANÁR (fegyőr, smasszer, törekvő tanerő, tanbá, _____) kihasználja az alkalmat és FELELTETI (kínozt, kifacsar agyilag, tapos, szembesít, _____) őket.

1. Biztosan te is ismersz hasonló szavakat. Olvasd el az alábbiakat, majd írd be őket a megfelelő üres helyre!

tancsi, csesznye, hepájkodnak, csávó, sulis, vallat, csirke, elpampogják, menő

2. Szerinted mi lehet a címe annak a szövegnek, amelyből ez a részlet származik? Húzd alá!

- a) Egy orvos feljegyzései a diákok viselkedéséről
- b) Egy tanár gyűjteménye a diákok szleng szótárából
- c) Egy szülő észrevételei a diákok időtöltéséről

318. Csoportosítsd az alábbi csoportnyelvek szavait! Írd a táblázatba!

les, hátvéd, körfűrész, villáskulcs, gyalu, csatár, csőkulcs, szabadrúgás

Labdarúgók szókincse	Mesteremberek szókincse

319. Húzd alá a sportnyelvi kifejezéseket!

*hátvéd, csontrakéta, rangadó, derbi, akkumulátor, csörte, lesállítás,
csavarhúzó, tiplizés, szöglet, sérő, föci*

320. Olvasd el a szöveget, és oldd meg a feladatokat!

A hóval borított, befagyott folyón csak itt-ott akadt falvak közelében valamely kékes színű lék, amelyben kivillant a folyó acélos vize, amint fagyosan, frissen suhant tovább a jegek alá.

A néma, néptelen, mozdulatlan tájon utazó Szindbádnak mégis jólesett az a gondolat, hogy mellette, a mély partok között versenyt futnak szánjával a folyó és a hideg habok, a pizstrághalak a falvak alatt a jég alól kipillantanak a folyóba vágott lékeken, és ismerősen látják viszont fenn az országúton a háromlovas szánt, amely órákon, mérföldeken át követte a folyó futását.

A fennsík szélén, mint valami álombeli ország falai, emelkednek szinte merőlegesen a Kárpát sötétké és vakító fehérségű hegyei. Itt-ott a hegyhátak nyergében olyan ragyogó fehérségűnek látszik a Kárpát hava, mintha nem is hó volna az, hanem valami természeti csoda. Az olvasztott acélnak van ilyen színe néha éjszaka, mély, sötét hegyek között a vashámban. A hegyek kéksége pedig megközelíti a tenger kékségét, amidőn Trieszt felé jövet, késő őszi délután megpillantjuk a vasúti kocsik ablakából az Adriai-öblöt. Balról, a folyó túlsó partjáról egy darabig sötét, szinte gyászfekete fenyves erdő kíséri a csengős szánt. A fenyves teteje fehér a leesett hótól, de bévül, az erdő belsejében látni feketéllő tájakat, ahová a fák sűrűsége miatt még a hó sem esik be.

Így utazott Szindbád, a hajós, egy télen a kárpáti fennsíkon, mindig felfelé, észak felé, mintha egyenesen a Kárpát kellős közepébe akarna felvágatni csengős lovaival.

A meredek hegyek mind fehérebbek lettek, mint az öregember szakála és haja, amint megközelítjük.

1. Melyik stílusréteghez sorolható be a fenti szöveg?

- a) publicisztikai
- b) szépirodalmi
- c) tudományos

2. Írd le, milyennek láttatja az elbeszélő a hegyek színét!

321. Mely írásbeli kommunikációs stílusréteghez tartozik az alábbi szöveg?

A fül a hallás szerve. Emberen az egyensúlyérzék szerve is. A fül a két halántékcsonthoz foglal helyet. A külső fül a fülkagylóból és a dobhártyáig terjedő külső hallójáratból áll; a középfül a fülkürtön át a garattal közlekedő üreg, benne három hallócsont (kalapács, üllő, kengyel) vezeti a dobhártya rezgéseit a belső fülhöz. A belső fül csontos tokba zárt hártás üregrendszer.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) A szépirodalmi stílushoz.
- b) A tudományos stílushoz.
- c) A publicisztikai stílushoz.
- d) A hivatalos stílushoz.

322. Mely szóbeli kommunikációs stílusrétegre utal az alábbi utasítás?

- Előkészítés: az előadás pontos címe, a hallgatók érdeklődésének felkeltése, a beszéd indítása.
- Főrésze: a téma kifejtése, érvelés (bizonyítás, cáfolás, indoklás).
- Összegzés: összefoglaló ismétlés, zárómondatok.

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

- a) A társalgási stílusra.
- b) A szónoki stílusra.
- c) Az előadói stílusra.

323. Írd a név mellé a hozzáillő mondat számát!

Anonymus	_____
Károli Gáspár	_____
Pázmány Péter	_____
Kazinczy Ferenc	_____

- a) Az első teljes magyar nyelvű Biblia-fordítás elkészítője.
- b) A 19. században magukat neológusoknak nevező nyelvújítók csoportosultak köréje.
- c) A Gesta Hungarorum írója.
- d) 1635-ben megalapította a nagyszombati egyetemet teológiai és bölcsészeti karral, prédikációi, vitairatai és imádságai fontos szerepet játszottak a magyar irodalmi nyelv megteremtésében.

324. Kösd össze nyíllal, hogy melyik nyelvtörténeti korszakhoz tartoznak a következő jövevényszavak!

ősmagyar kor
ómagyar kor
középmagyar kor
újmagyar kor

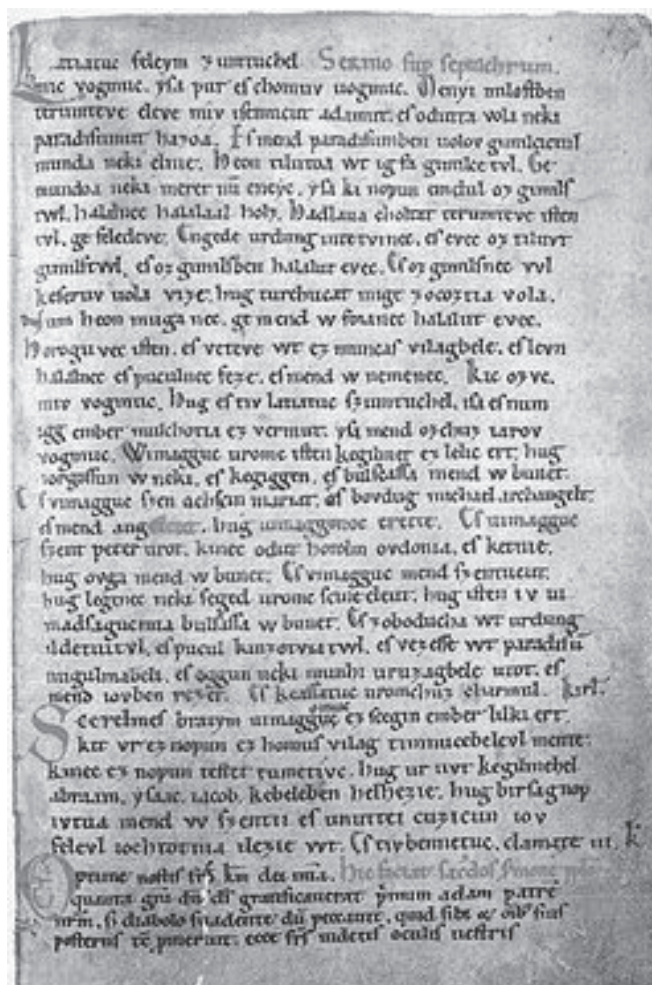
rozs, borona, zab, templom doktor, herceg, kastély, torony, zsold, ostrom

325. Karikázd be a helyes megállapítás előtti betűt!

A magyarok legközelebbi nyelvrokonai:

- a) a vogulok és az osztjákok
- b) a lappok és a finnek
- c) az észtek és a mordvinok

326. Írd le az alábbi nyelvemlék címét és keletkezésének hozzávetőleges idejét!

- a) Cím: _____
- b) Idő: _____

327. Egészítsd ki a táblázat hiányzó részeit!

1200 körül	Gesta Hungarorum		származástörténet
	Tihanyi alapítólevél	szórványemlék	birokösszeírás
1200 körül		szövegemlék	gyászbeszéd
1300 körül	Ómagyar Mária-siralom		himnusz

328. Tegyél rendet! Töltsd ki a táblázatot!

Ómagyar Mária-síralom, Pray-kódex, „keseruen kynzatuhul”, 1300, Tihanyi Apátság alapítólevele, 1200, „latiatuc feleym”, temetkezési szertartás, Halotti Beszéd és Könyörgés, siratóénekek, Leuveni-kódex

Az első magyar vers	Az első magyar összefüggő szöveg

329. Karikázd be a helyes megállapítást!

Az első összefüggő ránk maradt nyelvemlékeink:

- a) az ősmagyar korból maradtak ránk
- b) nyelvemlékünket latin nyelvből fordították
- c) a középmagyar korból maradtak ránk

330. Két helyes állítást tartalmaz az alábbi feladat. Keresd ki, és karikázd be az előttük álló betűt!

A nyelvújítók

- a) az oktatás, a vallás nyelvén (a latin helyett) a magyart tették meg;
- b) lefordították magyarra a Bibliát;
- c) a magyar nyelv csiszolását, a szókészlet gazdagítását tűzték ki célul;
- d) sok szót átvettek a népnyelvből.

331. 1. Karikázd be a 19. századi nyelvújító mozgalom vezéralakjának nevét!

- a) Kazinczy Ferenc
- b) Zrínyi Miklós
- c) Balassi Bálint
- d) Petőfi Sándor

2. Ki használta fel költészetében először a nyelvújítás eredményeit?

332. Tegyél rendet! Töltsd ki a táblázatot!

Mondolat, ortológus, Kazinczy Ferenc, „ypsilonisták”, „jottisták”, neológusok, Kölcsey Ferenc, Verseghy Ferenc

Nyelvújítók	Hagyományőrök

Irodalom

333. Fejtsd meg a következő verspuzzle-t! Milyen szövegekből állt össze?

Kényes, büszke pávák, Nap-szédítő tollak,
Tiszai hajók, néma társatok!
Ez más, mint otthon. Bús komédia,
Ily gyorsan betelik a nyaram.

a) Melyik műnembe tartoznak a felhasznált szövegek? _____

b) Pótold a hiányzó adatokat!

1. sor: Szerző: _____ Verscím: _____

2. sor: Szerző: _____ Verscím: _____

3. sor: Szerző: _____ Verscím: _____

4. sor: Szerző: _____ Verscím: _____

334. Olvasd el az alábbi szöveget, majd írd le, melyik regényről van szó benne, ki a regény szerzője!

A regény szerkezetét az határozza meg, hogy két tábor áll szemben egymással. Azért küzdenek meg egymással, hogy legyen hol játszaniuk. Mindannyian pesti gyerekek, és Pesten kevés a labdázásra és más gyermekjátékra alkalmas hely.

A regény elbeszélője az egyik csapat nézőpontjából mondja el a történetet. Ezt igazolja az is, hogy a másik csapat cselekedetei a regényben mindig erőszakosak, igazságtalanok és felelőtlenek. A két csapat találkozásai biztosítják a kaland izgalmát.

A regény szerzője és címe: _____

335. Figyelmesen olvasd el az alábbi szöveget, és határozd meg a szépirodalmi mű címét, szerzőjét és műfaját!

Egy nemesi származású, erős, bátor fiatalember parasztként tengeti életét, míg rókaelkű bátyja a király mellett lebzsel. Egy baleset révén megváltozik a fiatalember élete. Megküzd a farkasokkal, a bikával, a csehvel, és kiérdemli a király elismerését, bizalmát.

a) A mű szerzője: _____

b) A mű címe: _____

c) Műfaja: _____

336. Döntsd el az első bekezdés alapján, hogy melyik műnembe és műfajba tartozik a következő szövegrészlet!

Tudjátok ti, hogyan lesz valakiből boszorkány? Persze honnan is tudnátok, mikor arról sincs sejtelmetek, hogyan lesz valakiből holló, csóka, kormos varjú vagy Füvetrágó Erdei Csuda! Bár az igaz, hogy amikor a madarak kidugják fejüket a tojásból, könnyű megállapítani róluk, mifélek. Még véletlenül se lehet összetéveszteni a hollót a verébbel, a csókát a lappantyúval, a kormos varjút a citromsármánnyal. A születése pillanatában Füvetrágó Erdei Csudáról is mindenki tudta, hogy ő Füvetrágó Erdei Csuda, nem pedig – teszem azt – levelibéka.

(Boldizsár Ildikó: *A szomorú boszorkány*)

a) Műnem: _____

b) Műfaj: _____

337. Olvasd el figyelmesen a versrészletet, majd válaszolj a kérdésekre!

Tejfoggal kőbe mért haraptál?

Mért siettél, ha elmaradtál?

Miért nem éjszaka álmodtál?

Végre mi kellett volna, mondd?

a) Ki a vers szerzője, és mi a vers címe? _____

b) Hogyan nevezzük az ilyen verseket? Melyik típusba sorolható? Figyelj a megszólításra!

338. Határozd meg az idézett részlet alapján a szöveg műnemét!

BRUCKNER SZIGFRID: Anyám tyúkja! Írta és rendezte: Bruckner Szigfrid-díjas költő és előadóművész.

„Ej, mi a kő! tyúkanyó, kend

A szobában lakik itt bent?”

MIKKAMAKKA: (közbevág) Állj! Ezt nem te írtad!

BRUCKNER SZIGFRID: (felháborodva odarohan Mikkamakkához, és mutogatja a verset) Hát kicsoda?! Ki az ördög írta volna? Itt van, nézd meg a papírt, nem az én írásom ez?

MIKKAMAKKA: (türelmetlenül közbevág) Jó, jó, de ezt már régen megírta Petőfi Sándor!

A szöveg műneme: _____

339. Kösd össze a szépirodalmi művet a műfajával!

	epigramma
	elégia
Arany János: A walesi bárdok	
Juhász Gyula: Milyen volt...	életkép
Orbán Ottó: Hallod-e, te sötét árnyék...	
Nagy László: Himnusz minden időben	balladás dal
	himnusz
	ballada

340. Olvasd el az alábbi szövegrészletet, és állapítsd meg, ki nem vesz részt a beszélgetésben! Ki az elbeszélő?

– Sortüzet temetéseken szoktak adni – okoskodott Szivel Sanyi, merthogy ő értett az ilyesmihez. – Főleg amikor katonákat temetnek.

– A Bódi nevű bivaly is megérdemel egy sortüzet – mondta Burai J. – Ha nem a temetésekor, hát utólag. Ma éppen erre való este lesz.

– Mivel adnánk sortüzet? – kérdezte Szivel Sanyi.

– Tamásnak van még puskagolyója – mondta Burai J. – Rendes puskagolyók. Olyanok, mint az, amivel meglőttük Kanegért.

– Igaz ez? – fordult hozzám Szivel Sanyi.

– Van még tizenhármas puskagolyóm – mondtam. – De nem tudom, hogy éppen egy bivalyra kell-e áldozni.

– Ne felejtse el, hogy a téglagyáriak ennek a bivalynak köszönhetik, hogy megtalálják Schank Frici pálinkáját – heveskedett Burai J.

– Fenét a bivalynak – mondtam. – Ácsi Lajosnak köszönhetik.

(Gion Nándor: *Sortűz egy fekete bivalyért*)

Karikázd be a helyes válasz előtti betűt!

1. A beszélgetésben közvetlenül nem vesz részt:

- a) Gion Nándor
- b) Szivel Sanyi
- c) Burai J.
- d) Tamás

2. Ki az elbeszélő? Írd a nevét a vonalra! _____

341. Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet!

Szombat este, ó, az mindig a legszebb. E napon ugyanis nincsen meleg vacsora – hús, főzelék vagy tészta, amit sorban meg kell enni – hanem sok minden. És ehetünk, amit akarunk. Akár teát, amelyet nagymama főz a nagy rézszamováron, a pohárszék melletti kis asztalon. Akár tojást: és akkor szólni kell Évának, a szakácsnőnek, hogy mennyi kell. Akár apró halakat, amelyeket apa hoz haza egy dobozban. Szóval, pompás az egész. Az asztalon egy nagy tálban pirított kenyér van, és egy másikban vaj és túró, a harmadikban főtt burgonya.

Ilyenkor apa és anya is mintha jobban örülnének. És ők is, legalább azt hiszem, szeretnék, hogy mindig ilyen vacsora legyen, mert ez sokkal-sokkal jobb és kedvesebb, mint a többi napi rendes vacsorák.

a) Ki a megnyilatkozás alanya a novellában, kinek a szemével látjuk a világot?

b) A szöveg szerzője: _____

c) A mű címe: _____

342. 1. Nevezd meg az alábbi versrészlet költőjét, és határozd meg a lírai ént!

„Én nem tudom, talán messzire mentem,
talán találtál jobb fiat helyettem,
vagy ez csak színlelt, bölcs anya-harag tán,
én városom, én szülő szép Szabadkám?”

(*Neked mondom, Szabadka*)

a) A vers szerzője: _____

b) A lírai én, a versbeszélő: _____

2. Figyelmesen olvasd el az alábbi szövegrészletet, és válaszolj a kérdésre!

S dél van. Újrakezdem a kávéházi teraszok fosztogatását. De most már megfigyelem a nyállövedékemet. Zöld, zöld... s Isten felé elbámulva sóhajtva kérdek:

– Uram, mikor köpök én már sonkásat, halasat, krémeset?

Egy poros padra ereszkedek. Itt pihenek át egy harangszóközt, aztán gyufaszálakkal ráírom a padra: Itt járt G. A. E. 1930. júl. 4.

(Gelléri Andor Endre)

Ki az *Egy fillér* című novella szerzője, és ki az elbeszélője? Kösd össze a megfelelővel!

a) A szerző G. A. E.

b) Az elbeszélő Gelléri Andor Endre

343. Olvasd el a szöveget, és határozd meg az elbeszélő személyét és számát!

Ülök a padon, próbálgatom a lábamat, el kéne indulni. A test dermedt bőrtöne. Senki sincs a téren, Frici hazament, meg ezt úgyse lehet elmondani, ezt a szörnyű sújt a gyomorszájban. A rácsos szemétgyűjtőbe köpöm a rágómat, kiesik alul. Lelőttem a kontyos macát, de minek is lőttem le. Egyszer tudnék normálisan viselkedni.

(Garaczi László: *Pompásan buszozunk!*)

a) Az elbeszélő személye, száma: _____

b) Hol játszódik a Garaczi-regény? _____

c) Milyen korú a szöveg elbeszélője? _____

344. Nevezd meg a versrészletekben az alakzatokat, szóképeket!

a) „lud-felhő zubban körülünk, **barnán gágog** vissza tülkünk”

(Babits Mihály: *Vasárnapi impresszió, autón*)

Alakzat/szókép: _____

b) „Bolond hangszer: **sír, nyerit és bűg.**”

(Ady Endre: *A fekete zongora*)

Alakzat: _____

345. Olvasd el az alábbi verset, és válaszolj a kérdésekre!

Nemes Nagy Ágnes
Mesterségemhez

Mesterségem, te gyönyörű,
ki elhited: fontos élnem.
Erkölc és rémület között
egyszerre fényben s vaksötétben,
Mint egy villámszaggatta táj
szikláin, ahol állhatatlan
roppant felhők – nagy, gomolyos
agyvelők – tüze összezsattan...

a) Mit jelent a lírai én számára a költészet? Fogalmazd meg egy mondatban a szöveg alapján!

b) Hogyan nevezzük az ilyen témájú alkotásokat?

346. Kösd össze a rímfajták elnevezéseit a meghatározásaikkal!

1) Alliteráció	a) a verssor közepének és végének összezsengése
2) Belső rím	b) a verssorok végén lévő szavak szóvégi összezsengése
3) Középrím	c) a verssor belsejében lévő szavak szóvégi összezsengése
4) Végprím	d) két vagy több egymást követő szó kezdő mássalhangzójának – ritkábban magánhangzójának – az ismétlődése, összezsengése

347. Pótold a következő meghatározások, illetve mondatok hiányzó részeit!

- a) Az időmértékes verselés a _____ szótagok váltakozásán alapul.
- b) Az említett szótagok szabályos váltakozása _____ alkot.
- c) A magyar költészetben az időmértékes verselés mellett az _____ verselés terjedt el.
- d) Az időmértékes verselést pl. _____ *Tétova óda* című verse kapcsán említettük.

348. Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget!

Örkény a novella műfajáról eleinte teljesen hagyományos értelemben gondolkodik. Amikor 1952-ben, a *Csillagban* közölt *Lila tinta* című elbeszélését súlyos támadások érik, a következőket írja: „A novella félelmetes műfaj. A novella majdnem olyan kényes, mint a vers. Egy jó regénynek meg sem kottyán néhány elhibázott részlet, akár egy vagy két rosszul sikerült fejezet. A novella más. A novella sűrít, nem jelképesen, hanem valóságosan sűríti néhány száz sorba az egész világot; érthető, hogy (...) egy hamis párbeszéd, egy homályos jellemzés, a cselekménynek egy hazug fordulata a robbanás veszélyével fenyeget. Egy hiba elég, hogy agyonverje azt is, ami nem hibás...”

Az író azonban nem horgonyzott le a hagyományos irodalomfölfogásnál, műfajértelmezésnél. Azzal a változással párhuzamosan, amely a hatvanas és a hetvenes években a magyar társadalomban és a magyar irodalomban lezajlott, a novella műfaja Örkény írásművészetében átalakult.

a) Hogy nevezzük Örkény István rövid szövegeit, illetve „átalakult novelláit”?

b) Írd le egy Örkény-novella címét, amelyet olvastál!

349. Olvasd el az alábbi szövegrészletet!

Első felvonás

Harmadik jelenet

Zebrinette, Géronte

ZEBRINETTE (nem látja Géronte-ot, nevet). Hahahaha! Hadd veszek lélegzetet!

GÉRONTE (nem látja Zebrinette-et, félre). Ezért megfizetsz, esküszöm!

ZEBRINETTE (nem látja Géronte-ot). Hahahahaha! Ez aztán a mulatságos történet. A vén hólyag.

GÉRONTE Nincs ebben semmi mulatságos! Ne nevéssen!

ZEBRINETTE Tessék? Mit mondott, uram?

GÉRONTE Azt mondom, hogy ne csúfolódjék velem!

ZEBRINETTE Önnel?

GÉRONTE Velem.

ZEBRINETTE Ki akar önnel csúfolódni?

GÉRONTE Hát akkor minek nevet a képembe?

ZEBRINETTE Egyáltalán nem magán mulatok, egy histórián nevetek, amit az imént hallottam, hát olyat még soha életemben! Nem tudom, azért tetszik-e úgy, mert magam is benne vagyok a dologban. Soha még ilyen agyafúrt csínytet nem hallottam, mint ez, amivel egy fiú kivágta az apjából a pénzt.

GÉRONTE Egy fiú? A pénzt? Az apjából?

ZEBRINETTE Abból. Ha kicsit rábeszél, szívesen elmesélem, az efféle tréfa úgyse marad soká titok. (...)

(Molière: *Scapin furfangjai*)

a) Állapítsd meg a szöveg műnemét! _____

b) Melyik két alpműfaja létezik a fenti (általad megállapított) műnemnek?

c) Melyik alpműfajhoz tartozik a fenti jelenet? _____

350. Határozd meg az alábbi művek műfaját!

Mark Twain: *Tom Sawyer kalandjai* _____

Madách Imre: *Az ember tragédiája* _____

William Shakespeare: *Ahogy tetszik* _____

Kölcsey Ferenc: *Hymnus* _____

Megoldások

1. b) a művészetekből
2. b) Tinódi Lantos Sebestyén
3. b) Mert a régi hírek ugyanolyan érdekesek lehetnek, mint a frissek.
4. a) Kabalevszkij
b) Tánc
5. Fantáziája és olvasmányai nyomán.
6. d) Szabó István
7. b) A postás azért aludt állva, mert részeg volt.
d) A postás beteg volt.
8. a) nem szépirodalmi szöveg
b) szépirodalmi szöveg
9. a) Egyszer csak apja letette az újságot, és az asztalon hagyott bizonyítványért nyúlt. Misi szíve nagyot dobbant. Apja nagyon sokáig, talán egy óra hosszáig is forgatta a bizonyítványt, és Misi látta – mert egy pillanatra sem tudta levenni fájdalmas tekintetét apjáról –, hogy barna, sovány arcán egy izom furcsán megrándult. Ekkor hirtelen eszébe jutott egy régi kép. Kinn a szántóföldön voltak apjával...
10. Az 1. számú szöveg a) szépirodalmi.
A 2. számú szöveg b) nem szépirodalmi.
11. a) szépirodalmi szöveg
b) nem szépirodalmi szöveg
12. 1. Dél-Bánátban; elfogadható mindhárom település megnevezése is (Székelykevény, Hertelendyfalván, Sándoregyházán)
2. Népköltészeti alkotásokat gyűjt, tanulmányoz, a néprajzot kutatja.
13. eklektikus – különféle stílusokat keverő
egocentrikus – szélsőségesen önző
14. 1. a) tetőhöz
b) követendőnek
2. a) Régi mértékegység.
b) Esőcsináló intézet.
15. a) társalgási stílus
16. b) naptárvers
17. d) napló
18. a) cím
b) alcím
c) szerző
d) bekezdés
e) lábjegyzet

19. 1. c) fejezetet
2. Cím: A szépség koldusa; alcím: József Attila szerelmei
20. a) 58. oldal
b) 63–67. oldalon
21. Lábjegyzet
22. a) „A novella félelmetes műfaj. A novella majdnem olyan kényes, mint a vers. Egy jó regénynek meg sem kottyan néhány elhibázott részlet, akár egy vagy két rosszul sikerült fejezet. A novella más. A novella sűrít, nem jelképesen, hanem valóságosan sűríti néhány száz sorba az egész világot; érthető, hogy (...) egy hamis párbeszéd, egy homályos jellemzés, a cselekménynek egy hazug fordulata a robbanás veszélyével fenyeget. Egy hiba elég, hogy agyonverje azt is, ami nem hibás...”
b) Örkény István szavait.
23. a) A Pál utcai fiúk
b) Molnár Ferenc
24. b) Az idézetet idézőjelek közé tesszük.
25. b) a lábszárvédő
c) a sisak
f) a kesztyű
i) a térdvédő
26. Pávaszemnek nevezzük.
27. b) Mert nehezen feledhető, hogy nem tudott kitörni a frizbi és a tenisz árnyékából.
28. Sok más nemzet konyháján cukor nélkül, olajjal készítik a salátaöntetet, és gyakran önálló fogásként fogyasztják.
29. a) Érmindszent vagy Érmindszent község.
b) 1877. november 2.
Nem ismerhető el a megoldás, ha a tanuló részletezi a helyszínt: megye, régi vármegye stb.
30. b) Az érdekes világban nem jut hely az iskolának
31. 1. c) szombatra és vasárnapra
2. Aki másnak vermet ás, maga esik bele.
32. a) Azért mert betakargatta a tulipánokat, nehogy megfázzanak.
33. a) Fészkét a földre építi.
b) Apró tojásai vannak.
c) Szépen énekel, még röptében is dalol.
d) Szürkés színű madár.
34. a) pl. ragyogó, napsütéses idő
b) a könyvet, az olvasást
35. b) A szöveg olyan eszközt mutat be, melynek működése a folyadékok hőtágulásán alapszik.
36. c) A tanuló érzi, hogy rossz osztályzatot kap.
37. á
38. c) a hangrendi illeszkedés szabályát
39. Igen

40. Foglalkozás szerinti nyelvi réteg vagy szaknyelv
41. a) elhalmozott kérdésekkel: Pl. A kis herceg rengeteg kérdést tett fel a pilótának.
b) túl fogas föladat: Pl. A pilótának nehéz feladat lenne a repülőgép lerajzolása.
Bármely hasonló értelmű mondatok elfogadhatóak, amelyek nyelvhelyességileg és helyesírási-
lag hibátlanok.
42. A kisfiú a zsebpénzén három érdekes **könyvet** vett.
A különleges növények, a szép táj sok kirándulót **vonzanak** erre a területre.
43. Bármilyen helyes megoldás, két vagy egy mondatba foglalás elfogadható. Például:
A kelet a négy fő égtáj egyike. Orvost kellett hívni hozzá. A kincsért keletre kellett menniük.
A madár száll. Öt szál rózsát kaptam.
A hal vízben él. Nem hall semmit.
44. b) a szótárrészben az A, Á betűnél
45. ma-dza-gok
46. bájital (1) – bajkeverő (2)
egész (2) – égbolt (1)
Ádám (1) – Adél (2)
szekér (1) – szekeres (2)
egér (2) – éber (1)
kérek (2) – kerék (1)
47. a) véd
b) szedd
c) szidd
d) tud
e) hordd
f) add
48. a) A tulajdonnevek helyesírását pontozzuk. Pl. Fekete Éva, Újvidék, Branimir Ćosić utca (Fel-
szabadulás sugárút stb.) 7, Nikola Tesla Általános Iskola
b) karácsony, Vörösmarty Mihály, Szabadka, Adriai-tenger

49.

kiejtés szerinti írásmód	szóelemző írásmód	hagyományos írásmód	egyszerűsítő írásmód
Kis		Kiss	

50. Bármilyen jó megoldás elfogadható.
Pl.

	ORSZÁG	VÁROS	FIÚ	LÁNY	HÍRES EMBER
K	Kína	Kúla	Kálmán	Katalin	Kossuth Lajos
M	Magyarország	Magyarkanizsa	Mátyás	Mária	Mándy Iván

51. d, dz, dzs, k, l, ly, ő, p, q, ű, v, w
52. 5, 7, 5, 5
53. a) Pl. töröl, terel, tarol, tárul.
b) Pl. kenyér, kanyar.

54. zöngés b d g m n ny v z zs l j – dz dzs gy r
zöngétlen p t k – – – f sz s – – h c cs ty –

55. dúl – túl, zsír – sír, vonal – fonal, gép – kép

56. húz – húsz, atya – agya

57. bod-za

58. a) be-le-ej-tet-te
b) hall-ga-tag
c) visz-sza-kö-szön
d) friss

59. a) pos-tás
b) ing-ujj
c) sza-xo-fon
d) pe-ches

60. hatalmas – melléknév
évszázadokon – főnév
idegen – melléknév
hódítókat – főnév

61. 1.
a) szépség – főnév
b) szép – melléknév
c) szépül – ige

2.

	mód	idő	szám	személy	ragozás
innák	feltételes	jelen	T.	3.	T
álljon	felszólító	jelen	E.	3.	A

62.

– Ha jól felelsz a kérdésekre, akkor megkapod a kettést földrajzból. Hány csillag van az égen? – kérdezi a tanár a diáktól.

– 2 345 952 – feleli a diák.

– Hát ezt meg honnan vetted?

– Ez már egy második kérdés, tanár úr.

63. Főnévi igenév

64. 1 3 1 2 2 1 4
szel/(e)k, kedv/ez/ő, szó/t

65.

szó	szótő	képző	jel	rag
írnátok	ír-	–	ná-	tok
fiúét	fiú-	–	é-	t

66. ujjakkal, számolással, hüvelykujjunkkal, mutatóujjukkal

67. fémcső, üvegcső, aláír, gyógyír, hintaló

68. a)

Egyszerű szó	Összetett szó
körte	néha-néha
toll	nyaklánc

b)

Egyszerű szó		Összetett szó	
toldalék nélküliek	toldalékosak	toldalék nélküliek	toldalékosak
	könyvnek		könyvtárban

69. Pl. hétlófarkú, ötakós, borital

70. Az idegen szavak és kifejezések szótárában.

71. Magyar értelmező kéziszótár, A magyar nyelv értelmező szótára

72. Az idegen szavak (és kifejezések) szótárában

73. 1. a) egyszerű mondat

2. c) Mert az egész ókori keleti civilizációt megjelölő tulajdonnévként használja.

74. a) egyszerű

b) egyszerű

c) egyszerű

d) összetett

e) összetett

f) egyszerű

75. a) összetett

b) egyszerű

alany

76. a) ! felszólító mondat

b) ! felkiáltó mondat

c) . kijelentő mondat

d) ? kérdő mondat

e) ! óhajtó mondat

77. a) Kijelentő mondat.

b) Felkiáltó mondat.

78. . – kijelentő mondat

! – felkiáltó mondat

? – kérdő mondat

! – felszólító mondat

! – óhajtó mondat

79. a) Jelzős szószerkezetek pl.: tíz évre, Mátyás király, magánkönyvtára fejlesztésénél, Mátyás király magánkönyvtára, drága, kéziratos könyveket, új művészet, első magyar nyomda, Mátyás király lépése, király meghívására stb.

b) Mozartot – szeretettette meg Mozartot

komolyzenét – komolyzenét hallgatni

80. a)

Állítmány	Az állítmány fajtája
szólt	igei állítmány
sok	névszói állítmány
sincs	igei állítmány
csináltál	igei állítmány

b)

Hallgat, mint a süket disznó a búzában.

Májusi eső aranyat ér.

81. Bármilyen helyes megoldás elfogadható.

Pl.

A holló a fán ült.

Éhes volt, mert napok óta nem evett.

A zsákmányt a barátjával fogyasztotta el.

Megtörölték szalvétával a szájukat.

Tegnap találkoztak.

A határozó fajtája:

helyhatározó

időhatározó

társhatározó

eszközhatározó

időhatározó

82.

Egyjelentésű szavak	Többjelentésű szavak
csimpánz	levél
hobbi	körte

83. a) naplopó, dologkerülő

b) Bármilyen jó megoldás elfogadható. Pl. karó, elégtelen, fa, szekunda, fogpiszkáló stb.

84. epedező

85. sulí, diri, haver

86. b) Több fókuszú lencse (multifokális lencse): A lencse felső részén alakítják ki a távolra nézéshez megfelelő dioptriát, alsó részén pedig az olvasáshoz szükséges dioptriát. A távoli és közeli dioptria között folyamatosan (progresszíven) változik a dioptria értéke.

87. b) A nyelvjárás szókincsébe.

88. a) – 3; b) – 2; c) – 1.

89. b) publicisztikai

90. bigyók

91. a) Szerző: Nagy László. A mű címe: *Himnusz minden időben*. Műfaja: himnusz.

b) Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*

92. a)

Szerző	Cím
Vörösmarty Mihály	Csongor és Tünde
Tóth Árpád	Körúti hajnal
Kertész Imre	Sorstalanság
Ács Károly	Neked mondom, Szabadka

b) 1. Lázár Ervin: Berzsián és Dideki

2. Nemes Nagy Ágnes: Mesterségemhez

93. Arany János, Petőfi Sándor

94. c) műmese

95. Műköltészet : Népköltészet:
Hallod-e, te sötét árnyék Sári bíróné

96. b) népdal

97.

líra	epika	dráma
dal	elbeszélés	komédia
óda	regény	tragédia
elégia	mese	farsangi alakoskodás
	karcolat	

98. Líra: Tóth Árpád: Körúti hajnal
Epika: Herceg János: Módosulások
Dráma: Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde

99. b) dráma

100. H, I, H, H

101. 1. d) ami a mostaninál talán csacsakább
2. b) béka

102. a) Rímképlet: a a b b
A rím megnevezése: páros rím.
b) Rímképlet: a a a a
A rím megnevezése: bokorrím (négyes rím). Minden pontos megnevezés elfogadható.

103. Pl. Kényes, büszke pávák, Nap-szédítő tollak, a
Tiszai hajók, néma társatok! b
Ez más, mint otthon. Bús komédiátok, b
Ily gyorsan betelő nyarak. a
(Kisebb és nagyobb módosítások is lehetnek a szövegben.)

104. a) Rímképlet: a b a b
b) Rímfajta: keresztrím

105. 1. epikai, rövid
2. egyetlen, kevés

106. Az író: Tersánszky Józsi Jenő
Az elbeszélő: az egyes szám első személyű elbeszélő, én-elbeszélő, (Kakuk) Marci.

107. b) mese

108. 1. d) hasonlat
2. c) költői kérdés

109. 1. b) ellentét
2. a) ismétlés, b) ellentét, c) halmozás

- 110.** a) ellentét
b) költői jelző, hasonlat
- 111.** b) a holokauszt
- 112.** Kőbányára, Bécsi úton
- 113.** a) Szabó Elek rövidebb műveket írt, ezek alapját képezhették volna önéletrajzának.
c) Szabó Elek a szülei nászútját írta le, és a későbbi regény színterének hiteles rajzát adta.
- 114.** Egri csillagok
Gárdonyi Géza
- 115.** b) a játéké
- 116.** a) Ahogy az apa közelebb ér, Ábel leleplezi a játékosság megszűnését, a szomorúságot.
Hasonló válasz is elfogadható.
b) „Csak akkor láttam meg, hogy mily sokat vénült, amióta nem találkoztunk.”
- 117.** Pl. A mézeskalács vásárfia, amelyet az idegen világból hoz magával a hős. A mézeskalács különíti el az otthoniakat és az idegeneket, az otthon maradókat és a kilépőket stb.
- 118.** Kék: parasztos, legközségesebb, mohó
Sárga: kis foltokban jelenik meg, tolakodó, az Okker családból származik
- 119.** d) A kézi mixer használati utasítása.
- 120.** d) használati utasítás
- 121.** a) apróhirdetés
- 122.** Értékelés: A témára vonatkozóan: fontos az esőerdők irtásának megemlítése, ezenkívül az annak hatására vonatkozó megállapítás (globális felmelegedés), esetleg a kettő kölcsönhatásának kiemelése.
- 123.** 1. A szöveg témája az időjárási front kialakulása és jellemzői. (Minden hasonló válasz elfogadható.)
2. Az időjárási front akkor alakul ki, amikor az Atlanti-óceán vagy Kelet-Európa felől a légtömegek szélesen hömpölyögve betörnek a Közép-Duna-medencébe, és érintkeznek légte-
rünkkel.
- 124.** Pl. A szöveg témája a teknősbékák születése.
- 125.** a) a pápa biciklizése
- 126.** a) Hullámozó, mozgó, haladó, az ismeretlentől való borzongásra utaló stb. (többféle megfogalmazás elfogadható).
b) Nincs jelentős változás, hirtelen stílustörés, az európai nagyvárosok stílusához hasonló stb. (többféle megfogalmazás elfogadható).
- 127.** 1. a) bárd
b) Pl. beépítetlen terület, üres telek, a Pál utcai fiúk játszótere stb.
2. pápaszem – szemüveg
orgazdaság – lopott holmival való kereskedés
frappáns – találó
pech – balszerencse

- 128.** strófa – versszak
ars poetica – költői hitvallás
gúny – irónia
groteszk – furcsa, torz, borzongató
- 129.** (Szatmár és Károly között van Majtény.) Kis falu, de környéke nevezetes.
Az Érmellék kellemes, szelíd völgy, a hegyoldalon ama híres bortermő szőlők, a hegy alatt pedig gazdag szántóföldek.
- 130.** Műnem: epika
Műfaj: monda
- 131.** a) társalgási stílus
- 132.** névmutató
- 133.** tárgymutató
- 134.** b) lábjegyzetnek
- 135.** a) Alcím: A Magyar Posta története több évszázadra nyúlik vissza
b) A bekezdések száma: 2
- 136.** 1. a) Elnyeli a Föld.
b) A Föld kisugározza a világűrbe.
2. Pl. Üvegházhatás, globális felmelegedés, ökológiai katasztrófa.
- 137.** c)
- 138.** scriptor – szövegmásoló, scriptárius – szövegjavító
- 139.** a) hamis
b) hamis
- 140.** c) A világméretű ökológiai katasztrófa elkerülése érdekében le kellene állítani a további erdőirtást.
- 141.** a) Belépni ebbe a képzeletbeli világba izgalmas kaland, de veszélyeket is rejt, mert aki nagyon sok időt tölt az ilyen játékokkal, elveszítheti valóságérzékét. A kalandokhoz képest a köznapi élet szürkének, unalmasnak látszhat.
b) A frissen bemutatott *Harry Potter és a Halál ereklyéi II.* című alkotás az első héten 169,6 millió dolláros bevételével megdöntötte a rekordot eddig tartó *Batman – A fekete lovag* című film eredményét.
- 142.** c) mert a hangyászt az elbeszélő az emberi bűnözés nézőpontjából ítéli meg
- 143.** b) reflexió
- 144.** A diák szorgalmas lesz.
- 145.** 1998-ban
- 146.** regény
- 147.** a) papagály, sülyed
b) papagáj, süllyed
- 148.** ne mulass, ne felejts

149. a)

kiejtés szerinti írásmód	szóelemző írásmód	hagyományos írásmód	egyszerűsítő írásmód
almalé	mondja	gólya	meggy

b)

helyesírási alapelvek	névmások
kiejtés elve	ugyanaz
szóelemzés elve	ezt, attól
hagyomány elve	olyan
egyszerűsítés elve	annyi

150. 3. A sablonok megrajzolása.

4. A házikó részeinek kivágása.

1. A munkadarab megtervezése.

5. Festés.

2. A szükséges anyagok és szerszámok előkészítése.

6. Összeállítás.

151. Herceg János Módosulások-beli körútjának „lakói”:

Kosta Grk, Papházy Darinka (Stein Jakab üzlete, Offner és társai üzlete)

152.

Hely	Író, költő
Budapest	Petőfi Sándor
Anglia	Shakespeare
Frankfurt	Goethe
Ferrara	Ariosto
Firenze	Dante
Weimar	Goethe
Széphalom	Kazinczy Ferenc

153. ballag – billeg, nyargal – nyergel, dorombol – dörömböl, libeg – lobog

154. Bármelyik helyes válasz elfogadható.

155. birsalma, őszibarack

156. Magas hangrendű melléknév: fényes

Magas hangrendű főnév: kertek

157.

Részleges hasonulás	dobtam, azonban
Írásban nem jelölt teljes hasonulás	hagyja
Írásban jelölt teljes hasonulás	azzal
Összeolvadás	bőröndje
Kiesés	elmondta
Rövidülés	

158.

	KANÁL kanállal	KARD karddal	ASSZONY asszonnyal	VÁLL vállal	PLÉH pléhvel
kés	késsel				
toll				tollal	
lánc		lánccal			
juh					juhval
halász			halással		

b) Teljes hasonulás.

159. a) pl. szegfű, vízpart, hegytető, népdal

b) (írásban jelölt) teljes hasonulás

160. az – (határozott) névelő

átvonuló – melléknévi igenév

zivatarban – főnév

tengerparti – melléknév

nyaralók – főnév

nagy – melléknév

része – főnév

elpusztult – (igekötős) ige

161. c) leírni

162. melléknévi igenév

163. a) ige

b) melléknévi igenév

164. a) jel + rag

165. ragot, ragot

166. 1. asztal | ra – asztal

2. csillag | ász – csillag

3. olvas | ás – olvas

4. könyv | et – könyv

167.

	Mit?	Mivel?	Hova?	Hol?
doboz	<i>dobozt</i>	<i>dobozzal</i>	<i>dobozba</i>	<i>dobozban</i>

168. a) szótó + rag

b) előtag + utótag

c) szótó + kötőhangzó + jel

169. Pl. vadász, halász, cipész, zenész, szobrász, borász, kertész, sebész stb.

170. finomságot

171. 1. Képzett szavak: szemű, szemtelen, szemlélhet, szemez, szemecske, szemtelenség

Összetett szavak: gyöngyszem, borsószem, szemorvos, szempillafesték, szembogár, szemceruza, szemüveg, pápaszem, tengerszem, szemüveglencse, láncszem

2. szempillafesték, szemüveglencse

- 172.** hegygerincen, völgytorokban
- 173.** maholnap
- 174.** a) ujj
b) alárendelt
- 175.** a) Magyar szinonima szótár
- 176.** b) Magyar értelmező kéziszótár
- 177.** c) Idegen szavak és kifejezések kéziszótára
- 178.** alárendelt mondat
mellérendelt mondat
- 179.** 1. ige
2. kötőszó
- 180.** A. Egyszerű mondat: 2, 3, 4
a) tömondat: 2
b) bővített mondat: 3, 4
B. Összetett mondat: 1, 5
- 181.** 1. összetett mondat
2. egyszerű mondat
- 182.** a) Jaj, de nehéz a matematika!
Nem értem a matematikát!
b) érzelmeinket (indulatainkat)
enyhén ereszkedő
- 183.** a) eldöntendő kérdő
b) felszólító
c) kijelentő
d) óhajtó
- 184.** a) Jó napot, jó napot tizenkét kőműves! (Népballada) – *felkiáltó mondat*
Ne volnék csak ilyen vén! (Arany János) – *óhajtó mondat*
Rabok legyünk, vagy szabadok? (Petőfi Sándor) – *kérdő mondat*
Az arab felé sandítottam. (Mándy Iván) – *kijelentő mondat*
b) – *felszólító mondatot*
- 185.** a) nem, nem
b) A tanár nem az iskolából szokott elkészni.
- 186.** 1. Nem ettünk rengeteg lekvárt a télen.
2. Miért szeretsz engem?
- 187.** Pl.:
Ha én nem jövök pénzt kérni
ne tessék engem megdicsérni
Ha én a padláson nem akarok élni
ne tessék engem megdicsérni.

- 188.** a) alany: az igaz fajtája: határozott
 állítmány: szép volt fajtája: névszói-igei
 b) alany: (én) fajtája: határozott
 állítmány: nem hiszem el fajtája: igei

- 189.** a) Eszter érdekes (vastag stb.) könyvet olvas.
 b) érdekes (vastag stb.) könyvet

- 190.** a) Pl. Ágnes figyelmesen (érdektelenül, közönyösen stb.) nézi a filmet.
 b) Ágrajz:

A = Á
 / \
 mH T

- 191.** d) többjelentésű szó

- 192.** 1. fog
 2. fej
 3. ég
 4. vár

- 193.** A nyelv többjelentésű szó.

194.

	Köznyelvi jelentése	Diáknyelvi jelentése
állati	állatokhoz kapcsolódó stb.	nagyon jó stb.
puska	kézi lőfegyver stb.	tiltott iskolai segédeszköz stb.

- 195.** nyelvjárás

- 196.** Egyébként mi újság? Én jól vagyok. Tudtam a zenét, Éva egyest kapott. Matematikából nem tudok semmit. Segítesz? Nagyon izgulok. Van valami ötleted? Puszi.

- 197.** b) társalgási
 d) tájnyelvi

- 198.** Tudományos stílus.

- 199.** Publicisztikai stílus.

200.

Írott nyelvi	Beszélt nyelvi
<i>tudományos</i>	<i>társalgási</i>
<i>hivatalos</i>	<i>szónoki</i>
<i>publicisztikai</i>	
<i>szépirodalmi</i>	

201.

Korszak	Mettől meddig?
ősmagyar kor	
	896-tól (a honfoglalástól) 1526-ig (a mohácsi vészig)
középmagyar kor	
	1772-től (magyar felvilágosodástól) napjainkig

- 202.** b) Kazinczy Ferenc
c) Kölcsey Ferenc
- 203.** a) Ómagyar Mária-siralom
b) ómagyar kor
- 204.** a) (egyres szám) első személyű.
b) nem
c) nem esik egybe
- 205.** d) 4. Fényképet készítenek rólam, rögzítik a vonásaimat, amelyek tizenöt év múlva egészen mások lesznek, aztán a pulthoz küldenek aláírásmintáért.
- 206.** b) A történet elmondásának ideje később volt, mint az elbeszélő történet ideje.
- 207.** 1. Gárdonyi Géza: Egri csillagok
2. b) 1552
- 208.** Családi kör
Petőfi Sándor, elbeszélő költemény
Fekete István, regény
ballada
Németh István
Csak egy újabb szombat
- 209.** Ladó Gyula Lajos – Tüskevár – Balaton
Nyilas Misi – Légy jó mindhalálig – Debrecen

210.

Szerző	A mű címe
Juhász Gyula	<i>Milyen volt</i>
Móricz Zsigmond	<i>Légy jó mindhalálig</i>
Kosztolányi Dezső	<i>Mostan színes tintákról álmodom</i>
Ady Endre	<i>A Tűz csíholója</i>

- 211.** a) Gárdonyi Géza, Egri csillagok, regény
b) epika, novella
- 212.** 1. Műfaj: novella
Műnem: epika
2. Szerző: Mándy Iván
- 213.** 1. Garaczi László: Pompásan buszozunk!
2. epika, (nevelődési) regény
- 214.** a) epika
b) egyperces novella
- 215.** c) ballada
- 216.** 1. Ballada.
2. Pl. Kőmíves Kelemenné, A walesi bárdok, Tengeri-hántás, Sári bíróné stb.
- 217.** c) ballada
- 218.** a) önéletrajz
- 219.** útleírás

- 220.** a) Önéletrajz
b) Ady Endre
- 221.** allegória
- 222.** a) allegória
- 223.** A Tűz csiholója.
A szimbólumra jellemző a nagybetűs írásmód.
- 224.** metafora
- 225.** a), c)
- 226.** És szívesen bedugtam volna elgyöngült lábaimat egy óriás zsebébe csüggedt életemmel együtt.
Ó, szívesen fölnyaltam volna nyelvemmel egy konyhát, a nyelvemmel, csak már munkát kapjak.
- 227.** özönvíz
- 228.** a) párbeszéd
b) pl. személytelenség, arctalanság, tipikus sors a személyi kultusz idején stb.
- 229.** 1) a)
2) b)
- 230.** a) A fenti szöveg Jókai Mór *A kőszívű ember fiai* első fejezetének cselekményét ismerteti.
- 231.** 1) b)
2) a)
- 232.** a) esztétikai minőség
- 233.** c) emberi testnedv
- 234.** Pl. irónia, humor
- 235.** képvers
- 236.** a) szonett
- 237.** a) képvers
b) Radnóti Miklós
- 238.** Széchenyi István nevéhez.
- 239.** a) 1943-ban
b) Ars medica
c) 6
d) Fegyver vagy egyéb miatt lett sebekről és csontbéli nyavalyákról
- 240.** barracuda, cápa, oroszlán, hal (a tiburon spanyolul cápát jelent, ezért elfogadható)
- 241.** dal
- 242.** Hivatalos stílusban.
- 243.** d) párbeszéd
- 244.** a) Pl. állat(művész), madárhang, repülés, tehetség, elavultság stb.
b) Pl. az elbeszélő azonosul művészetével, madárrá változik, szakmai önérzetének következménye stb.

- 245.** a) Nyilas Misi ottfelejtette kalapját a fűvészkertben.
 b) Böszörményi kenyérre keni, és megeszi a kenőcsöt.
 c) Orczyék meghívják látogatóba Nyilas Misit.
 d) Pósalaky úr megálmodta a lutriszámokat.
 e) Török János levelet küldet Misivel Doroghy Bellának.
 f) Megalakították a Lutristák nevű titkos társaságot.
 azaz: e), c), b), f), d), a)
- 246.** hőmérő, hőmérséklet, hősugárzó
- 247.** 1. Egy évvel.
 2. c) A Toldi című elbeszélő költeményre.
 3. b) Ilosvai Selymes Péteré
- 248.** Pereszlenyi József anyagmozgató, CO 75-14 rendszámú Wartburg kocsijával megállt a sarki újságárusnál.
 1. – Kérek egy Budapesti Híreket.
 2. – Sajnos, elfogyott.
 3. – Akkor egy tegnapi is jó lesz.
 4. – Az is elfogyott. De véletlenül van már egy holnapim.
 5. – Abban is közlik a moziműsort?
 6. – Az mindennap benne van a lapban.
 7. – Hát akkor adja ide azt a holnapit – mondta az anyagmozgató.
 8. – Visszaült a kocsijába.
 9. – Fölapozta a moziműsort.
 Némi keresgélés után talált egy csehszlovák filmet – Egy szöszi szerelmei –, melyet dicsérni hallott.
- 249.** Tutajos és a rum között folyik a párbeszéd.
- 250.** b) Diósiné Brüll Adél
- 251.** szóösszetétellel
 betűszóalkotással
- 252.** 1950 és 1985 között
- 253.** a) Igen.
 b) Az ember tragédiája.
- 254.** a) Kosztolányi Dezsőről
 b) Szirmai Károly, Kende Ferenc
- 355.** 1. Pl. arra utal, hogy nincs két egyforma egyén, az idősebb férfi nézőpontja érvényesül stb.
 2. Pl. a nevek halmozása, a nemek nem különülnek el, a novella szereplői sem, elhomályosul a tulajdonnév nyelvtani funkciója, a stílushatás fontossága stb.
- 356.** Minden helyes válasz elfogadható:
 pl. Miben lesznek segítségünkre a vitaminok, ha helyesen alkalmazzuk őket?
 Minek a koordinálására szolgálnak a vitaminok? Stb.
- 357.** Pl. formai hasonlóság, a kötőszók és határozószók használata a verssorok elején, az első sorok egyezése stb. (Bármilyen értelmes, nyelvileg helyes válasz elfogadható.)

258.

Magyar Nyelvtudományi Társaság	magyar nyelvtudományi társasági
Nyelvművelő kéziszótár	Nyelvművelő kéziszótár-beli
Az Est	Az Est-beli
Velence cukrászda	Velence cukrászdai
Bagoly utca	Bagoly utcai
Arany János	Arany János-i

259. A béka oly nagygyá akart lenni, mint az ökör, ezért nagyon felfújta magát. A fia mondta neki, hogy ne fáradjon ezzel, mert a béka semmi az ökörhöz képest. Amaz mégis felfuvalkodott. Intette a fia:

– Ha szétpukkannál is felfuvalkodásodban, akkor sem lehetsz olyan, mint az ökör.

A béka akkor sem fogadott szót, hanem mindaddig fuvalkodott, mígnem meghasadt, és a lelkét kifújta.

260.

	-ban	-nál	-tól	-hoz
ez	<i>ebben</i>	<i>ennél</i>	<i>ettől</i>	<i>ehhez</i>
az	<i>abban</i>	<i>annál</i>	<i>attól</i>	<i>ahhoz</i>

261. Szegedi úti
szabadka–budapesti
Sremska Mitrovica-i
nagybecskereki

262. a)

A magánhangzók felosztása a kiejtés időtartama szerint	
Rövid	Hosszú
<i>a, e, i, o, ö, u, ü</i>	<i>á, é, í, ó, ő, ú, ű</i>

b) odú, zenekultúra, daru, húszas
rikító, autószerelv, színes, hirdetés

263. 1. a) a magánhangzó időtartama megkülönböztető szerepű
2. Pl. Míg olvasta a sajtót, megette a sajtót.

264.

A magánhangzók felosztása a nyelv vízszintes mozgása szerint	
Magas	Mély
<i>e, é, i, í, ö, ő, ü, ű</i>	<i>a, á, o, ó, u, ú</i>

265. a) veréb: verébig, verébnak, verébről, verébbhez
sirály: sirályig, sirálynak, sirályról, sirályhoz
solyom: sólyomig, sólyomnak, sólyomról, sólyomhoz

b) A toldalékok lehetnek egyalakúak (pl. -ig), vagy kétalakúak (pl. -ról, -ről), és háromalakúak (pl. -hoz, -hez, -höz). A többalakú toldalékok közül a magas hangrendű szavakhoz a magas hangrendű, a mély hangrendű szavakhoz mély hangrendű, a egyes hangrendű szavakhoz többnyire mély hangrendű toldalék járul.

266.

	Szótő	Hangrendje	Toldalék	Hangrendje
várom	vár	mély	-(o)m	mély
prédikálom	prédikál	vegyes	-(o)m	mély
csudálom	csuda	mély	-lom	mély

267. andalodva

268. Móriczsal – Babitscsal

eddze – játssza

Atlanti-óceán – Kanári-szigetek

jegygyűrű – kulcscsomó

padja – barátja

269. a) (írásban nem jelölt) teljes hasonulás

összeolvadás

(képzés helye szerinti) részleges hasonulás

(írásban jelölt) teljes hasonulás

b) összeolvadás

270. a) rövidülés

részleges hasonulás

részleges hasonulás

teljes hasonulás

b) írásban jelölt teljes hasonulás

271. szín-há-zig, szép-i-ro-da-lom, ma-xi-mum, lajst-rom

272. Gyi-gyi-mó-ka nem volt eny-nyi-re o-kos, egy-sze-rű-en bol-dog volt.

Mé-szőly Mik-lós

273. a) Mó – ri – czék,

b) pe – ches,

c) Me – xi – kó,

d) galy – lyal

274. a) le – ge – lő – re,

b) leg – e – lő – re,

c) kö – zel – lá – tás,

d) köz – el – lá – tás

275. a) Pl. A színész eljátssza a szerepét.

Elképzelhető megoldások pl. lejátssza, kijátssza, visszajátssza, megjátssza, végigjátssza

b)

Főnévi igenév	menni
Melléknévi igenév	követendő
Birtokos névmás	övé
Határozószó	úgy
Módosítószó	nem
Indulatszó	jaj

276. a) Törtszámnévre.

b)

	szófaj
hé!	indulatszó
megnyílt	(igekötős) ige
apró	melléknév
előtt	névutó
Vackor	főnév

277. visszaható névmás: *magát*

határozatlan névmás: *valaki*

főnévi mutató névmás: *ez*

általános névmás: *senki, mindenki*

278. a) horgolt: ige

b) horgolt: melléknévi igenév

c) utánam: határozószó

d) utánam: névutó

279. a) ige

b) főnév

280. a) ige

b) főnév

281. a) zár, nyom

b) Ige is, főnév is.

282.

alapszó	képző	képzett ige	a képzett ige fajtája
ír	-at, -et	<u>írat</u>	<u>műveltető ige</u>
kér	-atík, -etik	kéretik	<u>szenvedő ige</u>
olvas	- <u>hat</u>	olvashat	ható ige
sétál	- <u>gat</u>	sétálgat	gyakorító ige
él	- <u>(e)d</u>	éled	kezdő ige

283.

<i>képzett szavak</i>	<i>összetett szavak</i>	<i>többszörösen összetett szavak</i>
boldogtalan	képkeretező	kerékgyártómester
	szétoszt	óraalkatrész

284.

Képzett igék		Képzett névszók	
Igéből	Névszóból	Igéből	Névszóból
<i>altat</i>	<i>vásárol</i>	<i>olvasás</i>	<i>játékos</i>
<i>dobál</i>		<i>repülő</i>	<i>aranyos</i>

285.

Képzett szó	Jellel ellátott szó	Raggal ellátott szó
<i>félve</i>	<i>kertek</i>	<i>kalácsnak</i>
<i>szeretni</i>	<i>fehérebb</i>	
<i>futó</i>		

286. 1. c) Influenza idején a kórházban beteg ápoló is akad.
 d) Az utazó távoli erdőből hallatszó vadbögést figyeli.
 e) A háziszarka házi tolvajt jelent a magyar nyelvben.
 2. a) A vágottvirág-árusítás sikeresnek bizonyult.

287.

Többszörösen összetett szó
<i>híradástechnika</i>
<i>hírlapíró</i>
<i>hírlapkiadó</i>

288. szemüveg, szemfüles, szemverés, szemgyulladás, szemmérték

289. *megint* (ismét) – *megint* (figyelmeztetésben részesít),
faló (falánk evő) – *faló* (fából készült ló)

290. Alanyos szóösszetételek: *dércsípte*

Tárgyas szóösszetételek: *békeszerető*

Határozós szóösszetételek: *ágrólszakadt, érzelemgazdag*

Jelzős szóösszetételek: *citromhéj, sokszög, sötétzöld*

291. tréfacsináló
 szájátva

292. régestelen-régen, bűbajos, sürgött-forgott, sebbel-lobbal, körös-körül, ámult-bámult

293.

Alárendelő szóösszetétel	Mellérendelő szóösszetétel
<i>emberlakta</i>	<i>búbánat</i>
<i>egyetért</i>	<i>már-már</i>
<i>fejcsóválva</i>	<i>éjjel-nappal</i>
<i>egyoldalú</i>	<i>agyba-főbe</i>

294. a) pl. kisasszony
 b) pl. írogat
 c) MTA
 d) ordibál

295. c) szórövidülés

296. CD, www, SMS

297. a) szóelvonás

298. Madarat tolláról, embert barátjáról.

299. Az elrejtett szólás: kesztyűbe dudálni.

Jelentése: erélyes eszközökkel valakit rendre tanít, ellátja a baját (vagy hasonló megoldások)

300. a) Feni a fogát valamire
b) Ajándék lónak ne nézd a fogát! (vagy: Közös lónak túros a háta.)
301. a) maga felé hajlik a keze
b) az erdőt
302. – helyesírási szótár: a szavak, kifejezések helyes írását mutatja be,
– szakszótár: egy szakterületet tárgyal,
– történeti-etimológiai szótár: a szavak történetét, eredetét vizsgálja,
– szinonimaszótár: a rokon értelmű szavakat tartalmazza,
– értelmező szótár: megmagyarázza az anyanyelvi szavak jelentését
303. c) azért, mert azonos alakú szó
304. c) A magyar helyesírás szabályaiban.
305. a) Szabályzatból és szótárrészből.
306. a) bármely jó válasz elfogadható kötőszóval (pl. tehát, ezért, ennél fogva stb.) vagy nélkül
b) bármely jó válasz elfogadható kötőszóval (pl. hogy) vagy nélkül
307. a) (Vagy) beveszed a gyógyszert, vagy kórházba kerülsz.
b) Az idén jó termés várható, ugyanis (hiszen, tudniillik) napok óta jótékony eső áztatja a veteményeket.
308. 1. egyszerű, tömondat
2. egyszerű, bővített
3. összetett, mellérendelő
4. egyszerű, hiányos
309. a) Mindent fel kell írnom, mert feledékeny vagyok.
b) Megette azt, ami ízletes volt.
310. A kalandozó magyarok szívesen csapták be az ellenséget színlelt meghátrálással.
miJ	mH	miJ	eH
A	–	Á	
/		/ \ \	
miJ	mH	T	eH
		miJ	
- (Más jelöléssel is elfogadható.)
311. Pl. Ködös éjszakán álmodoztam a meleg szobában.
312. a) Mozartot és Bachot.
b) Zenekedvelő testvérem szeretette meg velem Mozartot és Bachot.
313. a) megnyugtató
b) Megnyugtató volt (lenne stb.) komolyzenét hallgatni.
314. Pl.
a) esős idő
b) zsíros bőr
c) friss kenyér
d) nedves ruha

315. reális → valószínűtlen
 pesszimista → derűlátó
 maximum → legkevesebb
 agresszív → szelíd

316.

Hangutánzó szavak	Hangulatfestő szavak
<i>patog</i>	<i>fodor</i>

317. 1. csirke, csávó, menő, csesznye, hepajkodnak, elpampogják, sulis, tancsi, valla
 2. b) Egy tanár gyűjteménye a diákok szleng szótárából

318.

Labdarúgók szókinccse	Mesteremberek szókinccse
<i>les</i>	<i>körfűrész</i>
<i>hátvéd</i>	<i>villáskulcs</i>
<i>csatár</i>	<i>gyalu</i>
<i>szabadrúgás</i>	<i>csőkulcs</i>

319. hátvéd, rangadó, derbi, csörte, lesállás, szöglet

320. 1. b) Szépirodalmi.
 2. Fehér és kék.

321. b) A tudományos stílushoz

322. b) A szónoki stílusra

323. Anonymus c)
 Károli Gáspár a)
 Pázmány Péter d)
 Kazinczy Ferenc b)

324. ómagyar kor

325. a) a vogulok és az osztjakok

326. a) Halotti Beszéd és Könyörgés
 b) 1200 körül (A század megnevezése is elfogadható.)

327.

1200 körül	Gesta Hungarorum	szórványemlék	származástörténet
1055	Tihanyi alapítólevél	szórványemlék	birokozseírás
1200 körül	Halotti Beszéd és Könyörgés	szövegemlék	gyászbeszéd
1300 körül	Ómagyar Mária-síralom	szövegemlék vagy első magyar vers	himnusz

328.

Az első magyar vers	Az első magyar összefüggő szöveg
Ómagyar Mária-siralom	Halotti Beszéd és Könyörgés
„keseruen kynzatuhul”	temetkezési szertartás
1300	1200
síratóének	„latiatuc feleym”
Leuveni-kódex	Pray-kódex

329. b) latin nyelvből fordították

330. c) a magyar nyelv csiszolását, a szókészlet gazdagítását tűzték ki célul

d) sok szót átvettek a népnyelvből

331. 1. a) Kazinczy Ferenc
2. Vörösmarty Mihály

332.

Nyelvújítók	Hagyományőrzők
Kazinczy Ferenc	„ypszilonisták”
„jottisták”	ortológus
neológusok	Mondolat
Kölcsey Ferenc	Verseghy Ferenc

333. a) líra

b) A sorok a következő szövegekből származnak:

1. Ady Endre: *Fölszállott a páva*

2. Juhász Gyula: *Tiszai csönd*

3. Kosztolányi Dezső: *Az iskolában hatvanan vagyunk... (A szegény kisgyermek panaszai)* – mindkét megoldás elfogadható.

4. József Attila: *Nyár*

334. Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk

335. a) Arany János,

b) Toldi

c) elbeszélő költemény

336. a) Műnem: epika

b) Műfaj: (mű)mese

337. a) József Attila: (Karóval jöttél...)

b) önmegszólító vers

338. Dráma

339. Arany János: A walesi bárdok – ballada

Juhász Gyula: Milyen volt – elégia

Orbán Ottó: Hallod-e, te sötét árnyék... – balladás dal

Nagy László: Himnusz minden időben – himnusz

340. 1. a) Gion Nándor 2. Tamás

341. a) A megnyilatkozás alanya az egyik szereplő, egy kisfiú szemével látjuk a világot.

b) Csáth Géza

c) Szombat este

- 342.** 1. a) Ács Károly
b) a szülővárosát elhagyó egyén
2. a) A szerző Gelléri Andor Endre
b) Az elbeszélő G. A. E.
- 343.** a) E/1.
b) Budapesten, a nagyvárosban
c) gyerek, fiú (vagy hasonló megoldások)
- 344.** a) szinesztézia
b) halmozás
- 345.** a) A költészet a lírai én számára menedékhely a világból (felelősségteljes hivatás stb.)
b) Ars poeticának nevezzük.
- 346.** 1) – d) két vagy több egymást követő szó kezdő mássalhangzójának – ritkábban magánhangzójának – az ismétlődése, összecsengése
2) – c) a verssor belsejében lévő szavak szóvégiösszecsengése
3) – a) a verssor közepének és végének összecsengése
4) – b) a verssorok végén lévő szavak szóvégi összecsengése
- 347.** a) rövid és hosszú, b) verslábakat, c) ütemhangsúlyos, d) Radnóti Miklós
- 348.** a) Egyperces novelláknak.
b) Pl. Hírek és álhírek (Biciklizni tanul a pápa, Halált okozó rósejbni stb.)
- 349.** a) Műneme: dráma
b) Alapműfajok: tragédia, komédia
c) Komédia
- 350.** regény
drámai költemény (dráma)
komédia (dráma)
himnusz

A záróvizsgán mért tudásszintek

ALAPSZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók alapszintű tudására/ismereteire és készségeire utalnak.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.1.1.1. eljut az egyszerűbb szövegek megértéséig,
- MNY.1.1.2. képes néma vagy hangos olvasással megérteni a szöveget,
- MNY.1.1.3. megkülönbözteti a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeket,
- MNY.1.1.4. a munkafüzetében, könyveiben levő szömagyarázatokat segítség nélkül értelmezi,
- MNY.1.1.5. felismeri a szöveg műfaját, közlésmódját és stílusát,
- MNY.1.1.6. megkülönbözteti a szöveg és a könyv szerkezeti egységeit (főcím, alcím, szövegtest, fejezet, bekezdés, lábjegyzet, tartalom, előszó, utószó),
- MNY.1.1.7. felismeri az idézeteket,
- MNY.1.1.8. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni a szövegből,
- MNY.1.1.9. képes lényeges és lényegtelen elkülönítésére,
- MNY.1.1.10. képes az összefüggések feltárására (időrend, ok-okozati viszonyok, következmény stb.),
- MNY.1.1.11. képes a következtetések levonására (egyszerű szövegben),
- MNY.1.1.12. képes a szövegbe iktatott táblázatok, grafikonok, diagramok felismerésére.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.1.2.1. érthető, nyelvtanilag kifogástalan mondatokat szerkeszt,
- MNY.1.2.7. ismeri a Helyesírási szabályzat használati módját,
- MNY.1.2.8. ismeri a helyesírási alapelveket és a legfontosabb helyesírási szabályokat (írásjelek, a tulajdonnevek – személynevek, állatnevek, intézménynevek, márkanév – írásmódja).

NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.1.3.1. fel tudja sorolni a magán- és a mássalhangzókat,
- MNY.1.3.2. fel tudja osztani a mássalhangzókat a zöngéesség szempontja szerint,
- MNY.1.3.3. tud szótagolni,
- MNY.1.3.4. felismeri az alapszófajokat,
- MNY.1.3.5. le tudja választani a toldalékokat a szótőről,
- MNY.1.3.6. felismeri az egyszerű és összetett szavakat,
- MNY.1.3.7. ismeri a szótárak és kézikönyvek használati módját,
- MNY.1.3.8. meg tudja különböztetni az egyszerű és összetett mondatot,
- MNY.1.3.9. felismeri a beszélő szándéka szerint elkülöníthető mondatokat (kijelentő, felkiáltó, felszólító, óhajtó, kérdő),
- MNY.1.3.10. mondatelemzéskor felismeri a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, határozott alany), tárgyas szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-).

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri az alábbi jelenségeket:

MNY.1.3.11. felismeri az egyjelentésű, a többjelentésű, a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZŐDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.1.3.12. felismeri a nyelvi rétegeket,

MNY.1.3.13. felismeri a stílusrétegeket.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.1.4.1. felismeri a tantervben előírt szövegek címét és szerzőit,

MNY.1.4.2. megkülönbözteti a szóbeli és az írásbeli irodalom műfajait,

MNY.1.4.3. megkülönbözteti a műnemeket (líra, epika, dráma),

MNY.1.4.4. felismeri a rímfajtákat és a refrént,

MNY.1.4.5. ismeri a következő fogalmakat: elbeszélő, lírai beszélő (lírai én), mese, történet, elbeszélés,

MNY.1.4.6. képes a következő stilisztikai eszközök felismerésére: hasonlat, költői jelző, megszemélyesítés, ismétlés, költői kérdés, ellentét, hangutánzás és hangulatfestés, fokozás,

MNY.1.4.7. képes a következő szépirodalmi szövegelemek felismerésére: motívum, téma, fabula, a cselekmény helye és ideje, hős stb.

KÖZÉPSZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók középszintű tudására/ismereteire és készségeire utalnak.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.2.1.1. eljut a hosszabb szövegek megértéséig,
- MNY.2.1.3. felismeri a nem szépirodalmi szövegek fajtáit (használati utasítás, reklám, vitaanyag, hozzászólás stb.),
- MNY.2.1.4. meg tudja nevezni az olvasott szöveg témáját, képes rövid tartalomismertetésre,
- MNY.2.1.5. a munkafüzetekben, könyveiben levő szómagyarázatokat segítség nélkül értelmezi,
- MNY.2.1.6. felismeri a szöveg műfaját, közlésmódját és stílusát,
- MNY.2.1.7. megkülönbözteti a szöveg és a könyv szerkezeti egységeit (főcím, alcím, szövegtest, fejezet, bekezdés, lábjegyzet, tartalom, előszó, utószó, tárgymutató, bibliográfia),
- MNY.2.1.8. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni a szövegből és szövegek közötti összefüggéseket keresni,
- MNY.2.1.9. megkülönbözteti a tényanyagot a reflexióktól, kommentároktól,
- MNY.2.1.10. képes a táblázatok, grafikonok, diagramok áttekintésére és értelmezésére.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.2.2.5. ismeri és legtöbb esetben alkalmazza a helyesírási alapelveket, valamint a legfontosabb helyesírási szabályokat. (Helyesen jelöli a hangkapcsolatokat a részleges hasonulás, az írásban jelölt teljes hasonulás és az összeolvadás eseteiben, a tulajdonnevekre vonatkozó helyesírási szabályokat tudatosan alkalmazza. Helyesen írja a személyneveket, az állatneveket, a címeket, a márkaneveket, az intézményneveket és a földrajzi nevek egyszerűbb eseteit. Az igekötős igék, a névutós szerkezetek egybe- és különírását, az -i képzős melléknevek egyszerűbb eseteit nem téveszti el.),
- MNY.2.2.6. jártas a vázlatkészítésben.

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.2.3.1. felismeri a magas és mély magánhangzókat,
- MNY.2.3.2. felismeri és megnevezi a részleges hasonulás, a teljes hasonulás és az összeolvadás egyszerűbb eseteit,
- MNY.2.3.3. felismeri és megnevezi az alapszófajokat, a határozószókat és az igeneveket,
- MNY.2.3.4. ismeri a szótő+toldalékok fogalmát,
- MNY.2.3.5. felismeri és megnevezi a szóelemek könnyebb elemeit,
- MNY.2.3.6. felismeri az egyszerű és összetett szavakat, és megnevezi fajtáit,
- MNY.2.3.7. ismeri a szótárak és kézikönyvek használati módját,
- MNY.2.3.8. meg tudja különböztetni az egyszerű és összetett mondatot,
- MNY.2.3.9. fel tudja ismerni és megnevezni a beszélő szándéka szerint elkülönülő mondatokat,
- MNY.2.3.10. felismeri és megnevezi a mondatokat logikai minőségük szerint (állító, tagadó),
- MNY.2.3.11. mondatelemzéskor felismeri és megnevezi a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, határozott alany), tárgyas szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos).

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.2.3.12. felismeri és megnevezi az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú és a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZŐDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri és megnevezi az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.2.3.13. felismeri, megnevezi a nyelvi rétegeket,

MNY.2.3.14. felismeri, megnevezi a stílusrétegeket.

A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE részterületein a tanuló felismeri és megnevezi:

MNY.2.3.15. a nyelvtörténeti korszakokat.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.2.4.1. el tudja különíteni epikus művekben (a meséket és mítoszokat leszámítva) a mű időviszonyait (az elbeszélte időt; az elbeszélés idejét; az elbeszélte események időtartamát), valamint a befogadás idejét,

MNY.2.4.2. felfedezi a cím, a műnem, a műfaj és a szereplő közötti összefüggéseket,

MNY.2.4.3. a szövegrészletek, a hősök és a helyzetek alapján felismeri a műnemet és a műfajt,

MNY.2.4.4. megkülönbözteti az átmeneti műfajokat (ballada),

MNY.2.4.5. felismeri az irodalomtudományi szempontból vizsgált műfajokat (emlékirat, életrajz, önéletrajz, napló, útirajz, sci-fi, fantasy),

MNY.2.4.6. felismeri a következő alakzatokat (metafora, szimbólum, allegória, áthajlás),

MNY.2.4.7. felismeri a motívumokat, a kompozíciót, a formai jegyeket, a hősök jellemét és a szereplők rendszerét, a párbeszédet, a monológot, belső monológot (önjellemző beszéd),

MNY.2.4.8. különbséget tesz a szöveg cselekményének összefoglalása és a szöveg értelmezése között,

MNY.2.4.10. felismeri a komikum változatait (humor, irónia),

MNY.2.4.11. felismeri a szonettet és a képverset.

HALADÓ SZINT

Az alábbi meghatározások a tanulók haladó szintű tudását és készségeit határozzák meg.

Az OLVASÁSI KÉSZSÉG ÉS SZÖVEGÉRTÉS részterületein a tanuló:

- MNY.3.1.1. eljut a hosszabb és összetettebb szövegek megértéséig,
- MNY.3.1.2. felismeri a szöveg műfaját, közlésmódját és stílusát,
- MNY.3.1.3. képes a kulcsszavak, tételmondatok kiemelésére, rezümé összeállítására,
- MNY.3.1.4. adott szempontok szerint válogató olvasással képes adatokat kiszűrni összetettebb és hosszabb szövegből, valamint szövegközi összefüggéseket keresni,
- MNY.3.1.5. képes összetettebb táblázatok, grafikonok, diagramok vizsgálatára és értelmezésére,
- MNY.3.1.6. képes az olvasott szövegekkel kapcsolatban kérdéseket feltenni, véleményt, kritikai nézőpontú hozzászólást formálni, érvelni, összehasonlító észrevételeket tenni.

A SZÖVEGALKOTÁS (ÍRÁSBELI) részterületein a tanuló:

- MNY.3.2.5. ismeri és következetesen alkalmazza a helyesírási alapelveket, valamint a helyesírási szabályok többségét (Helyesen jelöli a hosszú és rövid hangokat a tőhang-váltást mutató főnevek és igék esetében is, a hangkapcsolatokat, helyesen írja a tulajdonneveket, a földrajzi nevek bonyolultabb eseteit, az -i képzős mellékneveket, az igekötős igék, a névutós szerkezetek, az alanyos, tárgyas, határozós és birtokos szó szerkezetek, összetételek helyesírását nem véti el, összetett mondatok írásakor többnyire jól központosz.).

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA, JELENTÉSTAN, A NYELV RÉTEGZŐDÉSE, A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE

A NYELVI SZINTEK GRAMMATIKÁJA részterületein a tanuló felismeri, megnevezi, alkalmazza az alábbi nyelvtani jelenségeket:

- MNY.3.3.1. reprodukálja a magánhangzók felosztását az időtartam és a nyelv vízszintes mozgása szerint,
- MNY.3.3.2. ismeri és alkalmazza a hangrend és illeszkedés törvényét,
- MNY.3.3.3. felismeri a részleges hasonulás (zöngésedés, zöngétlenedés, képzés helyi szerinti részleges hasonulás), a teljes hasonulás (jelölt és jelöletlen teljes hasonulás), összeolvadás, mássalhangzó-rövidülés, mássalhangzó-kiesés eseteit,
- MNY.3.3.4. ismeri és alkalmazza a szótagolás és elválasztás szabályait,
- MNY.3.3.5. felismeri a tanult szófajokat,
- MNY.3.3.6. felismeri a többszófajúságot,
- MNY.3.3.7. felismeri, megnevezi és alkalmazza a tanult szóelemeket (képző, jel, rag),
- MNY.3.3.8. felismeri az egyszerű, összetett és többszörösen összetett szavakat,
- MNY.3.3.9. felismeri és megnevezi a mellérendelő és alárendelő szóösszetételeket,
- MNY.3.3.10. felismeri és megnevezi a ritkább szóalkotási módokat,
- MNY.3.3.11. felismeri és alkalmazza az állandósult szókapcsolatokat,
- MNY.3.3.12. használja szótárakat és kézikönyveket,
- MNY.3.3.13. felismeri és elkülöníti a mondatfajtákat szerkezetük szerint (egyszerű mondat: tőmondat, bővített mondat, hiányos mondat, összetett mondat: alárendelő, mellérendelő), ismeri az összetett mondat szerkezetét, a tagmondatok sorrendjét, a többszörösen összetett mondatot, ábrázolja az egyszerű és összetett mondatok szerkezetét,

MNY.3.3.14. mondatelemzéskor felismeri a következő szintagmákat: predikatív szerkezet (igei állítmány, névszói állítmány, névszói-igei állítmány, határozott alany, határozatlan alany, általános alany, hiányos alany), tárgyas szerkezet (kettős tárgy), határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-, állapot, ok-, cél-, vonzat), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos, értelmező), alárendelő és mellérendelő (halmozott) szintagma.

A JELENTÉSTAN részterületein a tanuló felismeri, megnevezi és alkalmazza az alábbi jelenségeket:

MNY.3.3.15. felismeri az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú, hasonló alakú, ellentétes jelentésű, hangutánzó- és hangulatfestő valamint a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

A NYELV RÉTEGZÖDÉSÉNEK részterületein a tanuló felismeri, megnevezi és alkalmazza az alábbi nyelvtani jelenségeket:

MNY.3.3.16. felismeri, megnevezi és alkalmazza a nyelvi rétegeket,

MNY.3.3.17. felismeri, megnevezi és alkalmazza a stílusrétegeket.

A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETE részterületein a tanuló felismeri és megnevezi:

MNY.3.3.18. a nyelvtörténeti korszakokat,

MNY.3.3.19. az első nyelvemlékeket,

MNY.3.3.20. ismerettel rendelkezik a 19. század nyelvújító mozgalmáról.

Az IRODALOM részterületein a tanuló:

MNY.3.4.1. a kiemelt szövegrészeket/szöveghelyek, hősök, helyzetek, témák és motívumok alapján felismeri a műnemet és a műfajt,

MNY.3.4.2. felismeri a konkrét szöveg műnemét és műfaját,

MNY.3.4.3. felfedezi a szerző és a lírai beszélő (lírai én), valamint a szerző és az elbeszélő közötti különbségeket,

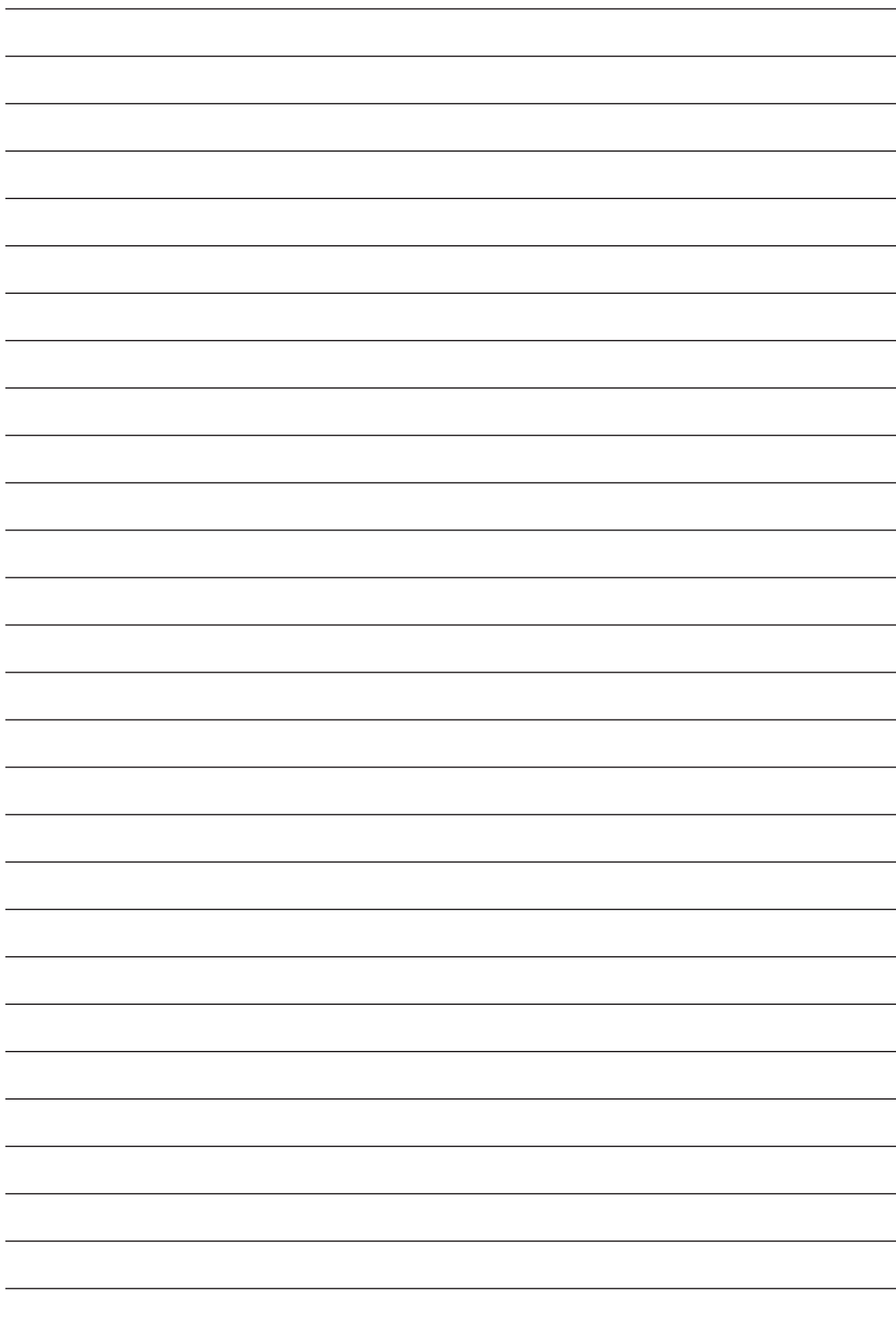
MNY.3.4.4. felismeri a különböző verselési formákat (ütemhangsúly, időmérték) és a következő alapfogalmakat: alliteráció, belső rím, szinesztézia, tőismétlés, halmozás, illetve felsorolás, versciklus, látomás, ars poetica, gondolati líra,

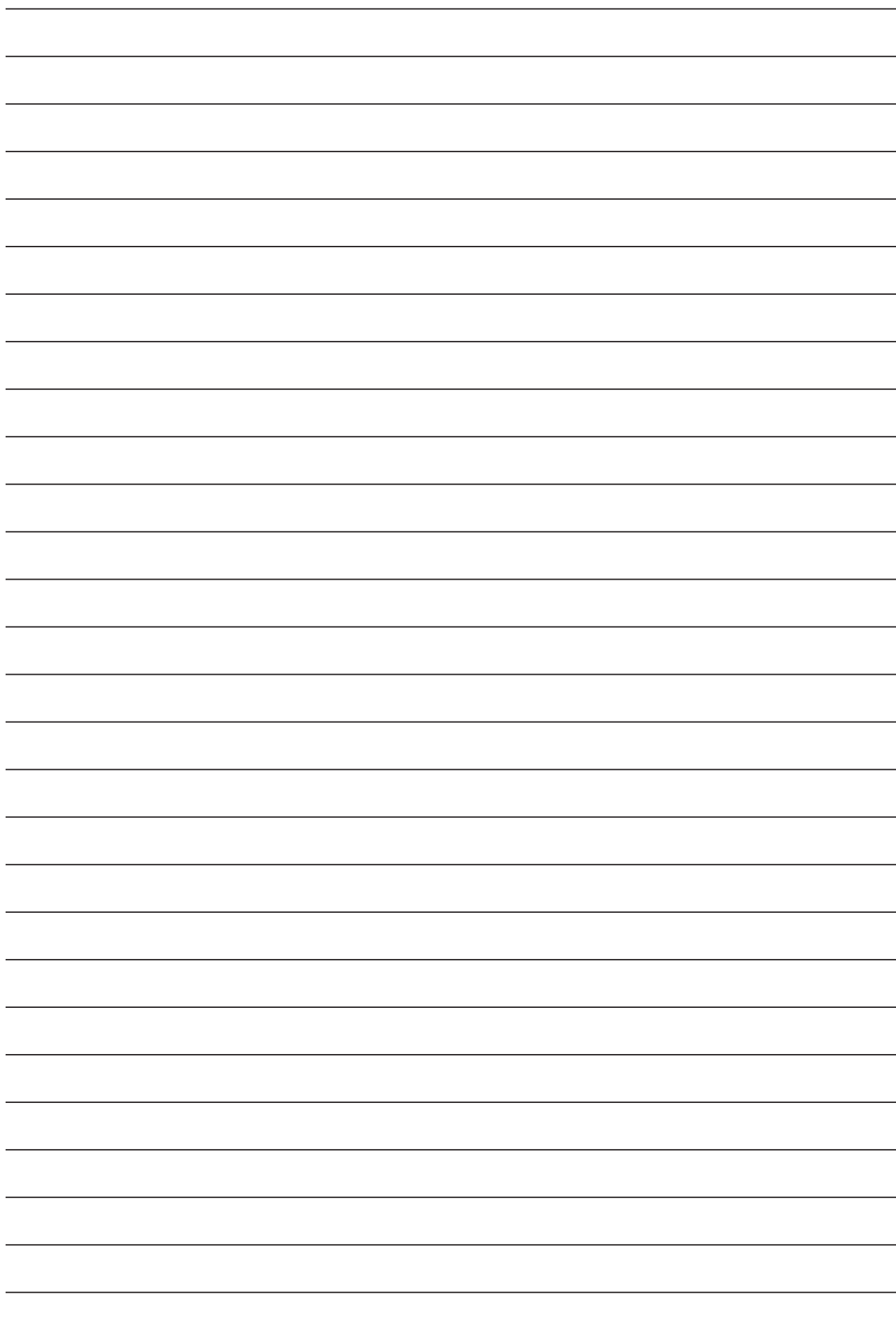
MNY.3.4.5. ismeri a lírai, epikai és drámai műfajokat.

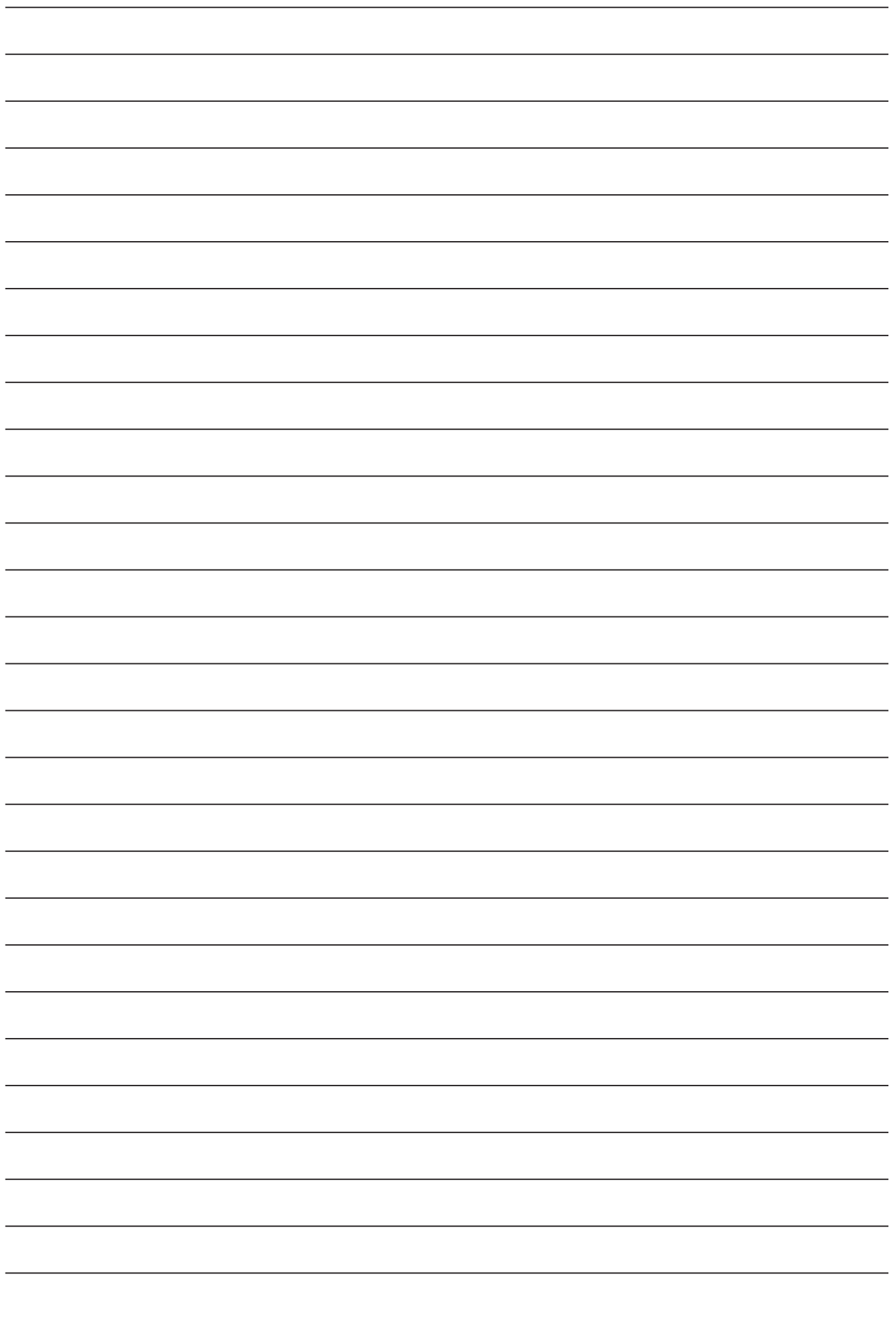
Források

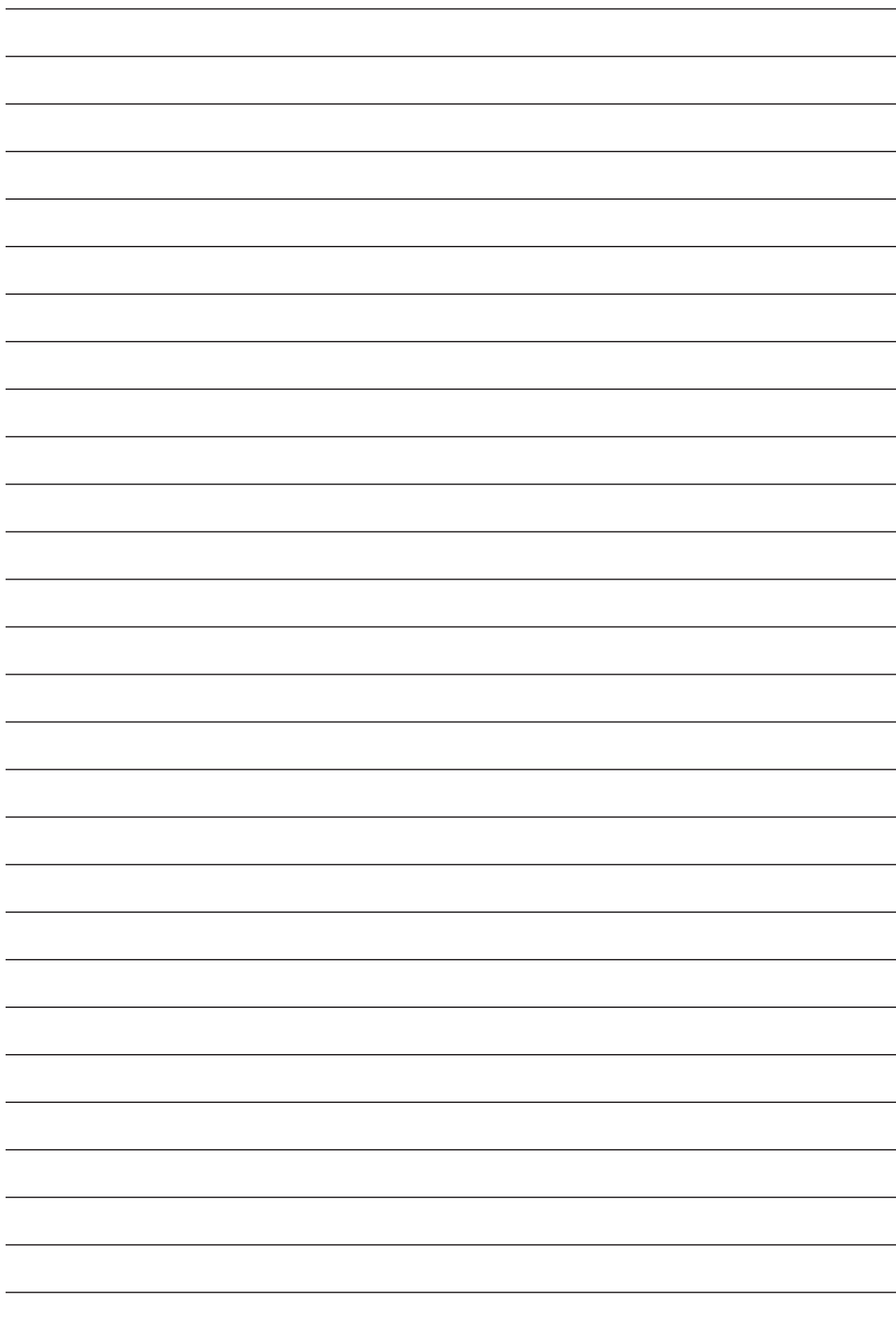
A gyűjteményben szereplő feladatok kidolgozásához felhasznált irodalom: az általános iskolai tankönyvek, A magyar helyesírás szabályai, a Magyar értelmező kéziszótár, az Idegen szavak és kifejezések kéziszótára, különféle szép-, tudományos és publicisztikai irodalmi művek.

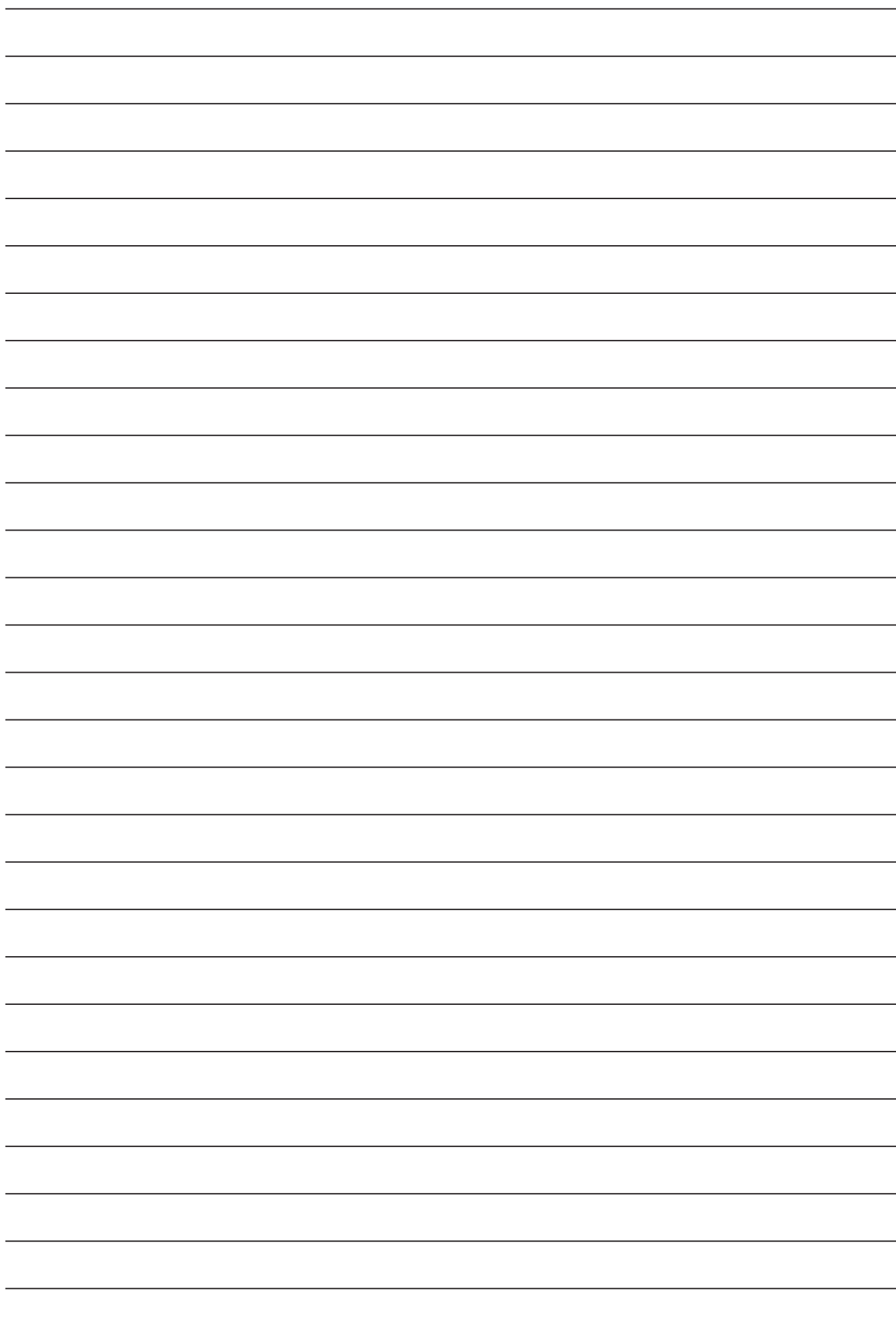
[illegible]

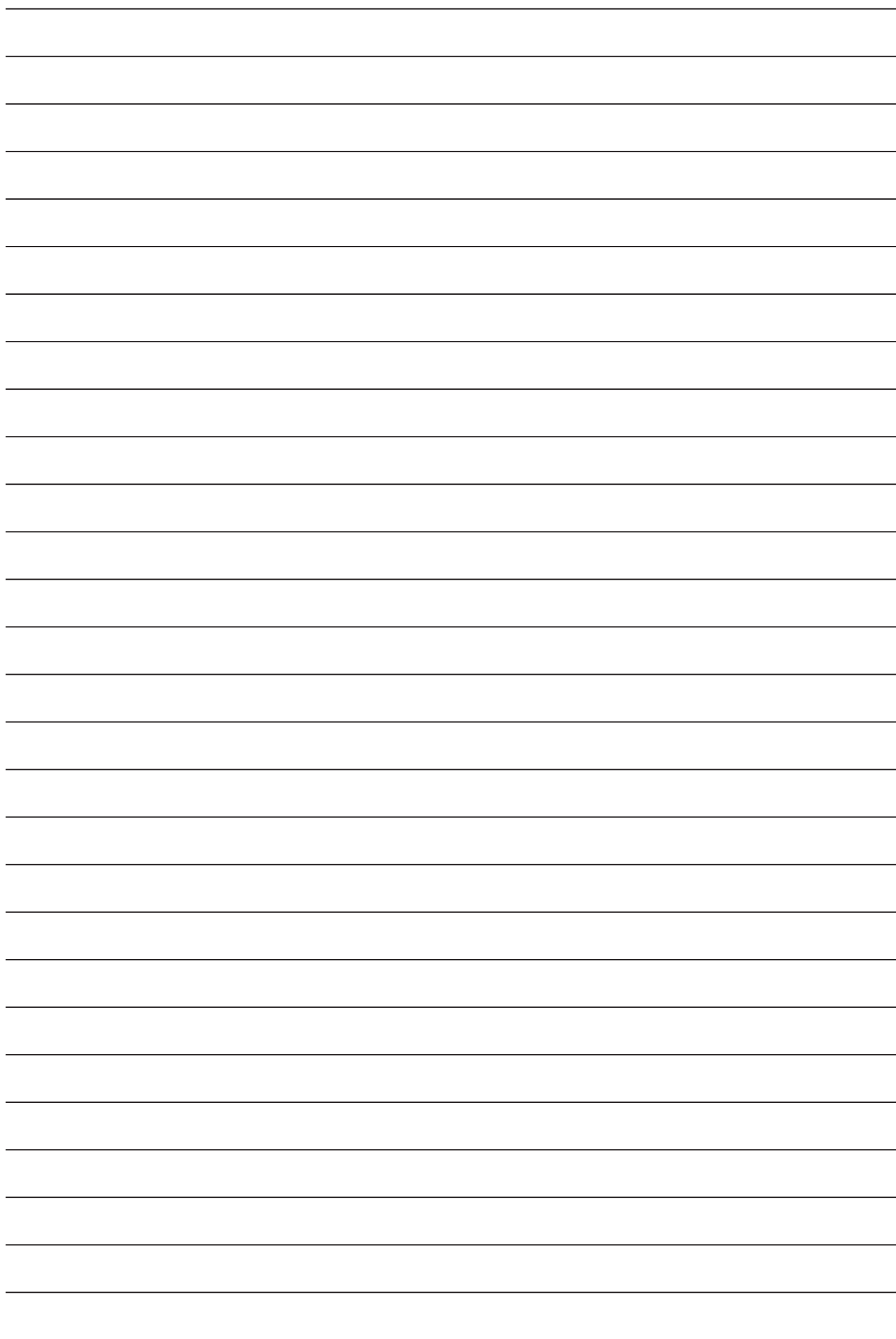

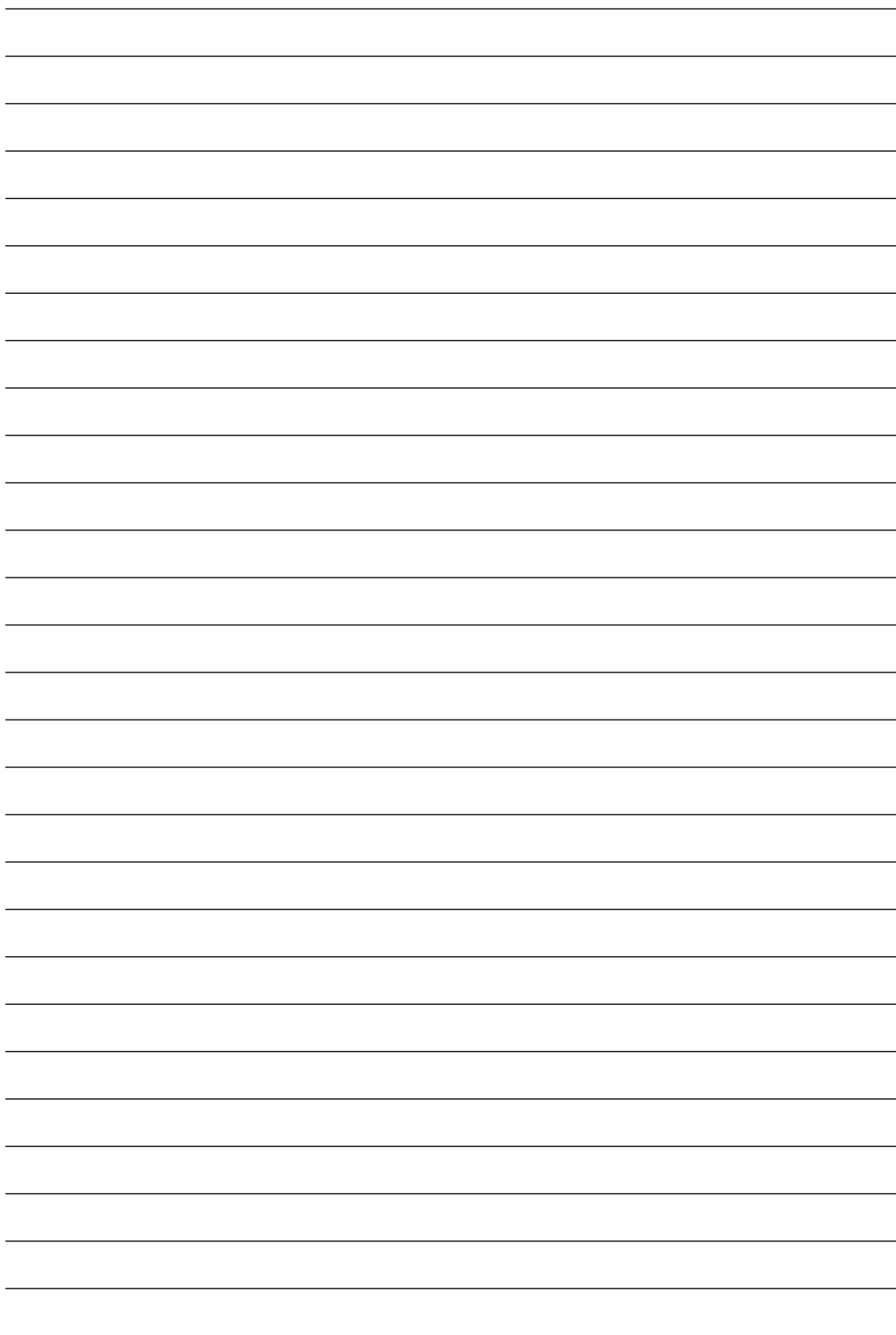

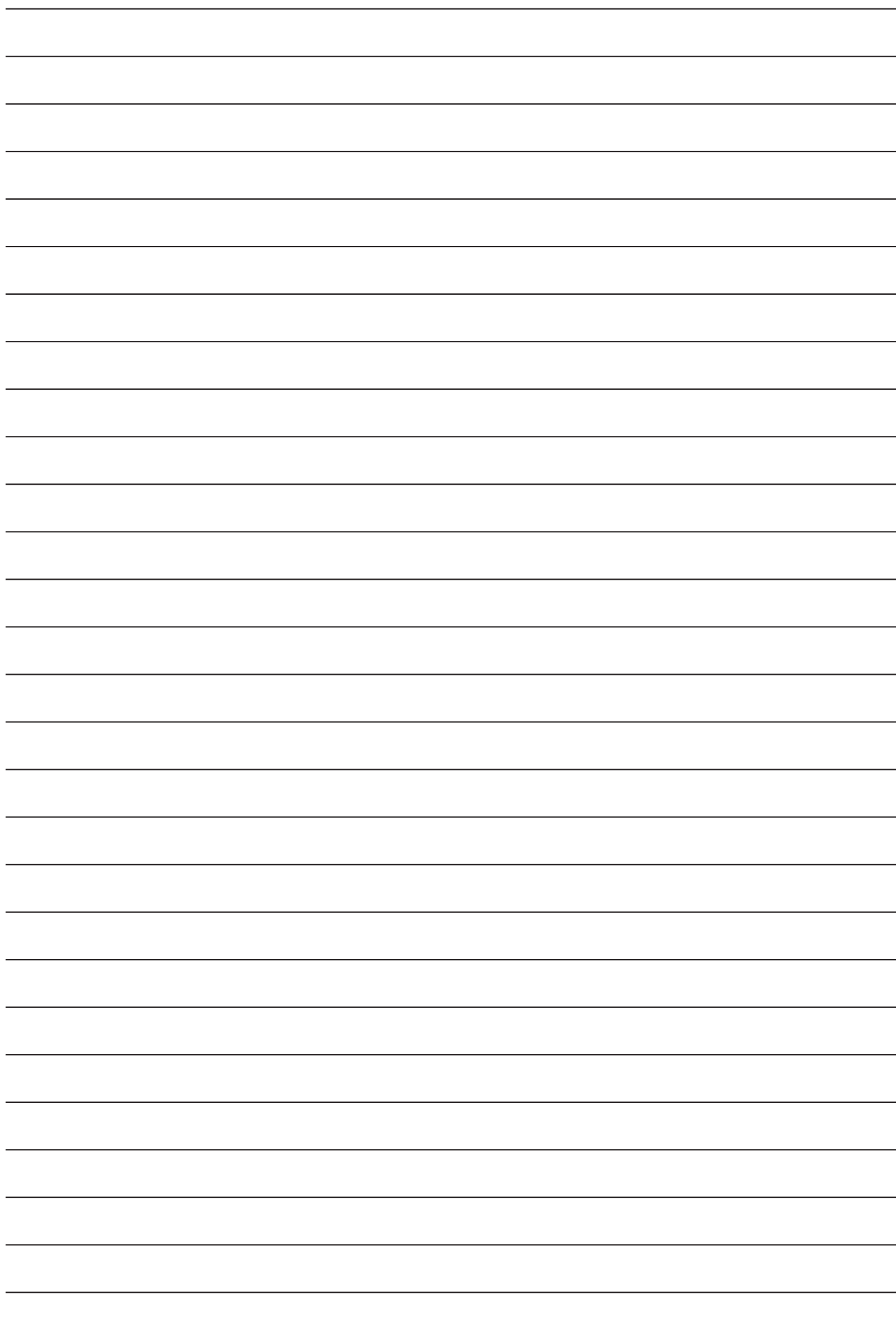

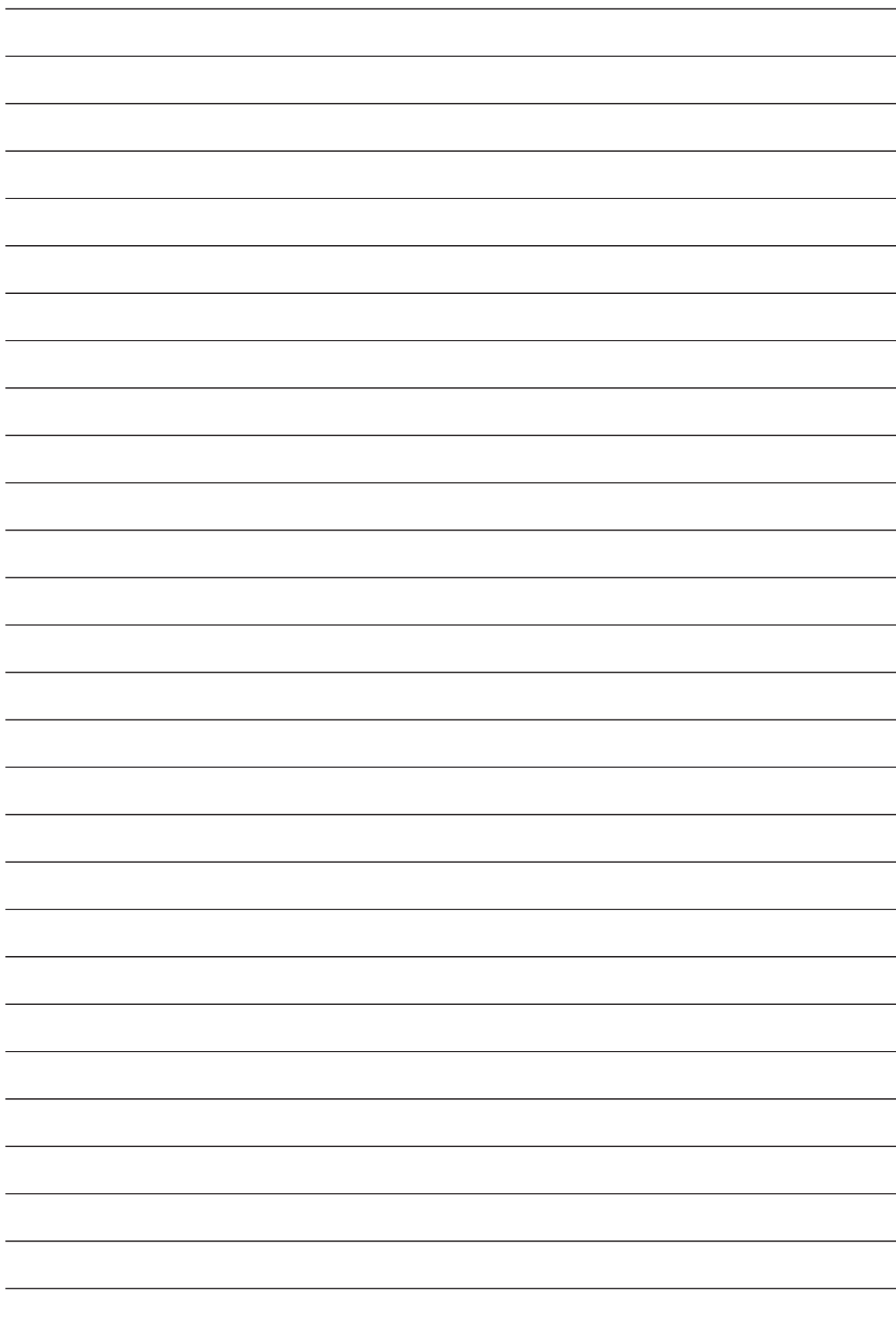

Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet

Fabris u. 10., 11000 Belgrád

Telefon: 011/ 206 70 00

Faks: 011/ 206 70 09

E-mail: office@ceo.gov.rs

www.ceo.edu.rs

Borító

Miroslav Jovanović

Tördelés

Oktatási és Nevelési Minőségellenőrző Intézet